AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

[redacted]

Egz. Nr 4

Mjr dypl. inż. Bolesław BARANOWSKI

DOSKONALENIE DOWODZENIA BATALIONEM PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE

ROZPRAWA DOKTORSKA

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/1520 + zał.
05-001520-004-0

54741

Biblioteka Główna
Akademii Sztuki Wojennej
54741
09-054741-001-0

1991

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ WP

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

POSTANOWIENIE
Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 roku
art. 86 ust. 2
(Dz.U. [illegible] poz. 95)
podpis

PRZEKLASYFIKOWANO
Protokół Nr 54305

Egz. nr 4

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Akademii Obrony Narodowej
Nr 54741

mjr dypl. inż. BOLESŁAW BARANOWSKI

DOSKONALENIE DOWODZENIA BATALIONEM PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE

ROZPRAWA DOKTORSKA

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Biuro Zbiorów Jawnych - Akademii ON

s/1520

Opracowana pod kierownictwem naukowym
płka doc. dra hab. Sylwestra Piotrowskiego

WARSZAWA 1991

SPIS TREŚCI

str.

WSTĘP 4

Rozdział 1
ZAŁOŻENIA BADAWCZE..... 9
1.1. Uzasadnienie tematu 9
1.2. Analiza literatury przedmiotu 13
1.3. Problematyka i przebieg badań 16
1.4. Ważniejsze terminy i pojęcia 20

Rozdział 2
CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA DOWODZENIE BATALIONEM PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE 25
2.1. Właściwości współczesnej obrony i ich wpływ na dowodzenie batalionem piechoty zmotoryzowanej 25
2.2. Czynniki wpływające na pracę dowódcy i sztabu batalionu piechoty zmotoryzowanej w obronie 44

Wnioski 50

Rozdział 3
ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE ORAZ MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA SYSTEMU DOWODZENIA BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE 57
3.1. Ocena organizacji i funkcjonowania systemu dowodzenia batalionu piechoty zmotoryzowanej podczas przygotowania i prowadzenia obrony 58
3.2. Możliwości i sposoby doskonalenia systemu dowodzenia batalionu piechoty zmotoryzowanej w obronie .. 70

Wnioski 78

Rozdział 4 str.
MOŻLIWOŚCI I SPOSOBY DOSKONALENIA DZIAŁANIA DOWÒDCY I SZTABU BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE .. 85
4.1. Działanie dowódcy i sztabu batalionu zmotoryzowanego podczas organizacji walki 85
4.1.1. Organizacja walki 87
4.1.2. Zajęcie rejonu obrony i przyjęcie ugrupowania bojowego 126
4.1.3. Rozbudowa fortyfikacyjna rejonu obrony batalionu 130
4.1.4. Opracowanie decyzji o obronie i przygotowanie pododdziałów do wykonania zadania bojowego 135
4.2. Działanie dowódcy i sztabu batalionu zmotoryzowanego w czasie prowadzenia walki obronnej 142
4.2.1. Działanie dowódcy i sztabu batalionu zmotoryzowanego w czasie walki o utrzymanie przedniego skraju obrony 142
4.2.2. Czynności i treści pracy dowódcy i sztabu batalionu zmotoryzowanego w przypadku wdarcia się przeciwnika w głąb obrony 145
4.2.3. Dowodzenie batalionem podczas wycofania się na kolejną rubież obrony 149
Wnioski 151
Rozdział 5
KIERUNKI DOSKONALENIA DZIAŁANIA DOWÒDCY I SZTABU BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE 167
Wnioski 172
ZAKOŃCZENIE 174
BIBLIOGRAFIA 177
ZAŁĄCZNIKI 184

W S T Ę P

Dowodzenie doskonalone jest w czasie pokoju, aby nie dać się zaskoczyć przeciwnikowi na wypadek wojny. Zdawać sobie sprawę należy z tego, że potencjalny przeciwnik nieustannie doskonali swój potencjał militarny celem uzyskania przewagi. Zwykle przyszłe działania bojowe przeciwnik zamierza oprzeć na kompleksowym wykorzystaniu przede wszystkim systemu efektywnych środków dowodzenia i walki. Ogromny wpływ na wzrost skuteczności i efektywności działań wywiera ciągły rozwój uzbrojenia i sprzętu bojowego[1/]. Wprowadzenie na wyposażenie wojsk, między innymi nowych typów czołgów i wozów piechoty, powoduje stały wzrost ich możliwości bojowych, co w konsekwencji umożliwia prowadzenie bardziej manewrowych działań. Postęp w zakresie automatyzacji dowodzenia pododdziałami powoduje znaczne przyśpieszenie procesów decyzyjnych, przy równoczesnej ich optymalizacji. Powoduje to swoiste wyzwanie, któremu należy sprostać. Trzeba zatem nieustannie doskonalić system dowodzenia. Wielokrotnie o takiej potrzebie sygnalizowali praktycy. Rozwiązanie tego problemu jest przedmiotem badań niniejszej rozprawy.

Proces podnoszenia efektywności dowodzenia batalionem piechoty zmotoryzowanej[2/] jest potraktowany w rozprawie w szerszym zakresie. Doskonalenie dowodzenia uzyskuje się również w trakcie kształcenia przyszłych dowódców i oficerów sztabu. Droga

1/ Przypisy umieszczono po rozdziałach.

doskonalenia dowodzenia to przede wszystkim różnorodne ćwiczenia oraz gry decyzyjne. Ten niezwykle ważny aspekt przygotowania i doskonalenia kadr dowódczych na szczeblu pododdziału był przedmiotem badań podejmowanych od 1984 r. w Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych. Celem tych badań było między innymi stworzenie efektywnych metod dydaktycznych, wspomagających proces kształcenia dowódców kompanii i batalionu. Szczególna rola w tych pracach przypadła metodom i środkom informatyki. Rozwój technologii mikrokomputerowej, jej miniaturyzacja oraz powszechna dostępność stworzyły realną szansę efektywnych zastosowań dydaktycznych. Szczególnie przydatną cechą tego sprzętu okazała się możliwość analizowania skutków ogromnej ilości różnorodnych decyzji, w tym takich, które mogą być podejmowane na polu walki. Idea gier komputerowych /także wojennych/ nie jest nowa, jednak ich stosowanie w siłach zbrojnych na tak niskim szczeblu wymagało rozwiązania wielu niekonwencjonalnych problemów. Zespoły badawcze powołane w uczelni do zbudowania tych programów dydaktycznych skupiały /zasadniczo/ informatyków i matematyków, zaś autor niniejszej rozprawy uczestniczył w pracach projektowych, koordynując merytoryczne treści taktyczne - związane głównie z językiem dialogu "dowódca - komputer". Wybrane efekty tych prac, przedstawiono w rozprawie w ograniczonym zakresie, ilustrującym jednak innowacyjny charakter procesów kształcenia.

Problem badawczy określony tematem rozprawy oraz jego rozwiązanie przedstawiono na łamach pięciu rozdziałów.

W rozdziale pierwszym przedstawione zostały założenia metodologiczne przeprowadzonych badań. Uzasadniono wybór tematu, określono obszar i cel badań oraz stosowane metody badawcze

i przebieg badań. Przedstawiono także problemy badawcze, hipotezę roboczą oraz krytykę literatury przedmiotu. W rozdziale tym określono również przyjęte ograniczenia oraz zdefiniowano podstawowe pojęcia używane w rozprawie.

W rozdziale drugim w wyniku analizy literatury określono zmiany w sposobie prowadzenia obrony w świetle założeń obronnej doktryny Rzeczypospolitej Polskiej. Scharakteryzowano wymagania współczesnej obrony oraz ich wpływ na działalność dowódcy i sztabu batalionu w procesie jej przygotowania i prowadzenia.

W rozdziale trzecim dokonano oceny organizacji i funkcjonowania systemu dowodzenia batalionem w obronie. Wskazano również na istniejące możliwości jego doskonalenia.

W rozdziale czwartym przedstawiono obowiązujący model działalności dowódcy i sztabu batalionu podczas organizacji walki. Wyeksponowano również główne przedsięwzięcia realizowane w procesie wypracowania decyzji oraz sposób dowodzenia batalionem w czasie prowadzenia walki obronnej. Pokazano także organizację dowodzenia oraz realizację wybranych rodzajów zabezpieczenia bojowego, odgrywających główną rolę w procesie przygotowania i prowadzenia walki obronnej.

Wnioski wyprowadzone z analiz poczynionych w rozdziale drugim, trzecim i czwartym znalazły swoje uogólnienie w rozdziale piątym. Wskazano w nim na możliwości i kierunki doskonalenia działania dowódcy i sztabu batalionu w zakresie przygotowania i prowadzenia walki obronnej.

Poszczególne rozdziały kończono wnioskami stanowiącymi podstawę do rozważań w następnych. Dążono do eksponowania przede wszystkim tych treści, które służyły doskonaleniu form i sposobów organizacji obrony wyłącznie na szczeblu batalionu.

W bibliografii ujęto zarówno opracowania autorskie, jak i pozycje monograficzne traktujące nie tylko o dowodzeniu batalionem, ale również traktujące o dowodzeniu w ogóle. Ze względu na szerokie ujęcie problemu dowodzenia pododdziałami na łamach "Przeglądu Wojsk Lądowych" - one to stanowią dużą grupę literatury.

Załączniki stanowią wzory /warianty/ dokumentów sformalizowanych, proponowanych do wykorzystywania przez dowódcę i sztab batalionu w procesie przygotowania i prowadzenia obrony.

Niniejsza praca - zdaniem autora - ma charakter poznawczy i użyteczny. Z jednej strony pozwala w większym stopniu zgłębić problemy wybranych elementów organizacji i prowadzenia obrony, z drugiej zaś zawarte w niej treści można wykorzystać bezpośrednio w praktycznym szkoleniu wojsk.

Rozprawa została opracowana pod kierownictwem naukowym płk. doc. dr hab. Sylwestra Piotrowskiego, któremu za okazaną pomoc i poświęcony czas składam serdeczne podziękowanie.

W trakcie prowadzenia badań i opracowywania rozprawy doktorskiej korzystano z rad, opinii i pomocy, a także osiągnięć naukowych wielu oficerów, wśród nich kadry dydaktyczno-naukowej szeregu katedr Akademii Obrony Narodowej, byłego Centrum Doskonalenia Oficerów[3/] i wyższych szkół oficerskich /WSOWZ i WSOWPanc/[4/], dowódców, szefów sztabu oddziałów 4 DZ i 11 DPanc, którym za okazaną pomoc wyrażam serdeczne żołnierskie podziękowanie.

1/ Charakterystyka taktyczno-techniczna czołgów i bojowych wozów piechoty wojsk własnych i armii państw NATO. Tabela 1 niniejszej rozprawy.

2/ W dalszej części rozprawy pod pojęciem batalion należy rozumieć batalion piechoty zmotoryzowanej.

3/ W pracy używa się zwrotu "byłego CDO" gdyż decyzją przełożonych zostało ono rozwiązane w grudniu 1989 r.

4/ WSOWZ - Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Zmechanizowanych, WSOWPanc - Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Pancernych.

R o z d z i a ł 1

ZAŁOŻENIA BADAWCZE

1.1. Uzasadnienie tematu

Problemowi dowodzenia pododdziałami, zwłaszcza w obronie, poświęca się w ostatnich latach wiele uwagi. Wzrost zainteresowania walką obronną wynika przede wszystkim z przyjętej przez nasze państwo nowej obronnej doktryny wojennej.

Przed dowodzeniem, w tym i w obronie, stawia się nowe, znacznie większe wymagania. Ciągle skraca się czas przeznaczony na organizację działań bojowych. To zaś implikuje poszukiwania nowych metod realizacji procesu dowodzenia, w tym metod pracy dowódcy i sztabu, nawet tych najniższych szczebli dowodzenia.

O ile na wyższych szczeblach dowodzenia problem ten łagodzi się poprzez nowoczesne rozwiązania systemowe oparte na osiągnięciach techniki, zwłaszcza automatyzacji systemów dowodzenia, o tyle na szczeblu pododdziałów zagadnienie to coraz bardziej komplikuje się. Na tych szczeblach bowiem dowodzi się w dalszym ciągu tradycyjnie przy wykorzystaniu w niewielkim tylko stopniu zmodyfikowanych technicznych środków dowodzenia. Słusznie zaś chyba uważa się, że błędnym byłoby przenoszenie wprost na niższe i najniższe ogniwa stylu, metod i wzorców dowodzenia ze szczebla oddziału lub związku taktycznego /ZT/.

Na współczesnym polu walki dowodzenie batalionem, a w tym zakres zadań realizowanych przez dowódcę i sztab batalionu, w procesie dowodzenia staje się coraz bardziej złożone. Pogląd sprowadzający rolę dowódcy batalionu jedynie do komenderowania[1/] jest nie do przyjęcia, bowiem już na tym szczeblu dowodzenie staje się coraz bardziej wieloaspektowe i złożone. Dziś bardziej niż kiedykolwiek dotąd posiadanie przez dowódcę i oficerów sztabu batalionu wiedzy i umiejętności dowodzenia warunkuje osiągnięcie powodzenia w walce. Aby sprawnie dowodzić pododdziałami w obronie, dowódca i oficerowie sztabu muszą posiadać odpowiednie umiejętności rozwiązywania coraz bardziej skomplikowanych problemów taktycznych i organizacyjnych. Istotne będzie zwłaszcza szybkie i sprawne organizowanie działań bojowych oraz efektywne kierowanie wysiłkami podległych pododdziałów w walce.

Jak dotychczas, większość z nielicznych opracowań poświęconych tej problematyce zawiera jedynie wykaz czynności i ich treść[2/]. Brak jest natomiast interpretacji ustaleń i wskazań co do sposobu rozwiązywania przez dowódcę i sztab batalionu przedsięwzięć dotyczących przygotowania walki oraz dowodzenia pododdziałami w czasie jej prowadzenia.

Na niedomagania w dowodzeniu na niższych szczeblach dowodzenia zwracał wielokrotnie uwagę minister obrony narodowej, wskazując w rozkazach do szkolenia sił zbrojnych na konieczność doskonalenia pracy dowódców i sztabów, osiągania wyższej operatywności w podejmowaniu decyzji oraz przekazywaniu zadań podwładnym[3/]. Ponadto jak wynika z dokumentów szkoleniowych, prowadzonych sondaży i sprawdzianów, dowodzenie realizowane przez dowódców pododdziałów nie jest w pełni zadowalające.

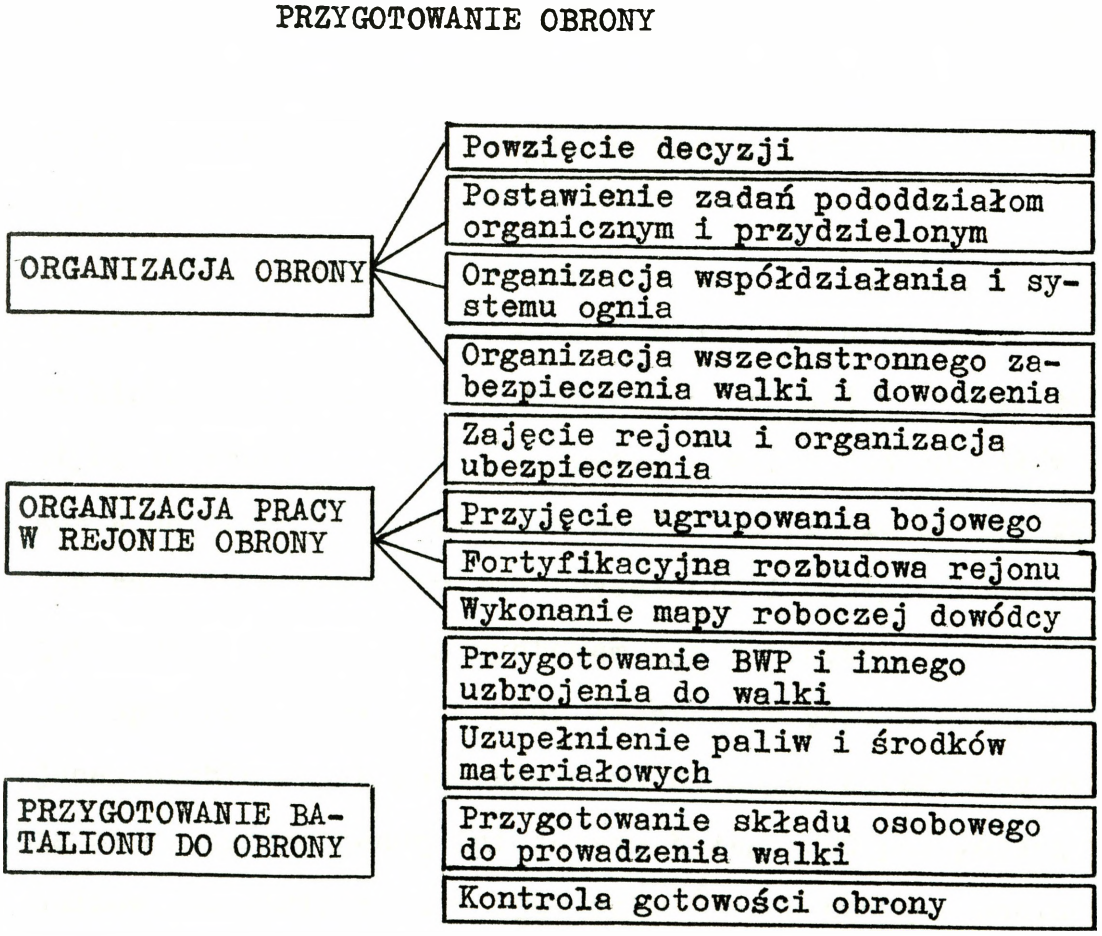
Stwierdza się, że najczęstszą przyczyną tego stanu rzeczy jest niedorównujący wymogom poziom wiedzy oraz umiejętności merytorycznych i metodycznych części dowódców pododdziałów, spełniających rolę organizatorów i kierowników zajęć podczas, których prowadzi się zgrywanie systemu dowodzenia. Zauważa się także u niektórych dowódców batalionów niedociągnięcia w zakresie sprawnej i szybkiej analizy zadania, oceny położenia, podejmowania trafnych decyzji taktycznych, stawiania zadań oraz wydawania komend. Stwierdza się również braki wśród części dowódców pododdziałów w zakresie posiadania umiejętności dowodzenia w toku prowadzenia obrony. Niedomagania występują także w kierowaniu celnym ogniem zespołowym, zwłaszcza broni pokładowej, wykonywaniu podstawowych manewrów oraz współdziałaniu ogniowym pododdziałów.

Zidentyfikowane niedostatki, a nawet braki w tej dziedzinie wskazują na potrzebę przeprowadzenia badań naukowych mających na celu określenie kierunków i sposobów doskonalenia dowodzenia batalionem w obronie.

Konieczność rozważenia problematyki dowodzenia pododdziałami wynika także ze zmian organizacyjno strukturalnych Wojska Polskiego, realizowanych w latach osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych. Zmiany te oraz wprowadzenie nowych wzorów sprzętu bojowego, w tym i uzbrojenia, obliguje do szerszego rozważenia i gruntownych analiz funkcjonowania systemu dowodzenia oraz określenia warunków, a także kierunków i sposobów efektywniejszej pracy jego organów.

Rozprawa jest opracowaniem naukowym, traktującym problem dowodzenia batalionem na współczesnym polu walki w sposób całościowy. Ma ona również na celu uporządkowanie często

kontrowersyjnie interpretowanych spraw dotyczących między innymi: funkcjonowania punktu dowódczo-obserwacyjnego /PDO/ oraz pracy dowódcy i sztabu podczas przygotowania /Rys. 1/ i prowadzenia obrony. Uwzględnia się przy tym również nowe treści wynikające między innymi ze zmian dotyczących prowadzenia działań obronnych i struktury organizacyjnej wojsk zarówno pułku, jak i dywizji. Cel ten przyświecał autorowi zarówno w okresie prowadzenia działalności badawczej, jak i w okresie pisarskiego opracowywania wyników.

Rys. 1. Struktura przygotowania obrony

1.2. Analiza literatury przedmiotu

Kwestie dotyczące pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas przygotowania i prowadzenia obrony zawarte zarówno w dokumentach normatywnych, jak i w literaturze źródłowej nie stanowią wystarczająco spójnej teorii naukowej.

Regulamin walki wojsk lądowych - część II /batalion/ w punkcie 179[4/] zawiera - jak się wydaje - zbyt formalne ustalenia i w sposób kontrowersyjny określa pracę dowódcy batalionu podczas przygotowania i prowadzenia obrony.

Wydawnictwo byłego CDO WP[5/] problem dowodzenia batalionem traktuje bardzo schematycznie. Stanowić ono może jedynie "bazę" wyjściową do twórczego rozwinięcia problematyki dowodzenia na tym szczeblu w obronie. Przyznać należy, że autorzy tej pozycji prawdopodobnie ulegli "modzie" przenoszenia wzorca pracy dowódcy z wyższych szczebli dowodzenia.

Problematyka dowodzenia na szczeblu pododdziału była już przedmiotem badań, a ich wyniki zawarto w dwóch rozprawach doktorskich. A. Kubecki w rozprawie doktorskiej rozważył problematykę doskonalenia metodyki pracy dowódcy pododdziałów czołgów w natarciu[6/]. H. Olcha w swojej rozprawie zawarł pracę dowódcy batalionu piechoty zmotoryzowanej i czołgów podczas przygotowania i kierowania systemem ognia w obronie[7/].

Brak opracowań naukowych oraz literatury popularno-naukowej ujmującej problematykę dowodzenia na niższych szczeblach dowodzenia czyni bardzo cenną inicjatywę byłego CDO polegającą na zorganizowaniu seminarium w 1988 roku[8/] oraz przygotowaniu podręcznika traktującego problematykę dowodzenia batalionem[9/]. Materiały te dotyczą podjętej dyskusji nad problematyką pracy dowódcy batalionu w czasie organizacji i prowadzenia walki.

Pierwsza jego część jest zbiorem poglądów kadry CDO, ASG i wyższych szkół oficerskich na powyższy temat. Druga część natomiast jest próbą kompleksowego ujęcia dowodzenia batalionem na współczesnym polu walki. Autorzy tej pozycji trafnie definiują niektóre kwestie i podają przykłady nowego spojrzenia na wiele przedsięwzięć realizowanych przez dowódcę batalionu w czasie organizacji walki, np. rekonesansu, organizacji współdziałania i innych.

Problematyką poświęconą dowodzeniu pododdziałami oraz kierowaniu ogniem pododdziałów zajmuje się od dawna WSOWZ. Już w 1984 roku przeprowadzono konferencję naukową[10/], na której uczestnicy wymienili poglądy na temat doskonalenia dowodzenia pododdziałami na polu walki. Kontynuował tę problematykę zespół wykładowców Katedry Taktyki tej uczelni, który podjął badania obejmujące problematykę doskonalenia dowodzenia pododdziałami w podstawowych rodzajach działań bojowych[11/]. Niejako rozszerzeniem tej problematyki były badania podjęte i prowadzone w 1989 roku przez kolejny zespół oficerów /z autorem w jego składzie/ tej katedry[12/].

Wymienione powyższe trzy przedsięwzięcia i ich pisarskie opracowanie zawierają problematykę organizacji i dowodzenia działaniami pododdziałów do kompanii zmotoryzowanej i czołgów włącznie. Tak więc problematyka doskonalenia dowodzenia batalionem w dalszym ciągu pozostawała nie podjęta. Podejmowane tu i ówdzie wysiłki zmierzające do szerszego naświetlenia problemu są na ogół niewystarczające. W konsekwencji dowodzenie batalionem podczas przygotowania i prowadzenia obrony traktuje się zazwyczaj szablonowo, wykorzystując przede wszystkim model pracy dowódcy i sztabu oddziału czy związku taktycznego.

Poszukując możliwości rozwiązania problemów dowodzenia batalionem, zwłaszcza w obronie, autor sięgał do pozycji uwzględniających warunki współczesnego pola walki i ich wpływ na dowodzenie.

Szczególnie cennymi materiałami badawczymi są opublikowane w formie książkowej wyniki rozważań dotyczące teorii dowodzenia. Wśród tych pozycji poczesne miejsca zajmują: czterotomowa praca J. Orzechowskiego "Dowodzenie i sztaby"[13], K. Nożki "Walka o przewagę"[14], F. Skibińskiego "O sztuce wojennej na północno-zachodnim teatrze działań wojennych"[15]. Wymienić również należy prace Z. Galewskiego "Współdziałanie na polu walki"[16] i B. Chochy "Rozważanie o taktyce"[17] oraz Cz. Dęgi "Środki walki wojsk lądowych"[18].

Ponadto cenny materiał poznawczy stanowią wnioski i doświadczenia z wojen lokalnych i ćwiczeń.

Bogate źródło literatury z zakresu dowodzenia pododdziałami w walce stanowi około 60 artykułów opublikowanych w "Przeglądzie Wojsk Lądowych" w latach 1970 - 1989. Są to cenne materiały. Niemniej jednak zawierają one bardzo często przeciwne oraz dyskusyjne stanowiska i rozwiązania autorów w przeważającej mierze kształtowane żywiołowo, np. pod wpływem bezpośredniego udziału w ćwiczeniach, manewrach czy przedsięwzięciach szkoleniowych. W odniesieniu do tych pozycji dokonywanie ocen wyrażonych przez autorów poglądów na dany problem jest trudne. Jednak dyskusje na łamach tegoż miesięcznika i innych[19] stanowiły cenne źródło informacji, które autor wykorzystywał w trakcie badań. W szerokim zakresie wykorzystywał również wydawnictwa encyklopedyczne zawierające odnośne informacje.

Analiza i ocena materiałów teoretycznych oraz przedstawione

wyżej opinie wskazują między innymi, że obowiązujące dokumenty normatywne, instrukcje, podręczniki i skrypty nie odzwierciedlają jeszcze w pełni skondensowanej wiedzy specjalistycznej w tym temacie. Brak jest również opracowania, które w sposób kompleksowy ujmowałoby tematykę organizacji i prowadzenia obrony przez dowódcę i sztab batalionu.

Z tego też względu zaszła potrzeba opracowania materiałów opartych na naukowych podstawach i zaproponowania rozwiązań, które mogłyby przyczynić się do podniesienia stanu wiedzy w omawianej dziedzinie i byłyby pomocne w realizacji przedsięwzięć szkoleniowych dotyczących problematyki dowodzenia na średnich taktycznych szczeblach dowodzenia.

1.3. Problematyka i przebieg badań

Wychodząc naprzeciw sformułowanym w podrozdziale 1.1. potrzebom, za cel rozprawy przyjęto określenie możliwości i kierunków doskonalenia dowodzenia batalionem oraz sposobów i form realizacji przedsięwzięć dowodzenia dowódcy i sztabu batalionu.

Problemem głównym jest identyfikacja możliwości oraz wypracowanie kierunków i sposobów doskonalenia pracy organu dowodzenia batalionem podczas przygotowania i prowadzenia obrony.

Z tak sformułowanego celu rozprawy i głównego problemu badawczego wynikały problemy pochodne, które sprowadzały się do poszukiwania odpowiedzi na następujące pytania:

1/ Czy istnieją możliwości udoskonalenia pracy organu dowodzenia batalionem w obronie?

2/ Jakie czynniki współczesnego pola walki mają decydujący wpływ na styl pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas organizacji i prowadzenia obrony?

3/ Na ile te czynniki determinują potrzebę udoskonalenia dowodzenia batalionem w obronie?

4/ W jakim zakresie obowiązujący model pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas przygotowania obrony odpowiada potrzebom współczesnego pola walki?

5/ Co doskonalić i jakie wprowadzić zmiany w obowiązującym modelu pracy dowódcy i sztabu batalionu, aby uczynić ją efektywniejszą?

W hipotezie roboczej założono, że jeżeli zostanie właściwie przygotowana obrona oraz kierowanie jej przebiegiem będzie efektywne, wówczas batalion uzyska powodzenie w walce obronnej.

Jak wykazano w uzasadnieniu tematu nie ulega wątpliwości, że w dotychczasowych rozwiązaniach w zakresie przygotowania obrony oraz kierowania pododdziałami w czasie jej prowadzenia występują znaczne niedomagania, które są możliwe do wyeliminowania na drodze gruntownych badań i określeniu możliwości, a następnie wskazaniu kierunków ich doskonalenia. Przyjęto, że niedomagania w sferze działalności dowódcy i sztabu batalionu będzie można usprawnić między innymi poprzez uproszczenia niektórych treści przedsięwzięć modelu ich pracy i procesu dowodzenia. Natomiast niedomagania w sferze funkcjonowania PDO można eliminować przede wszystkim poprzez utechnicznienie procesu informowania zwłaszcza przekazywania i przyjmowania zadań i meldunków.

W osiąganiu celu badawczego dążono do nadania pracy charakteru użytecznego. Z tego też względu przyjęto następujące założenia.

a/ Zasadnicze badania i interpretacja wyników odnoszona jest głównie do obrony organizowanej bez styczności z przeciwnikiem.

b/ Temat dotyczy przede wszystkim obszaru pracy dowódcy batalionu w zakresie wypracowania decyzji, głównie do użycia pododdziałów ogólnowojskowych.

c/ Ocenę wzrostu potencjału bojowego dokonywano w oparciu o dostępne współczynniki jakościowe sprzętu technicznego w jednostkach obliczeniowych uzbrojenia.

Założono również, że rażące oddziaływanie środków walki przeciwnika oraz negatywne warunki środowiska naturalnego wywierać będą destrukcyjne działania na:

- dowódców i podległe im pododdziały;
- funkcje i procesy realizowane na PDO.

Przedmiot badań, szczególnie w zakresie zagadnień ogólnych stanowiła teoria dowodzenia. W odniesieniu do zagadnień szczegółowych zasadniczym przedmiotem badań był wzorzec pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas przygotowania i prowadzenia obrony oraz model współczesnej walki obronnej.

Obszarem badań objęto również wzajemne relacje zachodzące pomiędzy poszczególnymi osobami funkcyjnymi sztabu batalionu w procesie dowodzenia.

Do zasadniczych metod empirycznych stosowanych w toku badań należały: obserwacja bezpośrednia /bierna i uczestnicząca/ i pośrednia oraz metody badania sądów /wywiad, ankietowanie/. Metody te posłużyły do zebrania materiału faktograficznego. Dla jego uporządkowania, przetworzenia w poglądy normatywne, pojęcia, twierdzenia i zasady oraz sprawdzenia założonej hipotezy wykorzystano metody teoretyczne, takie jak: analiza, synteza, porównanie, uogólnianie, analogia.

Badania niezbędne do rozwiązania sprecyzowanych problemów naukowych przeprowadzono w byłym Centrum Doskonalenia Oficerów

/CDO/, Akademii Obrony Narodowej /AON/, Wyższej Szkole Oficerskiej Wojsk Zmechanizowanych /WSOWZ/ i jednostkach Śląskiego Okręgu Wojskowego /SOW/. Zasadnicze badania teoretyczne przeprowadzono na terenie byłego CDO wśród słuchaczy kursu dowódców batalionów.

Badanie sądów i opinii przeprowadzono wśród osób, które z racji zajmowanych stanowisk służbowych były lub są odpowiedzialne za wyszkolenie dowódców batalionów. Na respondentów wybrano dowódców pułków, ich zastępców do spraw liniowych oraz szefów katedr taktyki byłego CDO, WSOWZ i WSOWP. Takim samym badaniom poddani byli słuchacze pierwszego roku studiów AON /grupy ogólnowojskowe/ oraz słuchacze czwartego roku studiów w WSOWZ /kierunek dowódczy/. Ponadto przeprowadzono badanie opinii dowódców i szefów sztabów batalionów piechoty 11 i 25 pułku zmechanizowanego ŚOW.

Metodą obserwacji uczestniczącej dokonywano badań podczas ćwiczeń "ORION" /85, 88, 89/ oraz "PRZYJAŹŃ" /88, 89/.

Przedstawiony obszar problemowy oraz stosowane metody i procedura badań pozwalają dokonać pewnego uogólnienia, a mianowicie: nie ma uniwersalnej metody badawczej, która byłaby w całości przydatna do rozwiązania badanych problemów. Stąd też zastosowane metody badawcze wzajemnie się przeplatały, niektóre z nich dominowały przy rozwiązywaniu określonych pytań badawczych.

Przebieg badań miał charakter ciągu czynności głównych i pochodnych, takich jak: gromadzenie faktów o dowodzeniu batalionem, wybór i sprecyzowanie problemu naukowego, opracowanie modelu badań i koncepcji pracy, sformułowanie hipotezy roboczej, wybór metod badawczych, określenie kolejności i treści badań,

przeprowadzenie badań, zestawienie i opracowanie wyników, sprawdzenie postulowanych zmian i pisemne przygotowanie rozprawy.

Na tle zebranych faktów dotyczących pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas przygotowania i prowadzenia obrony sformułowany problem poddano weryfikacji poprzez studiowanie literatury, dokumentacji szkoleniowej oraz programów kształcenia[20/].

Poddana próbie wstępna hipoteza robocza w toku studiowania literatury była kilkakrotnie modyfikowana i stanowiła podstawę do dalszego ukierunkowania badań nad efektywnością pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas przygotowania i prowadzenia walki obronnej. Słuszność proponowanych rozwiązań została w znacznym stopniu potwierdzona w dyskusji podczas sympozjów naukowych[21/] i w sprawozdaniu z badania[22/] problematyki dowodzenia w obronie.

1.4. Ważniejsze terminy i pojęcia

Dla potrzeb niniejszej pracy podstawowe pojęcia z obszaru omawianej problematyki używane będą w następującym znaczeniu.

System dowodzenia - uporządkowana, zgodnie z zasadami sztuki wojennej, całość złożona z organów i środków dowodzenia sprzężonych ze sobą informacyjnie i zapewniająca podejmowanie stosownych decyzji na wszystkich szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych oraz ich sprawną, terminową i bezwzględną realizację[23/]. W skład systemu dowodzenia wchodzą: organy dowodzenia, stanowiska dowodzenia, system łączności i środki zautomatyzowanego systemu dowodzenia wojskami[24/].

Dowodzenie - ukierunkowana działalność dowódców, sztabów, organów wychowawczych, szefów rodzajów wojsk i służb, mająca na celu utrzymanie wojsk w ciągłej gotowości i zdolności

bojowej, przygotowania ich do walki oraz kierowanie nimi w czasie jej prowadzenia[25/].

Sztab - główny organ dowodzenia, na jego czele stoi szef sztabu podlegający bezpośrednio dowódcy. Sztab organizuje przygotowanie oraz prowadzenie działań bojowych, planuje działania bojowe, organizuje rozpoznanie, zbiera dane o położeniu i możliwościach bojowych wojsk własnych, dane o terenie, warunkach atmosferycznych, skażeniach i zakażeniach, wykonuje niezbędne dla dowódcy obliczenia i kalkulacje dotyczące użycia posiadanych sił i środków rażenia, spożądza rozkazy bojowe i zarządzenia, organizuje współdziałanie oraz zabezpieczenie bojowe działań wojsk, składa meldunki wyższemu sztabowi, informuje dowódców i sztaby podległe i współdziałające, organizuje łączność i system dowodzenia oraz kontroluje wykonanie przez podległe wojska zadań bojowych[26/].

Uderzenie wojsk - zdecydowane działanie bojowe piechoty i czołgów łamiące opór i rozbijające pododdziały przeciwnika, wsparte ogniem środków walki będących do ich dyspozycji oraz wspierających ich działanie[27/].

Ogień - należy rozumieć wszystkie jego rodzaje od konwencjonalnego po jądrowy i to zarówno w sensie technicznych środków rażenia, jak i określonych czynności związanych z jego prowadzeniem[28/].

1/ Komenderowanie - bezduszne zarządzanie czymś lub wydawanie poleceń i nakazów. Słownik wyrazów obcych. Warszawa: PWN 1980, s. 370.

2/ Głębsza analiza literatury przedstawiona jest w kolejnym podrozdziale.

3/ Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL: w roku 1986, s. 16-17; w roku 1987, s. 15-16.

4/ Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Część II /batalion/. Warszawa: MON 1987.

5/ Użycie batalionu piechoty i czołgów na współczesnym polu walki. Materiał do szkolenia i doskonalenia kadr dowódczo-sztabowych niższego taktycznego szczebla dowodzenia wojskami. Warszawa: CDO WP 1984.

6/ A. Kubecki: Doskonalenie metodyki pracy dowódcy pododdziałów czołgów podczas organizacji natarcia: Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP 1987.

7/ H. Olcha: Przygotowanie i kierowanie systemem ognia batalionu piechoty zmotoryzowanej /czołgów/ w obronie. Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP 1989.

8/ Organizacyjno-metodologiczne oraz merytoryczne aspekty modelu pracy dowódcy i sztabu batalionu w czasie organizacji walki. Materiały na seminarium. Warszawa: CDO WP 1988.

9/ Mowa o podręczniku przygotowywanym przez zespół oficerów byłego CDO WP pod kierownictwem płka dra J. Jakubowskiego. W związku z rozwiązaniem CDO wydanie tego podręcznika zostało opóźnione. Obecnie czynione są starania o jego wydanie przez Główny Zarząd Szkolenia Bojowego.

10/ Doskonalenie dowodzenia pododdziałami na polu walki. Materiały na konferencję naukową. Część I. Wrocław: WSOWZ 1984.

11/ Doskonalenie dowodzenia pododdziałami w podstawowych rodzajach działań bojowych. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1988.

12/ Sposoby organizacji działań obronnych przez pododdziały piechoty. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1989.

13/ J. Orzechowski: Dowodzenie i sztaby. Warszawa: MON 1986.

14/ K. Nożko: Walka o przewagę. Warszawa: MON 1985.

15/ F. Skibiński: O sztuce wojennej na północno-zachodnim teatrze działań wojennych. Warszawa: MON 1977.

16/ Z. Galewski: Współdziałanie na polu walki. Warszawa: MON 1983.

17/ B. Chocha: Rozważania o taktyce. Warszawa: MON 1982.

18/ Cz. Dęga: Środki walki wojsk lądowych. Warszawa: MON 1986.

19/ Zaliczyć do nich należy: Myśl Wojskową /jawną i tajną/, Wojskowy Przegląd Techniczny, Poglądy i Doświadczenia /kwartalnik wydawany w WSOWZ/.

20/ Program kształcenia WKDO dowódców batalionów zmotoryzowanych. Warszawa: CDO WP 1988. Nr Pf 5748. Program kształcenia KPO oficerów rezerwy dowódców batalionów zmotoryzowanych. Warszawa: CDO WP 1987. Nr Pf 4759.

21/ Kierowanie ogniem pododdziałów piechoty w walce. Sympozjum zorganizowane przez Zakład Teorii i praktyki strzelań WSOWZ. w 1988 r. Sposoby prowadzenia działań obronnych przez pododdziały piechoty. Sympozjum zorganizowane przez Katedrę Taktyki WSOWZ w 1988 r.

22/ Sposoby organizacji prowadzenia działań obronnych ... . Sprawozdanie z badań. Wyd. cyt.

23/ Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa: MON 1979, s. 426.

24/ Regulamin walki ... . Część I, s. 43.

25/ Tamże, s. 41.

26/ Leksykon wiedzy wojskowej ... . Wyd. cyt. s. 435. Por. Wybrane zagadnienia podstaw dowodzenia. Część I, Warszawa: MON 1984, s. 98. Por. Regulamin sztabów /tymczasowy/. Warszawa: MON 1983, s. 5. Por. Słownik terminów wojskowych.

Warszawa: MON 1958, s. 272.

27/ J. Kaczmarek: Uderzenie i ogień. Warszawa: MON 1973, s. 7.

28/ Tamże, s. 8

R o z d z i a ł 2

CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA DOWODZENIE BATALIONEM PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE

2.1. Właściwości współczesnej obrony i ich wpływ na dowodzenie batalionem piechoty zmotoryzowanej

Analiza literatury przedmiotu wskazuje, że taktyka jako jedna z dyscyplin sztuki wojennej ulega ciągłym przemianom, wynikającym głównie z rozwoju technicznych środków walki, a także z nowych założeń doktrynalnych.

Przyjęta w 1987 roku przez rząd Rzeczypospolitej Polskiej obronna doktryna wojenna[1/] nadaje szczególnego znaczenia walce obronnej. W jej techniczno-wojskowej stronie kładzie się przede wszystkim nacisk na działania przy użyciu konwencjonalnych środków rażenia. Zdawać sobie jednak należy sprawę, że są to również środki /np. broń precyzyjnego rażenia/ o skuteczności niejednokrotnie porównywalnej ze skutecznością broni jądrowej. Nowe założenia doktrynalne, jak i ciągły rozwój środków rażenia, a zwłaszcza wzrost ich parametrów techniczno-bojowych, spowodowały, że obronę traktuje się jako jeden z zasadniczych i z góry zamierzonych rodzajów walki. Zakłada się, że Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej nie będą użyte poza jej granicami, stąd główne ich zadanie to obrona kraju. Zatem pododdziały, oddziały, a także związki taktyczne muszą być przygotowane do prowadzenia działań obronnych na terenie kraju.

Taka koncepcja prowadzenia wojny oraz właściwości współczesnych działań bojowych, wynikające między innymi z możliwości

bojowych wojsk, determinują potrzebę nowego spojrzenia na działania obronne. Należy doskonalić przede wszystkim te składniki obrony, które w działaniach konwencjonalnych decydować będą o jej powodzeniu. Do składników tych można zaliczyć głównie: ogień, manewr, opór i działania aktywne.

Wzrost siły rażenia współczesnych środków walki powoduje, że nacierający staje się coraz bardziej wrażliwy na ogień obrońcy. Należy przy tym podkreślić, że z punktu widzenia osiągania celów obrony ogień będzie stanowił podstawę jej trwałości i niepokonalności. Wyposażenie wojsk w środki walki o wysokich parametrach techniczno-ogniowych stawiają nowe, wyższe wymagania przed dowódcami wszystkich szczebli dowodzenia. Chodzi tu przede wszystkim o umiejętności efektywnego wykorzystania tych środków w różnych skomplikowanych sytuacjach przyszłego pola walki. /Liczbę oraz siłę rażenia współczesnych środków walki przedstawiono w tabeli 1 i 2/.

Współczesne konwencjonalne środki rażenia, które w wojnie nuklearnej spełniałyby rolę czynnika uzupełniającego, a więc wykonującego część zadań, w walce bez użycia broni jądrowej "przejmą" całokształt zadań związanych z porażeniem ogniowym przeciwnika. Możliwości współczesnych środków rażenia wyrażone między innymi współczynnikami skuteczności przedstawiono w tabeli 3 i 4.

Ponadto uzbrojone śmigłowce oraz samoloty pionowego startu i lądowania stają się coraz bardziej powszechniejszym środkiem mogącym przejąć znaczną część zadań w zakresie bezpośredniego ogniowego wsparcia wojsk lądowych.

Nie maleje przy tym rola ognia dotychczasowych środków wspierających działanie wojsk lądowych. Dotyczy to zwłaszcza lotnictwa i artylerii, gdyż pozostają one w dalszym ciągu skutecznym środkiem wspierającym działanie innych wojsk lądowych.

Tabela 1. Charakterystyka taktyczno-techniczna współczesnych czołgów i bojowych wozów piechoty[2/]

Nazwa czołgu lub bojowego wozu piechoty	Ciężar /t/ / Załoga /osób/	Kaliber: armaty / km /mm/	Jednostka ognia do: armaty / km /szt./	Moc silnika /KM/	Zasięg /km/	Uwagi
T-72	41	125 / 7,62/12,7	39 / 2000/300	780	650	
T-55M	36,5 / 4	100 / 7,62/12,7	43 / 2250/200	580	650	
T-55AM	36 / 4	100 / 7,62/12,7	43 / 3500/200	520	860	
PT-76B	14 / 3	76,2 / 7,62	40 / 1000	240	260	czołg pływający
BWP-2	13,6 / 3+8	70+PPK / 7,62	40+4 / 2000	221	600	pływający
BRDM-2	7,0 / 4	7,62/14,5	2000/500	103	750	pływający
M1 Abrams	54	105 / 2x7,62/12,7	55 / 11400/1000	1500	500	
M60 A3	51 / 1	105 / 7,62/12,7	63 / 6000/900	750	480	
M2 Bradley	22,6 / 3+7	25+TOW / 7,62		500	480	
Leopard 1	40 / 4	105 / 2x7,62	60 / 5500	830	600	
Leopard 2	55 / 4	120 / 2x 7,62	42 / 4750	1500	550	
AMX-10P	13,8 / 3+8	20 / 7.62		280	600	
Marder	28,2 / 3+7	20 / 2x 7,62		600	500	

Tabela 2. Liczba środków ogniowych wykorzystywanych w walce bezpośredniej /przy 100 % ukompletowaniu, bez uwzględnienia środków wzmocnienia[3/] - przykład

Szczebel dowodzenia / Rodzaj środka	drużyna	pluton	kompania	batalion	mbz	bz	bcz	BZ	DZ
Czołgi średnie[4/]	-	-	-	-	13	-	41	54	252
Bojowe wozy piechoty	1	3	10	31	24	24	-	72	190
Przeciwpancerne pociski kierowane	1	3	10	30	12	21	-	66	189
Granatniki przeciwpancerne	1	3	9	27	22	32	-	86	216
Strzelcy	5	16	53	226	90	144	-	378	936
Obsługa karabinów maszynowych	1	3	9	27	18	27	-	45	126
Razem środków ogniowych	9	28	91	341	179	248	41	701	2109

Tabela 3. Współczynnik skuteczności czołgów i środków przeciwpancernych w natarciu[5/]

Środki ogniowe wykorzystywane w walce bezpośredniej	Natarcie									
	na przygotowaną obronę					na nieprzygotowaną obronę				
	Współczynnik efektywności bojowej w stosunku do:									
	czołgu	BWP	PPK	100 mm arm. ppanc.	SPG-9	czołgu	BWP	PPK	100 mm arm. ppanc.	SPG-9
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Czołgi M-60	0,4	0,7	0,4	0,6	0,6	0,6	0,8	0,5	0,8	0,7
Wyrzutnie poc. ppanc. TOW	0,8	1,3	0,9	1,3	1,2	1,2	1,7	1,0	1,5	1,3
Śmigłowce uzbrojone	2,0	1,3	0,9	1,3	1,2	2,5	1,7	1,0	1,5	1,3
90 mm działa bezodrzutowe	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Czołgi Leopard	0,4	0,6	0,4	0,6	0,5	0,5	0,8	0,4	0,7	0,6
PPK Cobra	0,6	1,1	0,7	1,3	0,9	1,2	1,7	0,9	1,4	1,2
90 mm armata ppanc. "Widder"	0,3	0,4	0,6	0,3	0,4	0,4	0,5	0,7	0,4	0,5
106 mm działo bezodrzutowe	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	0,6	0,8	0,2	0,8
Pancerzownice "Carl Gustaw"	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,15	0,1	0,2
Czołgi średnie T-55	0,5	1,5	0,5	1,0	0,5	0,8	2,0	0,5	1,2	0,5
PPK na wozach boj.	1,0	2,5	0,5	1,5	1,0	1,5	3,0	0,8	2,0	1,0
PPK przenośne	1,0	2,0	0,5	1,5	1,0	1,3	3,0	0,8	2,0	1,0
Śmigłowce uzbrojone	2,0	4,0	1,5	2,0	1,5	2,5	5,0	1,5	2,5	1,5
BWP-2	1,0	2,0	0,3	1,0	0,4	1,3	3,0	0,4	1,3	0,5
SPG-9	0,5	1,5	0,5	1,0	0,5	0,8	2,0	0,5	1,4	0,5

Tabela 4. Współczynniki skuteczności czołgów, bwp i środków przeciwpancernych w obronie[6/]

Środki ogniowe wykorzystywane w bezpośredniej walce	Obrona									
	na przygotowanej rubieży					na nieprzygotowanej rubieży				
	Współczynnik efektywności bojowej w stosunku do:									
	czołgów	dział	PPK	dział bezodrzutow.	BWP	czołgów	dział ppanc.	PPK	dział bezodrzutow.	BWP
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Czołgi średnie /T-55/	2,5	3,0	1,0	1,5	5,0	2,0	2,5	0,8	1,0	4,0
PPK na wozach bojowych	2,5	3,0	1,0	1,5	5,0	2,0	0	1,0	1,0	4,0
PPK przenośne	2,0	2,0	1,0	1,5	4,0	1,6	2,0	1,0	1,0	3,0
Śmigłowce uzbrojone	4,0	4,0	2,0	2,0	6,0	4,0	4,0	1,5	2,0	6,0
SPG-9	1,0	2,0	0,5	1,0	3,0	0,8	1,5	1,5	1,0	2,0
RPG-7	0,3	-	-	-	1,0	0,2	-	-	-	4,0
BWP	2,0	2,0	0,5	1,0	4,0	1,5	1,8	0,5	1,0	3,0
Czołgi M-60	2,5	2,2	1,4	1,9	2,8	1,5	1,4	0,9	1,3	1,8
Wyrzutnie poc. ppanc. TOW	2,5	2,3	1,5	2,0	2,7	2,0	2,0	1,3	1,8	2,6
Śmigłowce uzbrojone	4,0	1,7	1,1	1,5	2,2	4,0	1,7	1,1	1,5	2,2
90 mm działa bezodrzutowe	0,2	0,2	0,1	0,1	0,25	1,0	0,1	0,1	1,5	0,2
Czołgi "Leopard"	2,5	1,9	1,1	1,8	2,4	1,5	1,2	0,7	1,3	1,7
PPK Cobra	2,3	1,8	1,2	1,9	2,6	2,0	1,9	0,9	1,7	2,4

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
90 mm armaty ppanc. "Widder"	2,0	0,9	0,6	0,8	1,1	0,8	1,0	0,7	0,5	0,8
106 mm działa bezodrzutowe	1,0	1,1	0,7	0,9	1,5	0,8	1,1	0,5	0,7	1,1
Pancerzownica "Carl Gustaw"	0,3	0,5	0,2	0,25	0,4	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4

O wzroście siły ognia świadczą średnie wartości współczynników skuteczności środków przeciwpancernych w stosunku do czołgów lat sześćdziesiątych oraz lat osiemdziesiątych.

Tabela 5. Wartości średnie współczynników skuteczności środków przeciwpancernych w stosunku do czołgów lat sześćdziesiątych oraz lat osiemdziesiątych[7/]

Rodzaj środka ppancernego / Generacja czołgów	SPG-9	PPK "FAGOT"	PPK "MALUTKA"	BWP i PPK "MALUTKA"	85 mm armata ppanc.	100 mm armata czołgowa	125 mm armata czołgowa	rgppanc.
czołgi lat sześćdziesiątych[8/]	1,4	2,2	2,2	1,4	1,2	1,2	2,0	0,3
czołgi lat osiemdziesiątych[9/]	1,6	2,5	2,5	2,0	1,2	1,2	2,3	0,5

Decydujący wpływ na charakter i skuteczność obrony wywiera stale rosnąca ruchliwość wojsk, a tym samym zdolność do wykonywania różnych form manewru o coraz większym rozmachu.

Manewr[10/] w obronie /równie silnie jak moc ogniowa/ wpływa na sposób jej prowadzenia, nadając jej właściwości nieco inne

niż w przeszłości. Obrona obecnie odznacza się dużym zdecydowaniem, wzrostem manewrowości, szybkimi i radykalnymi zmianami sytuacji oraz różnorodnością jej prowadzenia. Na szczeblu pododdziału manewr z reguły odbywa się w zasięgu wszystkich środków ogniowych przeciwnika. Staje się on więc o wiele trudniejszy do wykonania niż na szczeblu oddziału czy ZT. Określoną trudność sprawia również koordynacja manewru ogniem z manewrem sprzętem, pododdziałami i elementami ugrupowania bojowego. Chodzi bowiem o to, by własnym ogniem stłumić w określonej mierze ogień przeciwnika, a także poprzez właściwy ruch poszczególnych elementów szyku czy ugrupowania bojowego uchronić - choćby czasowo - niektóre z nich od skutków oddziaływania ogniowego przeciwnika i zapewnić im dogodniejsze warunki do prowadzenia ognia. Manewr siłami i środkami najdogodniejszy jest wtedy, gdy mogą one wzajemnie wesprzeć się ogniem w najbardziej nieprzewidzianych i trudnych sytuacjach. Nie zawsze będzie można to uzyskać. W grę zatem wchodzi ścisła korelacja działań w czasie i przestrzeni, tak by manewrujące pododdziały i elementy ugrupowania bojowego we właściwym czasie znalazły się w odpowiedniej odległości, zapewniającej wsparcie ogniowe. O wzroście manewrowości wojsk świadczy również fakt wprowadzenia jako wsparcia ogniowego wojsk lądowych - wspomnianych już śmigłowców bojowych. Oceniając zmiany zachodzące w istocie manewru, zwłaszcza manewru ogniem, trzeba brać pod uwagę, że dawniej podstawowym obiektem ześrodkowanych uderzeń ogniowych były zgrupowania wojsk. Skuteczność ognia w obronie mierzona była głównie wielkością strat w ludziach, ponieważ od tego uzależniona była zdolność bojowa wojsk. W warunkach współczesnych

sytuacja ta ulega zmianie. Punkt ciężkości rażenia ogniowego przesuwa się przede wszystkim na niszczenie obiektów pierwszej kolejności rażenia, zwalczanie sił i środków rozpoznania i dowodzenia oraz lotnictwa, śmigłowców bojowych, środków walki radioelektronicznej i urządzeń logistycznych. Zniszczenie bowiem podstawowych obiektów pierwszej kolejności /w tym rozpoznawczych i dowodzenia/ najszybciej pozbawia przeciwnika zdolności bojowej, dezorganizuje jego system ognia, dowodzenia i współdziałania oraz możliwości skutecznego rozwijania działań zaczepnych.

Kolejnymi składnikami obrony ściśle powiązanymi z ogniem i uderzeniem jest opór i aktywne działania. Zdecydowany opór w obronie może być zapewniony poprzez właściwe wykorzystanie walorów technicznych i bojowych nowoczesnego sprzętu. Dzięki dużej liczbie różnych środków walki, zwłaszcza przeciwpancernych, i wysokiej skuteczności ich działania oraz różnego ich przeznaczenia nawet w założonych warunkach współczesnego pola walki, pododdziały mogą z powodzeniem stawiać opór przeciwnikowi na szerszych odcinkach. Ponadto broniące się wojska mogą podjąć skuteczną walkę z przeciwnikiem już na dalekich podejściach do własnego przedniego skraju. Oprócz zadania przeciwnikowi określonych strat mogą w pewnym stopniu wpływać, a zetem sterować jego poczynaniami.

Szeroka gama różnorodnych środków pozwala także wydłużyć czas przegrupowania się odwodów przeciwnika z rejonów rozmieszczenia do rubieży ataku. Pododdziały prowadzące obronę na dogodnych rubieżach terenowych będą dokonywały niezbędnych przegrupowań elementów ugrupowania lub pojedynczych środków ogniowych w celu

zwiększenia efektywności obrony. Poczynania te zapewne będą starannie maskowane. Dobre efekty w tym zakresie przynosi łączenie przegrupowań z pozorowanym wzmaganiem aktywności bojowej w celu przejścia do działań zaczepnych, wycofania się itp., jednak w żadnym etapie prowadzenia działań aktywnych nie można dopuścić do tworzenia większych zgrupowań wojsk, które stałyby się opłacalnymi celami uderzeń dla przeciwnika. Natomiast podczas walki z odwodami przeciwnika należy elastycznie reagować na rozwój sytuacji. Jednocześnie z prowadzeniem ognia trzeba wykonać stosowny manewr elementami ugrupowania bojowego. Dowódca zachowując właściwą proporcję między trwałością, aktywnością i wielkością rejonu obrony może skutecznie przeciwdziałać poczynaniom strony przeciwnej.

Ogólnie można stwierdzić, że obecnie istnieją tendencje równoważenia efektów uzyskiwanych w wyniku manewru skutecznością ognia. Jednocześnie nadal aktualne jest stwierdzenie, że najwyższym przejawem aktywności obrony jest kontratak[11/]. Podczas wykonywania kontrataków jedną z zasad jest kierowanie uderzeń w najczulsze miejsca ugrupowania bojowego przeciwnika, które wyprowadzają na tyły i skrzydła zasadniczego zgrupowania nacierających wojsk. Do kontrataków wymierzonych przeciwko głównemu zgrupowaniu uderzeniowemu przeciwnika powinno używać się tych sił i środków, które znajdują się na nie atakowanych kierunkach. Siła ognia, moc uderzeniowa i manewrowość[12/] występujące jako jednolity element we współczesnej walce wymagają od dowódców wielu zabiegów organizacyjnych i wykonawczych. Rozważania o manewrowości w obronie wskazują, że przed dowódcami pododdziałów stoi szereg problemów dowodzenia. Najważniejsze z nich to:

- konieczność ciągłej znajomości sytuacji;
- potrzeba szybkiego reagowania na zaistniałe sytuacje;
- częste udokładnianie zadań;
- zapewnienie łączności dowodzenia i ustalanie sposobu przekazywania informacji w przypadku jej zakłócenia;
- wysoka sprawność elementów zabezpieczających system dowodzenia.

Praktyka wskazuje, że w wypadku zawodności tych czynników manewr w obronie może przynieść skutek ujemny, np. wyprowadzenie czołgów czy odwodów za późno lub pod ogniem przeciwnika może spowodować jedynie straty.

Aktywność broniącego się to funkcja siły, która wyraża się w tym, że im silniejszy obrońca, tym aktywniejsze mogą być jego poczynania. Niektórzy autorzy uważają, że obrońca słabszy powinien bardziej ostrożnie i ze szczególną rozwagą decydować się na zwroty zaczepne, jego aktywność bowiem może poważnie osłabić obronę[13]. Obrońca z reguły jest słabszy od nacierającego, a wóz bojowy z chwilą wyjścia z okopu jest o około 70 % większym celem dla coraz doskonalszych środków walki przeciwnika[14]. Fakty te zdają się świadczyć przeciwko tradycyjnemu kontratakowi, ponieważ na szczeblu pododdziału ta forma działania staje się coraz bardziej ryzykowna. Aktywność w tym wypadku może się wyrażać ruchem pododdziałów wzdłuż frontu, aktywnością ognia, szybkim manewrem na zagrożone kierunki, czy też wychodzeniem czołgów i BWP na wcześniej przygotowane rubieże ogniowe. Nie należy również zapominać o potrzebie wykonywania kontrataków małymi siłami, na małą głębokość i tylko w sprzyjających warunkach. Szybkie i zwrotne BWP mogłyby w zasadniczy sposób

wpłynąć na dezorganizację natarcia przeciwnika. Aktywność więc jest czynnikiem, który może sparaliżować inicjatywę przeciwnika. Obrońca może aktywnie prowadzić działania, gdy będzie dysponował wysoce sprawnym systemem dowodzenia. Niewątpliwie najważniejszym wymogiem w zakresie dowodzenia jest zachowanie jego ciągłości, którą uzyskuje się poprzez:

- ciągłe zbieranie i opracowywanie wiadomości oraz terminowe przekazywanie ich zainteresowanym;
- znajomość otrzymanych zadań;
- rozsądne reagowanie na istotne zmiany sytuacji bojowej, wymagającej podjęcia nowej decyzji lub wprowadzenia do niej korekty;
- ochronę informacji;
- zorganizowanie współdziałania.

Kolejną cechą współczesnej obrony, którą należy rozpatrywać wspólnie z aktywnością, jest jej trwałość. Obie te cechy nawzajem się uzupełniają i przenikają. Nie ma trwałości bez aktywności i odwrotnie.

Trwałość obrony polega na zdolności przeciwstawienia się uderzeniom wszystkich środków rażenia użytych przez przeciwnika, odparciu ataku przeważających jego sił, zadaniu mu dużych strat, niedopuszczeniu do użycia sił w trzecim wymiarze, utrzymaniu ważnych punktów oporu i przedmiotów terenowych oraz związaniu walką jego zgrupowań w rejonach włamania[15].

Powszechnie przyjmuje się, że trwałość obrony uzyskuje się przez:

- umiejętne ugrupowanie bojowe i rozbudowę inżynieryjną rejonu obrony;

- właściwą organizację systemu ognia, budowę zapór i rozbudowę fortyfikacyjną;

- ukrycie ludzi i sprzętu przed oddziaływaniem ogniowym przeciwnika;

- umiejętną organizację działania wojsk;

- przeciwdziałanie środkom walki radioelektronicznej;

- przeciwdziałanie uderzeniom z powietrza;

- odporność na oddziaływanie broni precyzyjnej.

Na trwałość obrony wpływają także cechy moralno-bojowe żołnierzy /wytrwałość, zdecydowanie, uporczywość itp./. Muszą oni być świadomi tego, iż nie wolno im bez rozkazu opuszczać pozycji obronnej. Muszą być gotowi do walki w okrążeniu i izolacji od sił głównych. Tak jak aktywność i trwałość obrony należy rozpatrywać w ścisłym powiązaniu, tak ich wpływ na wymagania w zakresie dowodzenia są konkretne i współzależne. Trwałość i aktywność obrony w znacznym stopniu zależy od rozpoznania przeciwnika. Batalion dysponuje niewielkimi możliwościami w tym względzie. Jednak dowódca batalionu powinien dążyć do w miarę wczesnego wykrycia głównych elementów ugrupowania bojowego oraz zasadniczych środków rażenia przeciwnika. Znajomość tych danych pozwoli mu wcześniej określić prawdopodobny zamiar działania przeciwnika, jego główny kierunek uderzenia itp. Można zatem przyjąć, że organizowanie i prowadzenie ciągłego rozpoznania jest jednym z priorytetowych zadań dowódcy i sztabu batalionu w obronie.

Zasadniczym elementem trwałości obrony batalionu jest niewątpliwie inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony, a szczególnie rozbudowa fortyfikacyjna i zapór inżynieryjnych. Prace związane z inżynieryjną rozbudową obrony batalionu prowadzić należy

na całą głębokość obrony i w stałej gotowości do odparcia uderzenia przeciwnika i do obrony przed bronią precyzyjnego rażenia. Należy przy tym zwrócić uwagę na umiejętne wykorzystanie właściwości ochronnych terenu. Właściwe wykorzystanie tych właściwości w dużej mierze ułatwia rozbudowę inżynieryjną, a także decyduje o swobodzie manewru, organizacji i prowadzeniu ognia /szczególnie przeciwpancernego/[16]. Wśród czynności rozbudowy fortyfikacyjnej obrony dużego znaczenia nabiera rozbudowa inżynieryjna punktu dowódczo-obserwacyjnego /PDO/ dowódcy batalionu[17], którego ochrona i funkcjonowanie w etapie organizacji obrony jest bezwzględnie konieczna. Trzeba przecież zwrócić uwagę na fakt, że teren nie zawsze będzie sprzymierzeńcem obrońcy. Poza rozbudową fortyfikacyjną PDO wykonuje się obiekty do prowadzenia ognia, obserwacji i kierowania ogniem oraz ochrony sztabu i sprzętu technicznego. Ochrona PDO przed nowymi środkami rażenia, szczególnie przed bronią precyzyjną, wymaga szybkiej budowy ukryć i schronów typu lekkiego. Przed rażącym działaniem amunicji paliwowo-powietrznej, która może być użyta do niszczenia PDO, nie chronią ani fałdy terenowe, ani otwarte i zakryte niehermetyczne polowe obiekty fortyfikacyjne. Dlatego obiekty polowe, zwłaszcza ich otwory wentylacyjne, należy uszczelniać lub wykonywać przedsionki wstępne.

Ochrona ludzi przed bronią neutronową wymaga budowli polowych typu zakrytego /szczeliny, okopy, ukrycia/ o większym współczynniku osłony przed strumieniami neutronów. Można to dokonać przez zagęszczenie wielowarstwowej obsypki gruntowej i zwiększenie jej grubości co najmniej o 1/3.

Podczas rozbudowy fortyfikacyjnej PDO należy również brać

pod uwagę prawdopodobieństwo zastosowania przez przeciwnika broni ultradźwiękowej i innych nowych środków rażenia oraz amunicji burzącej, zdolnej do głębokiego przenikania w grunt. Aby spotęgować właściwości ochronne przed tego typu bronią, schrony należy pokrywać grubszą warstwą obsypki.

Dużego znaczenia nabiera również podejmowanie i właściwe wykonywanie maskowania w celu ukrycia PDO przed rozpoznaniem powietrznym i naziemnym. Wykorzystywanie w miarę możliwości na PDO zabudowań w miejscowości może znacznie zwiększyć ich ukrycie i bezpieczeństwo sztabu.

Reasumując należy stwierdzić, że rozbudowa fortyfikacyjna PDO powinna być prowadzona w miarę możliwości w pełnym zakresie. Powinna być trwała, trudna do wykrycia, mało materiałochłonna oraz zapewniać trwałość PDO, a także ciągłość dowodzenia.

Jak już wspomniano, ugrupowanie bojowe batalionu w obronie znacznie wpływa na jej trwałość. Zależeć będzie ono między innymi od treści otrzymanego zadania, sytuacji bojowej, terenu, zamiaru rozegrania walki obronnej oraz ważności bronionego kierunku i przewidywanej siły uderzenia przeciwnika. Ugrupowanie bojowe batalionu odpowiadać powinno zamiarowi rozegrania walki obronnej. Dowódca i sztab batalionu tworząc ugrupowanie obronne batalionu powinno przede wszystkim osiągnąć nieszablonowe rozmieszczenie i użycie pododdziałów /elementów ugrupowania/, dogodne tak do wykonania kontrataków, jak i prowadzenia walki obronnej we właściwym czasie i na kierunku na którym przeciwnik może uzyskać powodzenie.

Równolegle z organizacją walki z przeciwnikiem lądowym należy organizować walkę z nie mniej aktywnym przeciwnikiem powietrznym, jego grupami desantowo-szturmowymi i dywersyjno-

rozpoznawczymi. Doświadczenia konfliktów lokalnych wykazały, że użycie desantów oraz grup desantowo-szturmowych w celu rozwinięcia powodzenia wojsk lądowych następowało bardzo często[18]. Fakt taki może mieć miejsce w przyszłości, gdyż wojska w swoich strukturach organizacyjnych posiadają nowoczesne śmigłowce bojowe[19]. Wprowadzenie na uzbrojenie manewrowych /o dużej sile ognia/ śmigłowców bojowych oraz wielozadaniowych samolotów stworzyło dodatkowe, silne zagrożenie wojsk z powietrza. Stąd odporność na te uderzenia stała się jedną z właściwości współczesnej obrony. Walka ze środkami napadu powietrznego winna być prowadzona wszystkimi dostępnymi środkami i obejmować niszczenie obiektów powietrznych przeciwnika na lotniskach, trasie przelotu, jak i podczas ataku na broniące się wojska. Zagrożenie działaniem desantów powietrznych, grup desantowo-szturmowych i innych środków napadu powietrznego wymaga od dowódcy batalionu utworzenia systemu obrony przeciwlotniczej zdolnej do natychmiastowego podjęcia walki z przeciwnikiem powietrznym, w każdym czasie i warunkach prowadzenia obrony. Niezależnie od tych zabiegów niezbędne jest opracowanie prostego, jednoznacznego zbioru sygnałów niezbędnych do ostrzegania i powiadamiania wojsk o grożącym niebezpieczeństwie. Znać je powinien każdy żołnierz.

Szybkość i dynamika działań mają bezpośredni wpływ na dowodzenie batalionem w obronie. O ile w drugiej wojnie światowej na organizację obrony można było przeznaczyć kilka, kilkanaście dni, a nawet tygodni, to na współczesnym polu walki na tę samą czynność dowódca batalionu może otrzymać 20-30 minut /kp 10-15 minut/[20]. Batalion przechodząc do obrony w bezpośredniej

styczności z przeciwnikiem, będzie narażony na jego aktywne oddziaływanie polegające na wykonywaniu uderzeń lotnictwa, śmigłowców, ognia artylerii i ataku wojsk. Działając w tych warunkach batalion będzie zmuszony tworzyć ugrupowanie obronne, organizować system ognia, rozbudowywać obronę pod bezpośrednim oddziaływaniem ogniowym przeciwnika - połączonym z częstymi atakami z jego strony i potrzebą likwidacji skutków uderzeń broni precyzyjnej. Również często powstanie konieczność prowadzenia walki w celu poprawy położenia oraz likwidacji ognisk oporu przeciwnika na tyłach lub wewnątrz obrony. Dlatego przejście batalionu do organizacji obrony na różnych odcinkach może być niejednoczesne. Z tych też powodów czas przeznaczony na organizację obrony będzie zróżnicowany i z reguły maksymalnie krótki.

Chociaż nie można wykluczyć, że i współcześnie batalion organizując obronę bez styczności z przeciwnikiem może dysponować znacznym czasem tj. od kilku godzin, nawet do kilku dni. Zazwyczaj warunki przygotowania obrony będą wówczas dogodniejsze. Jest bowiem możliwość szczegółowego poznania terenu zarówno w głębi, jak i na podejściach do przedniego skraju, dokonania wyboru najdogodniejszych pozycji i rejonów obrony. Sprzyja to również stworzeniu najkorzystniejszego ugrupowania bojowego oraz zorganizowaniu należytego systemu ognia i przygotowaniu warunków manewru. Można też szeroko wykorzystać maszyny inżynieryjne nie tylko w głębi, lecz nawet na przednim skraju obrony, jak również na pozycji przedniej i ubezpieczeń bojowych.

Znaczne skrócenie czasu na organizację obrony i jednoczesny duży wzrost wymagań wobec niej istotnie komplikuje pracę dowódcy

i sztabu oraz innych ogniw dowodzenia. W warunkach organizowania obrony w ograniczonym czasie nie zawsze będzie możliwy klasyczny porządek pracy dowódcy i sztabu, kiedy to kolejno podejmuje się decyzję, stawia zadania podwładnym, organizuje współdziałanie, dowodzenie, zabezpieczenie itd. Często, decydując o najbardziej pilnych sprawach, trzeba będzie od razu stawiać zadania, organizować współdziałanie itd. Niekiedy dowódca będzie zmuszony postawić najpierw niepełne zadanie, a później uzupełniać je. Niemniej jednak, zawsze należy określić zamiar obrony. Ważnym jest, aby na podstawie takiego zamiaru można było organizować obronę równolegle, jednocześnie na kilku szczeblach dowodzenia. Należy jednak pamiętać, że każda późniejsza zasadnicza zmiana zamiaru i zadań nie tylko nie zaoszczędzi czasu na jej przygotowanie, lecz odwrotnie - zdezorganizuje ją.

W kolejnym etapie walki obronnej odtworzony i ochroniony drugi rzut winno przygotować się do przejęcia na siebie głównej siły uderzeniowej planowanego ewentualnego wznowienia działań aktywnych. Stosownie do tego trzeba sterować poczynaniami wojsk będących w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Szczególną uwagę należy zwracać np. na rejon przewidywanego uderzenia i zmierzać do tego, aby w uderzeniu wzięła udział także część pododdziałów pierwszorzutowych.

Analiza czynników charakteryzujących współczesną obronę, między innymi takich, jak: wysoka skuteczność środków walki; prowadzenie walki wielowarstwowej na znacznych przestrzeniach; prowadzenie walki z nacierającym przeciwnikiem na znacznych odległościach sugeruje, że przygotowanie i prowadzenie obrony w warunkach przyszłego pola walki staje się procesem bardzo

złożonym, stawiającym przed organami dowodzenia zwiększone wymogi. Są to przede wszystkim wymogi w zakresie sprawności, efektywności, ciągłości, skuteczności organizacji i prowadzenia walki obronnej.

Należy podkreślić, że w teorii dowodzenia dokonują się znaczne przemiany zmierzające do usprawnienia dowodzenia. Wiele zmian obserwuje się także w utechnicznieniu jego procesów, np. dość powszechnie mówi się o potrzebie wykorzystywania komputerowego wspomagania dowodzenia. Przyczynia się to do znacznego wzrostu efektywności pracy dowódców i sztabów[21]. Z praktyki ćwiczebnej wojsk wynika jednak, że na szczeblu pododdziału w tym zakresie niewiele dotychczas zrobiono, a i przewidywania utechnicznienia /systemów i procesów dowodzenia na tych szczeblach/ nie odpowiadają potrzebom przyszłego pola walki[22].

Głębsza analiza warunków prowadzenia przyszłej walki /w tym obrony/, procesów decyzyjnych oraz czynników zmierzających do przygotowania pododdziałów do walki sugeruje konieczność zmian techniczno-organizacyjnych w systemie dowodzenia pododdziałami. Tym bardziej, że przewidywany charakter walki wskazuje na możliwość wykonywania wielu różnorodnych zadań, prowadzonych często przez pododdziały samodzielnie, w oderwaniu od sił głównych, np. zadania realizowane przez grupy dywersyjno-szturmowe, oddziały specjalne, oddziały wydzielone itp.[23].

Ta krótka analiza warunków prowadzenia współczesnej obrony pozwala na sformułowanie wymogów w sferze dowodzenia. Sprowadzić można je do:

- reorganizacji struktur organizacyjnych organów dowodzenia na wszystkich szczeblach, tak by osiągnąć wysoką operatywność

i skuteczność ich działania /np. w składzie sztabu winni znaleźć się specjaliści mogący wesprzeć swoją wiedzę i pracę umiejętnościami dowódcy w skomplikowanych sytuacjach współczesnego pola walki/;

- utechnicznienia systemu dowodzenia, celem skrócenia czasu i wiarygodności zbierania, przetwarzania i przekazywania informacji od i do najniższych szczebli dowodzenia;

- przygotowania organów dowodzenia zdolnych samodzielnie rozwiązywać problemy dowodzenia, w różnych uwarunkowaniach; w tym problemów dowodzenia w przypadku działania w oderwaniu;

- przygotowania dowódcy i podległego mu organu dowodzenia do podejmowania samodzielnie decyzji i ich realizacji w skrajnie ograniczonym czasie.

Ocena istniejącego i funkcjonującego dotychczas systemu dowodzenia pododdziałami, głównie w zakresie wspomnianego zbierania, przechowywania, a także opracowywania informacji, wskazuje na konieczność podjęcia problematyki uporządkowania i ujednolicenia interpretacji toku, treści i zakresu pracy dowódcy i sztabu batalionu.

2.2. Czynniki wpływające na pracę dowódcy i sztab batalionu piechoty zmotoryzowanej w obronie

Istota dowodzenia w obronie na szczeblach pododdziałów polega często na kierowaniu pododdziałami realizującymi zadanie bojowe i wypracowywaniu decyzji po otrzymaniu nowego zadania. Dlatego też współczesna obrona wymaga od dowódców pododdziałów posiadania umiejętności jej organizowania, zdolności przewidywania rozwoju sytuacji oraz szybkiego reagowania na zachodzące zmiany na polu walki.

Czynnikami mającymi znaczny wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu w obronie są między innymi /Rys.2/: czas wydzielony na organizację obrony, położenie batalionu w stosunku do przeciwnika i charakteru jego działania, treści otrzymanego zadania, warunków terenowych, atmosferycznych, pory doby oraz doświadczenia bojowego pododdziałów i wyszkolenia dowódców i podwładnych. Oprócz czynników wymienionych powyżej istnieją takie, które utrudniają dowodzenie batalionem i wynikają ze struktury organizacyjnej jego sztabu. Można do nich zaliczyć między innymi brak specjalistycznych pomocników dowódcy batalionu.

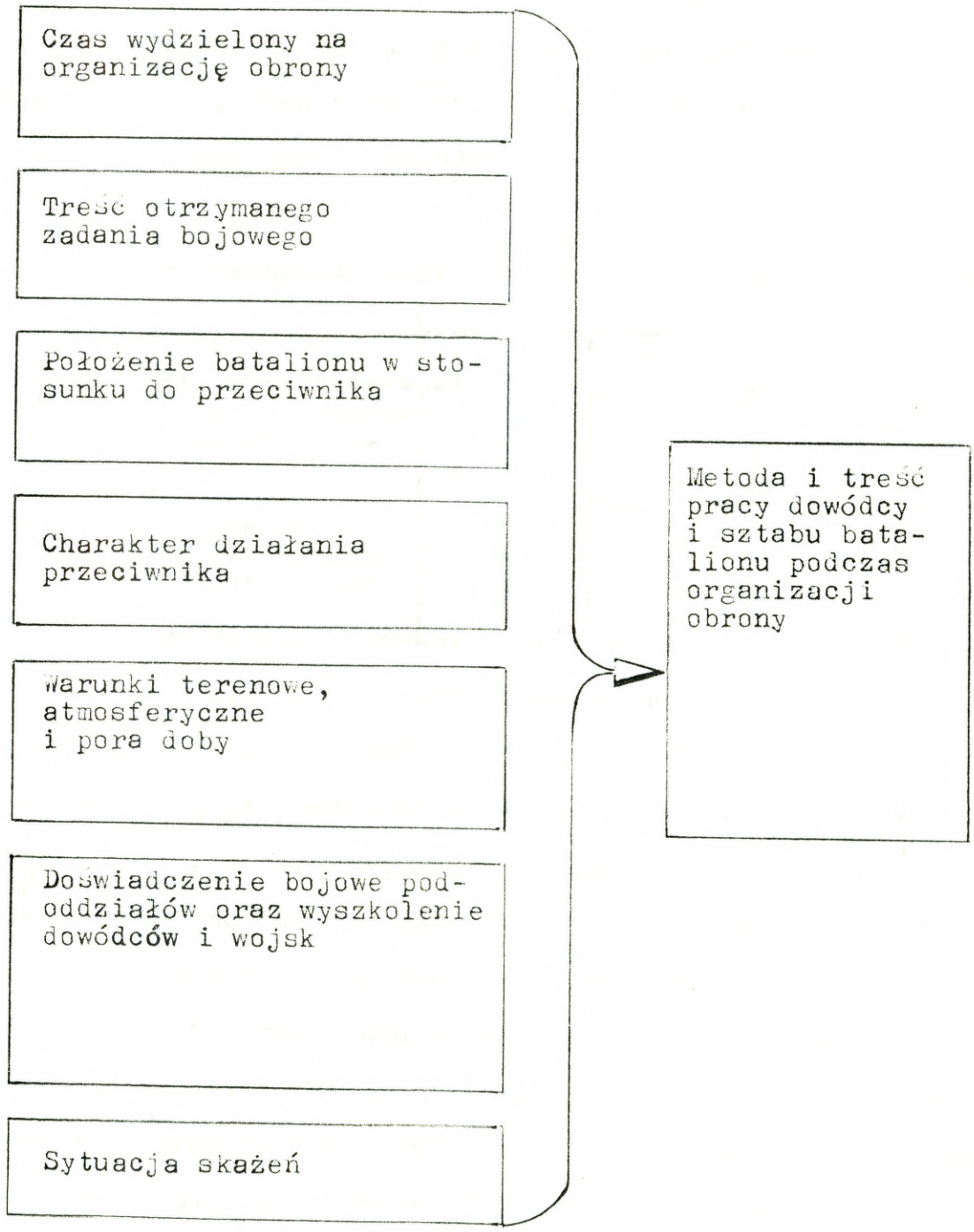
Oczywistym również jest, że są czynniki częściowo, szczególnie w obronie, rekompensujące ten niedostatek. Zaliczyć do nich można między innymi: łatwość kontaktu w relacji przełożony podwładny, stała znajomość sytuacji i stanu pododdziałów oraz możliwość podejmowania decyzji bezpośrednio w terenie.

Syntetyzując powyższe rozważania nie trudno dostrzec, że ułatwienia te mają mniej znaczący wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu w obronie.

Jednym z zasadniczych czynników wpływających na pracę dowódcy i sztab batalionu w obronie jest ciągle skracany czas na jej przygotowanie. Tak więc można stwierdzić, że współcześnie o powodzeniu w walce obronnej decydować będzie czas, a ściślej efektywne jego wykorzystanie.

Z przeprowadzonych badań wynika[24/], że współcześnie mimo drastycznego ograniczania czasu przeznaczonego na organizację obrony, odbywać się ona powinna na szczeblu batalionu w terenie.

Doskonalsze obecnie jakościowo środki walki wymagania te znacznie zwiększają, a nie zmniejszają. Powodem zaś ciągłego

Rys. 2. Czynniki wpływające na pracę dowódcy i sztabu batalionu podczas organizacji obrony

skracania czasu staje się między innymi systematyczny wzrost ruchliwości pododdziałów oraz szeroka automatyzacja procesów dowodzenia. B. Biedziński[25] tendencje skracania czasu na szczeblach taktycznych przedstawia następująco:

Tabela 6.

Wyszczególnienie	Rok			
	1960	1975	1980	po 1980
Czas planowania i organizacji działań bojowych	1 dzień	4 - 12 godzin	3 - 8 godzin	do 30 minut
Czas podejmowania decyzji i przekazania zadań bojowych w czasie walki	1 - 3 godziny	1 - 2 godziny	1 - 30 minut	dziesiątki sekund

Pracę z organizacją obrony dowódca batalionu może rozpocząć dopiero po otrzymaniu zadania. Zbyt często późne jego otrzymanie powoduje, iż pracę nad organizacją obrony charakteryzuje: najpierw długie oczekiwanie, a potem znaczny pośpiech. Ponadto podczas sporządzania na wyższych szczeblach kalkulacji czasu, nie uwzględnia się pory doby, miejsca, sposobu i treści stawianych zadań[26]. Obserwacja prowadzonych ćwiczeń wskazuje, że regułą stało się stawianie zadań dowódcom pododdziałów w godzinach wieczornych. Taki styl pracy destrukcyjnie oddziaływuje na organizację obrony na wielu szczeblach, zakłóca funkcjonowanie modelu organizacji obrony na szczeblach najniższych[27] oraz zmusza do podejmowania decyzji na podstawie mapy i uniemożliwia dokonanie konfrontacji jej z terenem.

Reasumując powyższe rozważania, możemy wysunąć tezę, że czas przeznaczony na organizację walki odgrywa zasadniczą rolę. Od ilości czasu, jakim będzie dysponował dowódca batalionu zależy

dobór przedsięwzięć i kolejność ich realizowania oraz treść rozpatrywanych zagadnień w procesie organizacji obrony.

Kolejne czynniki wywierające istotny wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu w obronie to: położenie batalionu w stosunku do przeciwnika, aktywności przeciwnika oraz warunki terenowe, atmosferyczne, pora doby oraz sytuacja skażeń.

Przyjmując, że położenie[28/] batalionu w stosunku do przeciwnika to rozmieszczenie jego sił i środków w terenie przed rozpoczęciem lub kontynuowaniem obrony należy stwierdzić, że wywiera ono istotny wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu podczas organizacji obrony.

Doświadczenia z prowadzonych ćwiczeń wskazują, że podczas organizacji przez batalion obrony w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem o sposobie pracy organu dowodzenia decydować będzie przede wszystkim aktywność przeciwnika i częstotliwość otrzymywania przez batalion nowych zadań. Każda zmiana ugrupowania przeciwnika może nie wpłynąć na zmianę pracy na wyższych szczeblach dowodzenia, ale znacząco wpływa na pracę dowódcy i sztabu batalionu. We wszystkich tych sytuacjach proces przygotowania do realizacji nowego zadania bojowego przebiegał będzie równolegle z kierowaniem walką. Dowódca batalionu będzie miał wówczas ograniczoną styczność osobistą z podwładnymi, a wszelkie rozkazy, meldunki i zadania bojowe przekazywane będą z reguły przez techniczne środki łączności. Mimo korzystania w obronie w przeważającej części z łączności przewodowej, bardziej odpornej na zakłócenia, nie zapewnia to ciągłości łączności ze względu na możliwość przerwania przewodów łączących korespondentów.

Powyższe rozważania wskazują jednoznacznie, że charakter i sposób działania przeciwnika oraz położenie batalionu w stosunku do niego będą wywierały duży wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu podczas organizacji obrony. Inny bowiem będzie model pracy dowódcy, kiedy batalion będzie znajdował się w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem i on będzie bardzo aktywny, a inny /tradycyjny/, gdy batalion będzie organizował obronę bez styczności z przeciwnikiem. Skrajnie bowiem ograniczony czas organizacji obrony w pierwszym przypadku oraz potrzeba natychmiastowej reakcji dowódcy na zaistniałą sytuację wymagają innego spojrzenia na realizację takich przedsięwzięć jak: analiza zadania, przeprowadzenie rekonesansu, stawianie zadań i organizacja współdziałania.

Następnymi elementami wywierającymi istotny wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu podczas organizacji i prowadzenia obrony będą warunki terenowe, atmosferyczne, pora doby oraz sytuacja skażeń.

Rzeźba terenu[29/] oraz jego pokrycie[30/] może w równym stopniu ułatwić jak i utrudnić pracę dowódcy batalionu podczas organizacji obrony. Warunki terenowe będą bowiem bezpośrednio wpływały na sposób pracy, jak i na zakres rozwiązywanych przez dowódcę batalionu zagadnień. Otwarty teren ułatwia przeciwnikowi wykrycie i zniszczenie grup rekonesansowych i innych środków rażenia, a broniącemu się batalionowi ogranicza swobodę poruszania się, co może zmusić dowódcę batalionu do ogólnego zapoznania się z sytuacją bojową i terenem. Powzięte więc przez niego decyzje i przekazane zadania mogą być mało precyzyjne. Natomiast w terenie zakrytym, zamaskowanym przed obserwacją przeciwnika,

dowódca i sztab batalionu posiadają znacznie większą swobodę poruszania się oraz bezpieczniejszą pracę związaną z organizacją obrony. Największy wpływ na pracę dowódcy i sztab batalionu podczas organizacji obrony będą miały te elementy meteorologiczne, składające się na pogodę[31], które poprzez ograniczenie widzialności zmniejszają jej efektywność. Zaliczyć do nich można takie zjawiska jak opady atmosferyczne, mgły i burze.

Czynniki te mają podobny wpływ na organizację obrony jak warunki nocne. Cechą wspólną warunków ograniczonej widoczności i nocy jest znaczne utrudnienie lub całkowite uniemożliwienie wglądu w teren. Trudności te w pewnym stopniu mogą złagodzić urządzenia noktowizyjne, termowizyjne, celowniki laserowe oraz środki oświetlające. Nie mniej jednak w warunkach ograniczonej widoczności należy zwrócić uwagę na bardziej szczegółowe rozpatrywanie zagadnień organizacji obrony oraz przyjmować proste lecz skuteczne rozwiązania. Różny czas trwania nocy w różnych porach roku, dłuższy w miesiącach jesienno-zimowych ogranicza możliwości organizacji obrony w ciągu dnia, a krótszy w miesiącach wiosenno-letnich znacznie czas ten wydłuża.

Użycie przez przeciwnika jakichkolwiek bojowych środków trujących powodujących skażenie terenu będzie zawsze znacznie utrudniało, a nawet uniemożliwiało realizację prac nad organizacją obrony.

WNIOSKI

1. Czynnikami znacznie wpływającymi na pracę dowódcy i sztab batalionu podczas organizacji obrony są między innymi:

- czas wydzielony na organizację obrony;
- treść otrzymanego zadania bojowego;

- położenie batalionu w stosunku do przeciwnika;
- charakter działania przeciwnika;
- warunki terenowe, atmosferyczne i pora doby;
- sytuacja skażeń;
- doświadczenie bojowe pododdziałów oraz wyszkolenie dowódców i wojsk.

2. Skuteczność ogniowa współczesnych naziemnych środków konwencjonalnych oraz śmigłowców bojowych doprowadziła do znacznego zmniejszenia dysproporcji w udziale poszczególnych środków w zakresie zadawania strat siłom żywym i środkom ogniowym przeciwnika. Zatem powodzenie w walce obronnej batalionu osiąga się wspólnym wysiłkiem wszystkich rodzajów środków ogniowych.

3. Właściwe wykorzystanie walorów technicznych i bojowych nowoczesnego sprzętu, w tym środków przeciwpancernych, powoduje, że broniący się może z powodzeniem stawiać opór przeciwnikowi na szerszych odcinkach, zadawać straty już na dalekich podejściach oraz w pewnym stopniu sterować jego poczynaniami.

4. Współczesna obrona to działania wysoce manewrowe, odznaczające się dużym zdecydowaniem, szybkimi i radykalnymi zmianami sytuacji. To obrona przeciwpancerna organizowana w krótkim czasie na przemian z natarciem.

5. Warunki prowadzenia współczesnej obrony stawiają przed dowodzeniem wiele wymogów sprowadzających się do:
- utechnicznienia systemu dowodzenia;
- przystosowania struktur organów dowodzenia do operatywnego i skutecznego działania;
- przygotowania organów dowodzenia do samodzielnego podejmowania decyzji i ich realizacji w skrajnie ograniczonym czasie.

6. Dowódca batalionu nie powinien oceniać rejonu przyszłej obrony tylko na podstawie mapy. Dążeniem jego powinno być osobiste rozpoznanie terenu przyszłych działań i dobrze będzie, gdy uczyni on to jeszcze przed jego zajęciem.

7. Zasadniczym przedsięwzięciem dowódcy i sztabu batalionu w procesie organizacji walki jest organizacja systemu ognia. Wymagana więc jest wszechstronna wiedza, umiejętności i osobiste zaangażowanie dowódcy w przygotowanie podwładnych i bezpośrednio podległych pododdziałów do sprostania temu zadaniu.

8. Jednym z warunków zapewnienia ciągłości dowodzenia jest właściwa rozbudowa fortyfikacyjna rejonu obrony oraz PDO.

1/ F. Puchała: Podstawowe aspekty doktryny wojennej państw - stron Układu Warszawskiego. Myśl Wojskowa 1988 nr 2 /tajna/, s. 7-14. Doktryna obronna Rzeczypospolitej Polskiej - pełny tekst przyjęty przez Komitet Obrony Kraju w dniu 21 lutego 1990 r.

2/ J. Magnuski: Wozy bojowe LWP. Warszawa: MON 1985. Wybrane informacje tematyczne CONiW 1988 nr 2 i 3.

3/ W celu dokonania porównania posłużono się liczbą środków ogniowych znajdujących się na wyposażeniu pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych armii niemieckiej i wojsk własnych na podstawie:

1. Kompendium sił zbrojnych państw NATO. Warszawa: MON 1987.
2. Kompleksowa metodyka analizy możliwości bojowych ogólnowojskowych oddziałów i ZT. Wrocław: ŚOW 1980. Sygn. 295/80.
3. H. Olcha: Przygotowanie i kierowanie systemem ognia batalionu piechoty zmotoryzowanej /czołgów/ w obronie.

Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP. Sygn. S-1105.

4. Charakterystyka podstawowego sprzętu głównych armii NATO. Wrocław: ŚOW 1986.
5. Środki ogniowe wojsk własnych na podstawie obliczeń autora.

4/ Przy obliczaniu ilości czołgów nie uwzględniono czołgów dowództwa.

5/ 1. H. Olcha: Wyd. cyt. s. 63.
2. Kompleksowa metodyka analizy możliwości bojowych ...., Wyd. cyt.

6/ Tamże.

7/ Przedstawione współczynniki są wartościami średnimi i zmieniają się również w zależności od zamaskowania środków przeciwpancernych, rozbudowy fortyfikacyjnej stanowisk ogniowych, a przede wszystkim od stopnia wyszkolenia żołnierzy obsługujących sprzęt i od odległości otwarcia ognia. Obliczenia autora dokonane na podstawie:
1. Kompleksowa metodyka analizy możliwości bojowych ogólnowojskowych oddziałów i ZT. Wrocław: ŚOW 1980. Sygn. wewn. 295/80.
2. Kierowanie ogniem pododdziałów piechoty. Materiały na sympozjum. Wrocław: WSOWZ 1988.

8/ Do czołgów tych zaliczono: czołg - M48A5 "Chieftain" Mk5, "Leopard-1".

9/ Do czołgów tych zaliczono: czołg - M1 "Abrams", M60A3 "Leopard-2".

10/ "Manewr" - świadome przesunięcie /przeniesienie, zwrot, przemieszczenie/ wojsk, sprzętu lub ognia w celu uzyskania

najdogodniejszego położenia w stosunku do przeciwnika i z kolei pobicie go poprzez uderzenie /ognia i wojsk/, a także w określonych sytuacjach wyprowadzenie wojsk spod uderzenia przeciwnika, by uniknąć strat i następnie zyskać lepsze położenie do rozbicia przeciwnika". B. Chocha: Rozważania o taktyce. Warszawa: MON 1982, s. 54.

11/ Sposoby organizacji i prowadzenia działań obronnych przez pododdziały piechoty. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1989, s. 19.

12/ Manewrowość określa możliwość tworzenia na wybranych kierunkach działań niezbędnego zgrupowania sił i środków oraz przemanewrowania ich dla jednoczesnego lub kolejnego pobicia przeciwnika, wykonywanie nieoczekiwanych uderzeń na tyły i skrzydła. Sposoby organizacji i prowadzenia działań obronnych przez pododdziały piechoty. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1989, s. 32.

13/ E. Wiśniewski: Rozważania o obronie. Myśl Wojskowa 1981 nr 9, s. 5-6.

14/ Do tych środków można zaliczyć współczesne czołgi: M-1 Abrams, Leopard 2, Challenger, Chieftain oraz najnowsze typy wozów bojowych: M-2, M-3 Bradley, zmodernizowany Marder oraz brytyjski MCV-80.

15/ K.Nożko: Wybrane zagadnienia działań obronnych w warunkach współczesnych. Myśl Wojskowa 1986 nr 1, s. 14.

16/ S. Koziej, W. Łaski, R. Sznajder. Teren i taktyka. Warszawa: MON 1980, s. 140.

17/ W ćwiczeniu eksperymentalnym przeprowadzonym w ramach badań w WSOWZ stwierdzono, że w początkowej fazie organizacji obrony w styczności z przeciwnikiem do czasu zakończenia

budowy obiektów ogniowych nie ma możliwości wydzielenia sił do rozbudowy stanowisk dowodzenia. W ćwiczeniu tym było to możliwe dopiero po pięciu godzinach. Sprawozdanie z badań... Wyd. cyt., s. 49.

18/ Wojny lokalne i konflikty zbrojne na początku lat osiemdziesiątych - Konflikt angielsko-argentyński. Warszawa: MON 1984, s. 10-12.

19/ W amerykańskich dywizjach "86" znajdują się brygady śmigłowców różnego typu, ponadto w rozpoznawczym pułku pancernym znajduje się po 65 śmigłowców. Wojskowy Przegląd Zagraniczny.

20/ Mowa o obronie organizowanej w styczności z przeciwnikiem: Bojevoje vozmoznosti połka i dyvizji w obronie. Moskva: Akademia im. M. W. Frunze 1979 r.

21/ L. Miciński: Doskonalenie dowodzenia wojskami - zastosowanie informatyki. Myśl Wojskowa 1987 nr 2, s. 38.

22/ Wniosek ten oparto na wynikach obserwacji i osobistych doświadczeniach z ćwiczeń. Notatki osobiste.

23/ Regulamin walki ...., cz. II, s. 138, 159.

24/ Wyniki badań s. 4.

25/ B. Bidziński: Kierunki doskonalenia dowodzenia w polu. Myśl Wojskowa 1977, nr 3, s. 15.

26/ Potwierdzają to wyniki obserwacji, ćwiczenia ORION 85 przeprowadzone przez 4 DZ w 1985 roku. Dokumenty ćwiczenia ORION 85, Sztab 4 DZ.

27/ Problemem czasu przeznaczonym na organizację walki na szczeblu pododdziału zajmowano się podczas konferencji naukowej zorganizowanej w WSOWZ w 1984 roku. Doskonalenie dowodzenia

pododdziałami na polu walki. Materiały na konferencję naukową. Część I. Wrocław: 1984, s. 22-23.

28/ Położenie - miejsce, gdzie się coś znajduje, gdzie jest położenie; pozycję zajmowaną przez dany przedmiot w stosunku do otoczenia. Słownik języka polskiego, t.2, Warszawa: 1984, s. 192.

29/ Rzeźba terenu, naturalne i sztuczne formy ukształtowania powierzchni Ziemi. Rozróżnia się formy wypukłe i wklęsłe... Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa: MON 1979, s. 384.

30/ Pokrycie terenu - naturalne lub sztuczne elementy środowiska geograficznego /roślinność, zabudowania, sieć komunikacyjno-transportowa itp/... . Tamże s. 317.

31/ Pogoda - stan atmosfery ziemskiej w danym miejscu i czasie określony przez zespół elementów meteorologicznych takich jak: ciśnienie, temperatura i wilgotność powietrza atmosferycznego, rodzaj opadu atmosferycznego, wielkość zachmurzenia, mgła, burza.

Encyklopedia popularna. Warszawa: PWN. 1982, s. 598. Por. J. Flis. Szkolny słownik geograficzny. Warszawa: 1986, s. 155.

R o z d z i a ł 3

ORGANIZACJA I FUNKCJONOWANIE ORAZ MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA SYSTEMU DOWODZENIA BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE

Postępujące w latach dziewięćdziesiątych zmiany w organizacji oraz prowadzeniu obrony wymagają udoskonalenia form i metod dowodzenia oraz unowocześnienia technicznych środków łączności. Implikuje to już obecne ilościowe i jakościowe przewartościowania w organizacji i uzbrojeniu wojsk oraz inne zmiany, jakich należy się spodziewać w niedalekiej przyszłości. Środki i systemy dowodzenia wojskami należy sukcesywnie oraz racjonalnie dopasowywać do wszystkich zaistniałych i przewidywanych przeobrażeń w wojsku. Zmiany te w efekcie winny prowadzić do zwiększenia operatywności i trwałości dowodzenia pododdziałami, które już obecnie dysponują zwiększonymi możliwościami bojowymi i są przygotowane do działania w trudnych warunkach współczesnego pola walki. Unowocześnienie dowodzenia jest konieczne również z tego względu, że właśnie ono jest jednym z głównych czynników powodzenia w walce oraz decydującym o gotowości bojowej wojsk, a także ich sprawności i jakości. Określa ona bowiem zdolność do prowadzenia skutecznej walki.

Doświadczenia z konfliktów lokalnych[1/] i wnioski z ćwiczeń[2/] wskazują jednoznacznie, że nawet dysponując doskonałym nowoczesnym uzbrojeniem i innym sprzętem bojowym oraz bardzo dobrze

wyszkolonym wojskiem, jeśli nie będzie należycie zorganizowane dowodzenie nimi, jeśli ono nie będzie trwałe lub co gorsze - zostanie utracone, wówczas może powstać sytuacja prowadząca do niepowodzenia działań. Zwykle niska jakość dowodzenia /mimo ogromnego wysiłku wojsk oraz dowódców i oficerów sztabu/ powoduje, że możliwości bojowe wojsk nie zostaną w pełni wykorzystane, a zadania najczęściej mogą być niewykonane.

3.1. Ocena organizacji i funkcjonowania systemu dowodzenia batalionu piechoty zmotoryzowanej podczas przygotowania i prowadzenia obrony

Dowodzenie sprowadza się do umiejętnego kierowania przez dowódców i sztaby podległymi pododdziałami, oddziałami, do dokładnej organizacji działań bojowych wojsk i celowego ukierunkowania ich wysiłku na pomyślne wykonanie postawionych zadań. W czasie pokoju główny wysiłek w działalności dowódczej przenosi się na wszechstronne przygotowanie wojsk do działań bojowych, zapewnienie wysokiej gotowości bojowej, utrzymanie wysokiej dyscypliny, porządku i sprawnej organizacji wojskowej[3/].

Celem realizacji procesu dowodzenia tworzy się na wszystkich szczeblach dowodzenia system dowodzenia[4/], który obejmuje:

- organy /dowódca, sztab/;
- stanowiska dowodzenia;
- system łączności i środki komputerowego wspomagania dowodzenia.

Nie ulega wątpliwości, że struktura systemu dowodzenia odzwierciedla bezpośrednio strukturę organizacyjną wojsk. W strukturze organizacyjnej wojsk na szczycie każdej /względnie wyodrębnionej/ całości występuje dowódca, bądź to sam, bądź też wraz ze swoimi organami dowodzenia, a dowodzenie jest spełniane

jakby liniowo, bowiem każdy dowódca wyższego szczebla dowodzi podległą jemu organizacyjnie komórką niższego szczebla.

Praktycznie w strukturze liniowej zależności funkcjonalne pokrywają się z zależnościami służbowymi. Na wyższych szczeblach dowodzenia /od batalionu/ organ dowodzenia jest wieloosobowy i składa się ze sztabu. Spełnia on rolę koncepcyjno-wykonawczą i jest głównym organem uczestniczącym w wypracowaniu decyzji przez dowódcę i w prowadzeniu jej w życie, odpowiada bezpośrednio za gotowość bojową i dowodzenie podległymi wojskami, organizuje i utrzymuje ciągłe ich współdziałanie oraz organizuje i realizuje zabezpieczenie działań bojowych[5/]. Współczesne funkcje każdego sztabu można ująć w trzy wyszczególnione poniżej grupy.

1/ Funkcje w zakresie walki:

a/ rozpoznawcza - obejmująca zbieranie danych o przeciwniku oraz ich analizę i ocenę;

b/ taktyczna /bojowa/ - sprawy związane z przygotowaniem kolejnych decyzji i koncepcji walki oraz wprowadzeniem jej w życie;

c/ zabezpieczająca - przedsięwzięcia zabezpieczenia bojowego i wsparcia logistycznego.

2/ Funkcje integracyjne:

a/ kierownicze /planowanie, organizowanie, kontrolowanie/;

b/ bytowe;

c/ badawczo-rozwojowe.

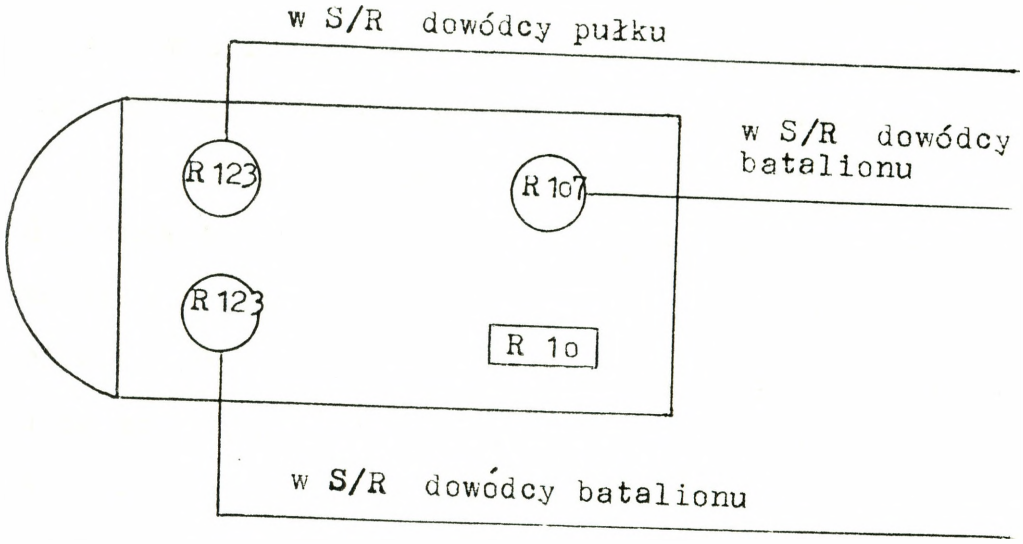
Właściwe działanie systemu dowodzenia batalionem oraz osiągnięcie wysokiej jego efektywności jest możliwe wówczas, gdy wszystkie wymienione wyżej funkcje będą realizowane i wzajemnie będą się uzupełniały. Nie można bowiem żadnej z nich

wyizolować, gdyż istnieją między nimi ścisłe zależności stanowiące jednolity, spójny system działalności dowódcy i sztabu batalionu zarówno w okresie przygotowania, jak i prowadzenia obrony. Pobieżna tylko analiza wymienionych funkcji w aspekcie istniejącej struktury organizacyjnej sztabu wskazuje na konieczność dokonania ścisłego podziału zadań między poszczególne osoby funkcyjne. Podkreślić przy tym należy, że większość z nich obciąża dowódcę batalionu. Ocena funkcjonowania sztabu batalionu w obecnej strukturze wskazuje na niepełną realizację wszystkich wyżej wymienionych funkcji w pełnym zakresie. Sugeruje to, że funkcjonujący system dowodzenia batalionem winien być zmieniony i dostosowany do przypuszczalnych warunków i sytuacji bojowej na współczesnym polu walki.

Wysoką efektywność działalności /wskazuje na to praktyka ćwiczebna wojsk/ organ dowodzenia może osiągnąć wówczas, gdy będzie odpowiadać pełnionym funkcjom. Niezależnie od stylu pracy dowódcy sztab spełnia swoje funkcje w sposób ciągły. Jako organ planujący działanie wykonuje różnorodne dokumenty, tj.: plany utrwalające decyzję dowódcy oraz zarządzenia, rozkazy i zapewnia właściwy obieg informacji zarówno w relacji służbowej, jak i funkcjonalnej. W tym też zakresie możliwości osobowe i techniczne sztabu są daleko niewystarczające i powodują perturbacje w skutecznej jego działalności[6/].

Należy również podkreślić fakt, iż obecne utechnicznienie systemu dowodzenia batalionem nie odpowiada w pełni wymogom współczesnego pola walki[7/], głównie z punktu widzenia czasu reakcji na zaistniałą sytuację. Dowodzenie pododdziałami dowódca batalionu realizuje z PDO, rozwiniętego na wozie dowodzenia BWP-1K[8/]. Dowódcy kompanii, plutonów i drużyn dowodzą z wozów

bojowych /bwp/ wyposażonych w środki łączności - radiostacje pokładowe. Dowódcy ci posiadają ponadto radiostacje przenośne dla zapewnienia łączności podczas działań pieszo. Możliwości organizacji łączności radiowej przedstawia rysunek 3,4,5.

Rys. 3. Możliwości organizacji łączności przy wykorzystaniu radiostacji wozu dowodzenia dowódcy batalionu BWP-1K

Powstaje zatem pytanie: czy istniejący w batalionie system łączności[9/] wykorzystywany w procesie dowodzenia jest trwały z punktu widzenia bardzo dużych możliwości oddziaływania przeciwnika. Ostatnio coraz częściej mówi się o potrzebie zwiększenia odporności batalionowego systemu dowodzenia, a także uczynienia go bardziej elestycznym i trwałym.

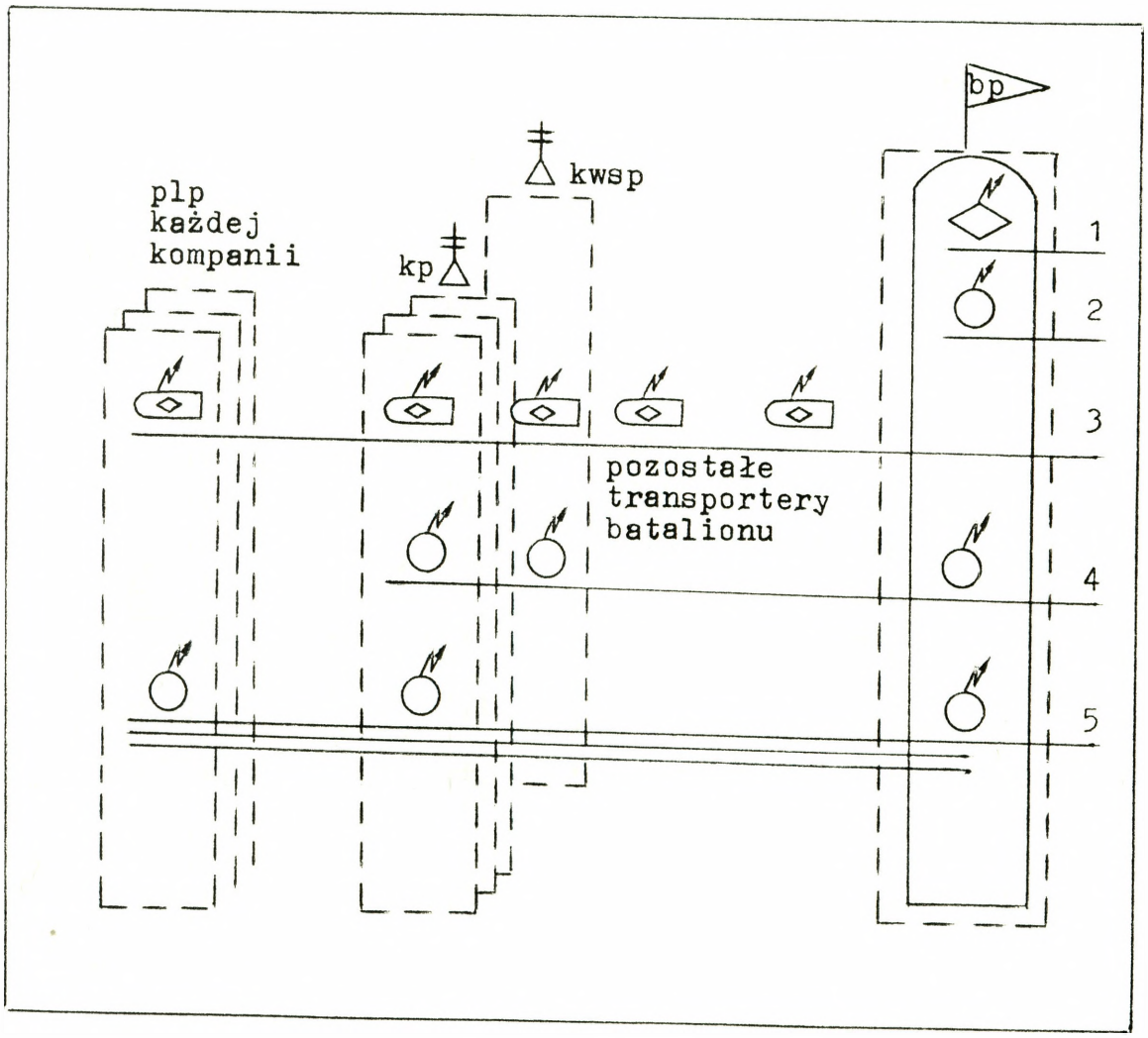
W obronie - bardziej niż podczas innych rodzajów działań bojowych - PDO batalionu narażony jest na różnorodne oddziaływania przeciwnika. Całkowite jego zniszczenie może w pewnym stopniu i na określony czas utrudnić lub sparaliżować dowodzenia pododdziałami. W literaturze spotkać można opinie, że już dla batalionu /zwłaszcza w obronie/ należy wybierać i organizować zapasowy rejon punktu dowódczo-obserwacyjnego, w którym

natychmiast lub w krótkim czasie tzn. po upływie kilkunastu minut organizuje się nowy PDO. Nie jest to jednak sprawą prostą, choćby ze względu na strukturę organizacyjną sztabu batalionu oraz konieczność dysponowania dodatkowymi środkami łączności, transportu i wyposażeniem. Mimo istniejących trudności jednym z rozwiązań jest organizowanie takowego punktu na bazie sprzętu będącego na stanie plutonu łączności. Łączność przewodowa jako podstawowy sposób łączności w obronie winna być jednak tak rozwijana, żeby zapewniała dowódcy i sztabowi batalionu pracę zarówno z PDO, jak i z zapasowego punktu rozwinięcia PDO[10/]. Wówczas w razie zniszczenia PDO łatwiejsze będzie zorganizowanie łączności z zapasowego rejonu rozwinięcia PDO. Propozycja ta powinna stać się zasadą, chociażby dlatego, że oddziaływanie przeciwnika na systemy dowodzenia i łączności może być w przyszłości o wiele silniejsze i skuteczniejsze.

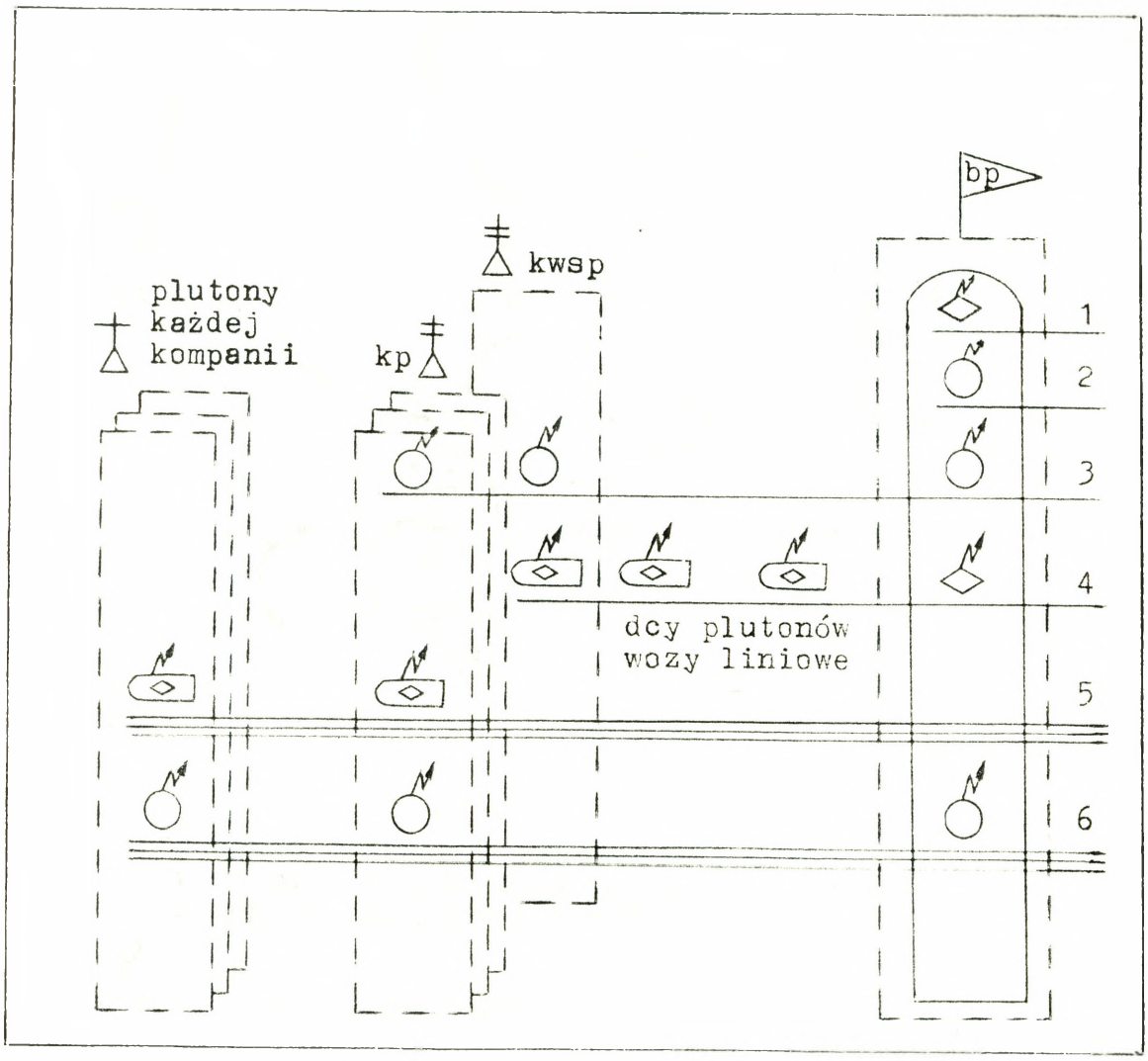
Ponadto wyposażenie dowódców pododdziałów wsparcia logistycznego w środki łączności zapewniające im możliwość pracy, zarówno w sieci dowodzenia, jak i w sieci wsparcia logistycznego znacznie poprawiłoby skuteczność działania tych pododdziałów.

Żywotność i elastyczność funkcjonowania systemu dowodzenia możliwa jest, gdy będą spełnione - między innymi - takie wymagania jak:

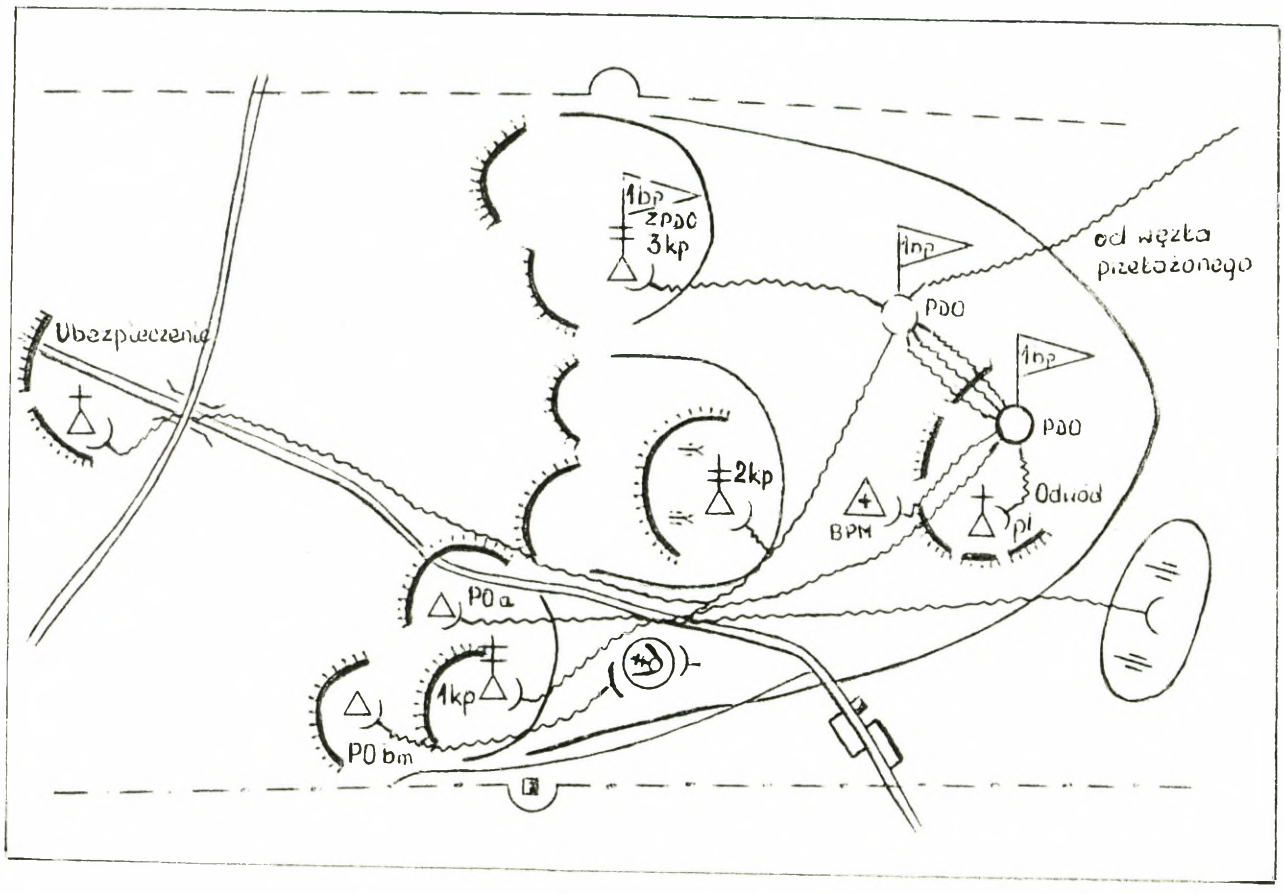
- zapewnienie odpowiedniego zabezpieczenia;
- należyte zorganizowanie pracy na PDO;
- możliwość odtwarzania zdolności pracy naruszonego systemu;
- wcześniejsze zorganizowanie przejęcia dowodzenia batalionem.

Rys. 4. Sposób zapewnienia łączności radiowej dowódcy batalionu z dowódcami kompanii /wariant 1/ : 1- sieć radiowa nr 1 dowódcy, przełożonego; 2- sieć radiowa nr 2 dowódcy przełożonego; 3- sieć radiowa nr 1 dowódcy bp; 4- sieć radiowa nr 2 dowódcy bzmot.; 5- trzy sieci radiowe dowódców kp.

Rys. 5. Sposób zapewnienia łączności radiowej dowódcy batalionu z dowódcami kompanii /wariant 2/ : 1- sieć radiowa nr 1 dowódcy przełożonego; 2- sieć radiowa nr 2 dowódcy przełożonego; 3- sieć radiowa dowódcy batalionu; 4- sieć radiowa dowódcy batalionu /dowodzenia środkami wzmocnienia i wsparcia/; 5- trzy sieci radiowe dowódców kompanii; 6- trzy sieci radiowe dowódców kompanii

Rys. 6. Schemat łączności przewodowej dowódcy batalionu z dowódcami kompanii oraz elementami wsparcia ogniowego i logistycznego w obronie /wariant/

Każde z tych wymagań zawiera wiele uwarunkowań, realizacja których prowadzi do zachowania ciągłości dowodzenia pododdziałami.

Zabezpieczenie systemu dowodzenia winno prowadzić do zapewnienia ochrony ludzi i urządzeń technicznych przed oddziaływaniem środków rażenia przeciwnika oraz zapewnienia pracy w warunkach takiego oddziaływania.

Dowódca batalionu jako podstawowy środek dowodzenia wykorzystuje wóz dowodzenia BWP-1K. Pancerz tego wozu chroni załogę oraz urządzenia łączności przed ogniem broni maszynowej i odłamkami bomb lub pocisków, a także w pewnym stopniu przed

rażącym działaniem fali uderzeniowej. Nie zapewnia jednak obrony radioelektronicznej i przeciwlotniczej. Ponadto brak jakichkolwiek pokładowych środków ogniowych znacznie osłabia możliwości obronne tego wozu dowodzenia.

Maskowanie miejsca rozmieszczenia i pracy PDO jest istotnym przedsięwzięciem zabezpieczenia funkcjonowania systemu dowodzenia i warunkującym jego żywotność. PDO dowódcy batalionu z zasady znajdował się będzie w bojowym wozie piechoty, który wyglądem zewnętrznym niewiele różni się od pojazdów bojowych. Ukrycie go przed rozpoznaniem naziemnym nie sprawi większych trudności[11/], natomiast ukrycie przed rozpoznaniem radioelektronicznym będzie znacznie utrudnione. W obronie można to uzyskać jedynie poprzez ograniczenie lub całkowite zaniechanie pracy środków łączności radiowej. Korzystać natomiast należy z łączności przewodowej, z łączników lub dowodzić poprzez styczność osobistą z podwładnym[12/]. Maskowanie PDO nabiera szczególnego znaczenia również ze względu na obserwowany w ostatnich latach dynamiczny rozwój środków rozpoznania. Do uzbrojenia wprowadzone są nowe doskonalsze wzory urządzeń rozpoznania. Charakteryzują się one znacznie wyższymi parametrami technicznymi. Systematycznie wzrastają możliwości poszczególnych rodzajów rozpoznania. W szczególności zwiększyły się możliwości techniczne aparatury fotograficznej i urządzeń radioelektronicznych. Współcześnie do rozpoznania wykorzystuje się nie tylko noktowizję czy termowizję i termopelengację, ale również radiolokację optyczną /laserową/. Coraz szerzej stosuje się do rozpoznania sztuczne satelity, wyposażone w super nowoczesne urządzenia fotograficzne i elektroniczne. Zapewniają one wysoką jakość przetwarzania i transmisji uzyskanych danych

z rozpoznania[13]. Wyklucza się więc możliwość niezauważonego działania wojsk, czy też całkowitego ukrycia obiektów obronnych i punktów dowodzenia. Ponadto zagrożenie działalnością grup dywersyjno-rozpoznawczych oraz środków napadu powietrznego wymaga dodatkowej, szczególnej obrony i ochrony[14] punktów dowodzenia[15].

Ze względu na tak wysokie zagrożenie PDO, wydzielane doraźnie do jego ochrony i obrony siły nie zapewniają bezpieczeństwa tak dla sztabu, jak i wozu dowodzenia[16].

Bardzo ważnym czynnikiem zapewniającym właściwe funkcjonowanie systemu dowodzenia jest szybkie i sprawne rozwinięcie oraz zorganizowanie pracy na PDO. O ile zorganizowanie przez szefa sztabu pracy na PDO jest w zasadzie w granicach jego możliwości, to samo urządzenie PDO pod względem właściwego funkcjonowania sięga poza jego możliwości[17]. Istniejące w tym zakresie trudności[18] spowodowane są przede wszystkim brakiem ludzi do wykonania niektórych prac. Prace związane z urządzeniem PDO to między innymi: rozbudowa inżynieryjna, maskowanie, ochrona i obrona sztabu oraz technicznych urządzeń dowodzenia. Wykonanie tych prac przy pomocy tylko kierowców-mechaników wozów dowodzenia nie jest w pełni możliwe. Rozwiązanie problemu widzi się więc w użyciu do tych prac proponowanej drużyny zabezpieczenia.

Organizatorem pracy na PDO jest szef sztabu batalionu. On też jako jedyny ze składu sztabu może w imieniu dowódcy wydawać rozkazy podwładnym. Szef sztabu batalionu ustala tok pracy sztabu, biorąc pod uwagę przyjętą przez dowódcę batalionu metodę wypracowania decyzji oraz sytuację, w jakiej znalazł się batalion. W pracy kieruje się decyzjami i wytycznymi dowódcy

oraz zarządzeniami sztabu nadrzędnego[19]. Krótka analiza zakresu obowiązków szefa batalionu w zakresie przygotowania i prowadzenia obrony pozwala wnioskować, że ma on zbyt wiele obowiązków i wykonanie wszystkich jest w zasadzie niemożliwe[20]. Obarczanie więc szefa sztabu taką ilością zadań zmusza go do dokonania wyboru bardziej i mniej ważnych oraz rezygnacji z wykonania tych drugich. Wydaje się więc, że odciążenie szefa sztabu przez kompetentnych etatowych zastępców dowódcy batalionu jest niezbędne i zasadne[21].

Sprawne i szybkie przejęcie dowodzenia batalionem w wypadku zniszczenia PDO jest kolejnym ważnym warunkiem właściwego funkcjonowania systemu dowodzenia.

Praktyka ćwiczebna wojsk oraz analiza dokumentów z ćwiczeń[22] wykazuje, że dowodzenie batalionem z zasady przejmuje jeden /uprzednio wyznaczony/ dowódca kompanii tegoż batalionu. Oceniając ten sposób przejęcia dowodzenia, należy widzieć argumenty przemawiające za, jak i argumenty przemawiające przeciw jego stosowaniu. Bezspornym staje się fakt, że dowódca kompanii przejmujący dowodzenie z zasady zna położenie batalionu, otrzymane lub wykonywane przez niego zadanie oraz przynajmniej niektóre ustalenia współdziałania oraz zabezpieczenia działań i wsparcia logistycznego. Strona techniczna aktu przejęcia dowodzenia w tym wariancie byłaby również argumentem przemawiającym za jego stosowaniem.

Należałoby jednak zwrócić również uwagę na trudności towarzyszące temu wariantowi. Otóż w kompanii dowodzenie realizuje jedna osoba - dowódca kompanii. Przejęcie więc przez jedną osobę obowiązków wieloosobowego sztabu batalionu sprawiłoby zapewne wiele trudności. Niezbędnym w takiej sytuacji jest

potrzeba uzupełniania sztabu odpowiednią ilością osób funkcyjnych.

Można także rozpatrywać wariant przejęcia dowodzenia przez organ dowodzenia doraźnie wydzielany z dowództwa pułku, rezerwowego sztabu pułku lub grupy rezerwowej sztabu szczebla taktycznego[23].

O ile wariant przejęcia dowodzenia przez organ doraźnie wydzielony ze sztabu pułku można przyjąć za trafny /ze względu na bliskość tych szczebli dowodzenia/, to jednak szczupłość sztabu pułku takie rozwiązanie utrudnia, chociaż nie uniemożliwia[24].

Kolejne dwa warianty przejęcia dowodzenia są bardziej realne ze względu na pewność istnienia takowych rezerw. Takie rozwiązanie sprawia również określone trudności, polegające na braku technicznych środków dowodzenia, w przypadku gdy istniejące etatowe zostały zniszczone wraz ze sztabem batalionu. Tak więc we wszystkich przedstawionych wariantach przejęcia dowodzenia istnieje problem wyposażenia nowego sztabu w środki dowodzenia.

W sytuacji, gdy wszystkie warianty posiadają wady i zalety, zastosowanie jednego z nich zależeć będzie od okoliczności w jakiej nastąpić miałoby przejęcie dowodzenia batalionem. Najczęstszym sposobem przejmowania dowodzenia batalionem będzie sposób kombinowany polegający na łączeniu przedstawionych wariantów.

Ponadto znaczącym krokiem rozwiązującym problem przejęcia dowodzenia batalionem, byłoby wyposażenie jego sztabu w dodatkowy wóz dowodzenia /o parametrach technicznych zbliżonych do wozu dowodzenia dowódcy batalionu/. Stanowił on by środek łączności a zarazem środek transportu dla szefów rodzajów wojsk

- zastępców dowódcy batalionu wymienionych w następnym podrozdziale.

3.2. Możliwości i sposoby doskonalenia systemu dowodzenia batalionu piechoty zmotoryzowanej w obronie

Doskonalenie systemów dowodzenia można zapewnić poprzez powszechne zastosowanie techniki, ale również przez doskonalenie treści, organizacji wykonywania zadań dowodzenia podczas przygotowania i prowadzenia obrony.

Potrzebę doskonalenia dowodzenia uzasadnia przede wszystkim znaczny wzrost roli i znaczenia jakości realizacji procesów dowodzenia, w tym zwłaszcza procesów decyzyjnych. Z drugiej strony w procesie decyzyjnym mamy najczęściej do czynienia ze zjawiskiem niepełnej informacji. Ponadto informacje znane określane są z pewnym prawdopodobieństwem. Powstanie tzw. "luki informacyjnej" wiąże się z ryzykiem podjęcia błędnej decyzji. Dążyć więc należy do tego, aby wspomniana luka informacyjna, a tym samym ryzyko podjęcia błędnej decyzji było jak najmniejsze.

W dobie szeroko rozwiniętego systemu rozpoznania istnieje możliwość dostarczenia takiej ilości informacji, której sztab - mimo posiadania wielu fachowców - nie będzie w stanie przetworzyć i opracować. Zapobiegać temu można między innymi poprzez powszechne wykorzystywanie środków informatyki. Dyskusyjne jest tylko czy stosować duże komputery, które ułatwiłyby dowodzenie w sposób scentralizowany, czy też wysoko wydajne mikrokomputery działające w sposób rozproszony[25/]. Z ekonomicznego punktu widzenia druga koncepcja wydaje się bardziej właściwa. Należy oczekiwać, że komputerowe wspomaganie dowodzenia i kierowania ogniem charakteryzować będzie wysoki stopień integracji technicznej i informacyjnej.

Wprowadzenie nowej generacji wozów dowódczo-sztabowych na wszystkich szczeblach dowodzenia, wyposażonych w nowoczesne środki łączności i informatyki, nie tylko zmieni technologię i organizację pracy sztabów, lecz powinno przynieść wyraźny wzrost efektywności procesów informacyjno-decyzyjnych.

Jeśli chodzi o poziom usług informatycznych to należy przypuszczać, że:

- wszystkie kalkulacje taktyczne będą wykonywane za pomocą środków informatyki /minikomputerów i komputerów/ bezpośrednio na stanowiskach pracy osób funkcyjnych;

- wszystkie uprawnione osoby funkcyjne będą miały bezpośredni dostęp do zintegrowanej bazy danych;

- uproszczeniu ulegnie sposób komunikowania się z komputerem, skłaniającym się ku formom dialogowym, dzięki czemu urządzenia informatyczne będą użytkowane przez oficerów sztabu bez pośrednictwa informatyków. Jak już wspomniano, istnieje możliwość wsparcia informatycznego całego procesu decyzyjnego. Wydajność mikrokomputerów pozwoli w pełni zaspokoić potrzeby w tym zakresie na szczeblu batalionu, gdzie najbardziej wskazane jest zastosować środki informatyki do optymalizacji decyzji, przeprowadzania kalkulacji taktycznych, kierowania ogniem, planowania zabezpieczenia działań bojowych i jako baza danych.

Zastosowanie zatem komputerowego wspomagania dowodzenia, chociażby w zakresie przedstawionym powyżej, znacznie podniesie efektywność, operatywność i jakość dowodzenia batalionem. Znalazło to również potwierdzenie w trakcie prowadzenia badań[26/] i udziału autora w ćwiczeniach w SOW w latach 1984-1990.

Z powyższych rozważań wynika, że w najbliższym czasie należy oczekiwać "integracji" dowódców i oficerów sztabu z techniką

informatyczną w procesie przygotowywania i prowadzenia walki.

Doskonalenie dowodzenia poprzez zwiększanie ilości osób w sztabach nie jest powszechnie akceptowane i uznawane za właściwy kierunek. Wynika to z dwóch powodów. Po pierwsze, nie zawsze zwiększenie ilości ludzi w dowództwie zapewnia uzyskanie wydajnej poprawy dowodzenia. Po drugie, wzrost ilości ludzi w dowództwie powoduje potrzebę dalszej jego rozbudowy. Należy bowiem zapewnić tym ludziom między innymi transport i inne środki zabezpieczające dogodne warunki do pracy i bytowe. Z uwagi jednak na dużą ilość i złożoność przedsięwzięć wykonywanych przez dowódcę i szefa sztabu batalionu wskazane jest wesprzeć ich pracę. Niezależnie od uwag wcześniej poczynionych przewiduje się, że jednym ze sposobów usprawnienia dowodzenia batalionu może być zorganizowanie odpowiedniego sztabu. Proponuje się, aby sztab batalionu składał się z sześciu osób, to jest: szefa sztabu, oficera wychowawczego oraz szefa saperów, obrony przeciwlotniczej oraz szefa logistyki[27]. Ocenia się, że taki skład sztabu batalionu będzie w stanie zrealizować wszystkie zadania związane z: utrzymaniem wysokiego stanu gotowości bojowej pododdziałów, przygotowaniem i prowadzeniem walki oraz jej wszechstronnym zabezpieczeniem bojowym i wsparciem logistycznym w każdych warunkach, w tym także w sytuacji coraz bardziej uszczuplonego czasu na realizację tych przedsięwzięć.

Wspomniane środki komputerowego wspomagania dowodzenia powinny być zainstalowane bezpośrednio w wozach dowodzenia. Takie rozwiązanie zapewni większą operatywność dowódcy batalionu, a szefowi sztabu udział w organizacji obrony, możliwość śledzenia zmian na polu walki oraz pomocy udzielania dowódcy w kierowaniu walką. Badania wykazały bowiem, że dotychczas w czasie

ćwiczeń szef sztabu batalionu angażowany jest najczęściej do dowodzenia tyłami batalionu. Przy powszechnym zastosowaniu komputerowego wspomagania dowodzenia kolejność realizowanych przedsięwzięć związanych z organizacją obrony nie powinna ulec zmianie w stosunku do obowiązującej. Oczekiwać należy zmian sposobu realizacji tych przedsięwzięć, a także usprawnienia organizacji obrony.

Dotychczas dowódca batalionu nie otrzymywał od przełożonego żadnego pisemnego dokumentu /np. rozkaz bojowy, zarządzenie wstępne czy wytyczne do organizacji współdziałania lub zabezpieczenia działań bojowych/. Musiał więc dowódca liczyć wyłącznie na własną pamięć i umiejętność szybkiego i dokładnego zapisania i nanoszenia informacji w notatniku i na mapę bezpośrednio podczas ich wysłuchiwania. Może to powodować niedokładny lub błędny zapis i wykonanie otrzymanego zadania, co na polu walki jest niedopuszczalne.

Bezspornym wydaje się fakt, że proponowane innowacje i zmiany znacznie podniosą jakość organizacji obrony. To również znacznie przyczyni się do jednoznacznego rozumienia zadań, a także i efektywnego ich wykonania przez podwładnych. Ponadto zapewni to uniknięcie pomyłek i przekłamań tak bardzo niebezpiecznych w warunkach bojowych.

W warunkach współczesnego pola walki szczególnego znaczenia nabiera szybkie rozwinięcie PDO i zorganizowanie na nim pracy oraz jego obrony i ochrony. Bezpośrednią ochronę i obronę stanowisk dowodzenia stanowią etatowe pododdziały zabezpieczenia[28/]. W batalionie do zadań tych praktycznie można wykorzystać kierowcę wozu dowodzenia, a w przypadku wyposażenia batalionu w drugi wóz dowodzenia - dwóch kierowców. Zachodzi więc potrzeba

wzmocnienia sztabu batalionu etatową drużyną zabezpieczenia[29]. W skład drużyny mogliby wejść między innymi specjaliści: chemik, saper i łącznościowiec. Zadania tej drużynie stawiałby bezpośrednio szef sztabu, odpowiedzialny za organizację PDO. Rozbudowa inżynieryjna PDO znacznie zwiększa jego odporność na działanie środków rażenia. Również ważne jest staranne i ciągłe maskowanie tegu punktu. Właśnie prace z tym związane byłyby podstawowym zadaniem drużyny w etapie organizowania PDO. W czasie funkcjonowania PDO drużyna ta byłaby wykorzystana do bezpośredniej jego ochrony i obrony. W związku z takimi zadaniami wyposażenie drużyny powinny stanowić środki do prowadzenia obserwacji, skutecznego zwalczania grup dywersyjno-rozpoznawczych, jak i obrony przed przeciwnikiem powietrznym[30].

Istnienie drużyny zabezpieczenia punktu dowódczo-obserwacyjnego pozwoli również urządzić rejon proponowanego zapasowego punktu dowódczo-obserwacyjnego. Tym samym znacznie zwiększy się żywotność systemu dowodzenia batalionem.

Wprowadzenie takiej drużyny stwarza również określone trudności, gdyż należy ją odpowiednio wyposażyć i zabezpieczyć. Przeznaczenie do jej dyspozycji jednego bojowego wozu piechoty z kompanii lub przydzielenie do batalionu dodatkowego bojowego wozu piechoty byłoby rozwiązaniem tego problemu.

Organizacja systemu ognia oraz kierowanie nim jest integralnym i jednym z najważniejszych elementów dowodzenia w walce. Uruchamianie systemu ognia i jego podsystemów oraz wywoływanie ognia poszczególnych środków ogniowych będzie uzależnione od rozwoju sytuacji na polu walki. Podawanie więc sygnałów, komend, zadań ogniowych winno być realizowane i koordynowane także przez dowódcę batalionu. Jest on przecież organizatorem systemu ognia

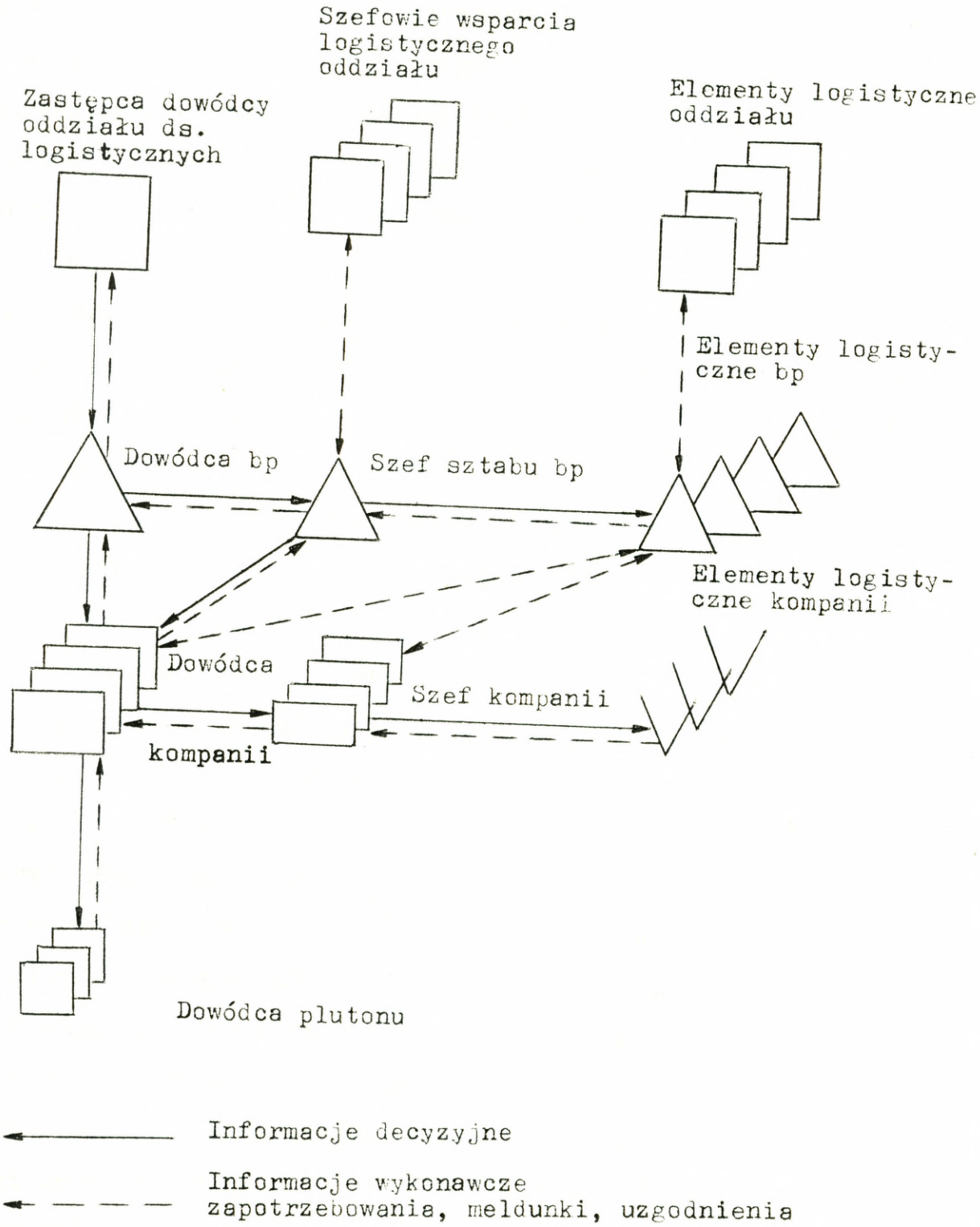
i jest odpowiedzialny za skuteczne jego wykorzystanie. Aby zadania były wykonane, a skutki użycia ognia osiągnięto takie jak zamierzono, kierowanie ogniem winno odbywać się centralnie i osobiście przez dowódcę batalionu[31]. Nie oznacza to jednak, że dowódca batalionu będzie kierował ogniem nawet drużyny. Otóż w sieci tej znajdowaliby się przede wszystkim dysponenci ognia przeciwpancernego i środków wsparcia oraz ognia pododdziałów broniących się na głównym wysiłku obrony.

Działania obronne wymagają dużego zużycia środków materiałowych, zwłaszcza amunicji, a także udzielania w porę pomocy technicznej i medycznej. Dlatego też wszechstronne i ciągłe wsparcie logistyczne walczącego batalionu jest jednym z decydujących warunków pomyślnego prowadzenia działań obronnych. Pododdziałami wsparcia logistycznego batalionu[32] dowodzi jego dowódca. Zadanie w tym zakresie realizuje on przy pomocy sztabu, a praktycznie poprzez szefa sztabu batalionu. Szef sztabu batalionu na podstawie wytycznych dowódcy batalionu oraz zarządzenia zastępcy dowódcy oddziału do spraw logistycznych planuje i organizuje wsparcie logistyczne obrony batalionu. Po postawieniu zadań tym elementom, zabezpiecza ich realizację i wykonanie.

Cechą charakterystyczną struktury organizacyjnej elementów wsparcia logistycznego jest podwójne podporządkowanie[33].

- dowódcy batalionu pod względem służbowym;
- wyższemu organowi specjalistycznemu pod względem fachowym /rys. 7/.

Ta dwoistość wynika z charakteru i sposobu wykonywanych zadań i jest uwarunkowana z jednej strony służebnością wobec określonego pododdziału i z drugiej strony systemem zaopatrzenia bądź ewakuacji w określonym pionie funkcjonalnym organów logistycznych.

Rys. 7. Obieg informacji w zakresie dowodzenia elementami wsparcia logistycznego batalionu w toku walki[34]

Ścisłe powiązanie i współdziałanie wszystkich organów uczestniczących w dowodzeniu elementami wsparcia logistycznego ma istotne znaczenie dla końcowego efektu, tj. pełnego i ciągłego wsparcia walki w środki materiałowo-techniczne i pomoc medyczną[35]. W praktyce powiązanie to i współdziałanie możliwe jest poprzez właściwe zabezpieczenie obiegu informacji w tym zakresie.

Proponuje się więc, aby szef logistyki posiadał środki łączności umożliwiające pracę w dwóch sieciach. W sieci dowódcy batalionu oraz w sieci wsparcia logistycznego. Natomiast szef obrony przeciwlotniczej batalionu winien pracować w sieci ostrzegania, powiadamiania i alarmowania. Rozwiązanie takie ułatwi dowódcy organizację obrony oraz usprawni kierowanie wsparciem logistycznym w obronie. Ponadto zapewni skuteczniejsze ostrzeganie, powiadamianie i alarmowanie, przez co znacznie wzrośnie możliwość ochrony i obrony przed przeciwnikiem powietrznym.

Praca dowódcy i sztabu batalionu nad wypracowaniem decyzji kończy się z chwilą jej podjęcia. Następnie przedstawia się ją w formie graficznej - na mapie. Wnioski wynikające z przedstawionych rozważań wskazują, że wspomniany dokument jest obszerny i zawierający wiele informacji. Wiadomo natomiast, że dokument zawierający nadmiar informacji nie pomaga, lecz przeszkadza w dowodzeniu. Pochłania bezproduktywnie czas na opracowywanie, przekazywanie, odczytywanie i ocenę materiałów zbędnych. Wartości użytkowej dokumentu nie można mierzyć ilością zawartych w nim informacji, lecz ich praktyczną przydatnością.

Nie negując celowości opracowywania mapy decyzji, proponuje się, aby podstawowym dokumentem dowodzenia i sprawozdawczym dowódcy batalionu w obronie była mapa robocza[36] zawierająca

jednocześnie decyzję dowódcy batalionu o obronie. Podobny dokument rozszerzony o elementy współdziałania winien wykonywać szef sztabu batalionu. Pozostałe informacje wykorzystywane w procesie dowodzenia zawarte mogą być w osobistych notatnikach dowódcy i szefa sztabu batalionu oraz w dzienniku działań bojowych.

Proponuje się również w szerszym niż obecnie zakresie stosować sformalizowane dokumenty, np. meldunki sytuacyjne, wytyczne do zabezpieczenia działań itp. W układzie treści nie powinny zbytnio różnić się od dokumentów opracowywanych dotychczas i sprawdzonych w praktyce.

Podstawową mapą, na której wyrażone będą decyzje dowódców pododdziałów, w tym również dowódcy batalionu, powinna być mapa w skali 1 : 25 000.

W N I O S K I

1. Podstawowym warunkiem udoskonalenia funkcjonowania systemu dowodzenia batalionem winno być utechnicznienie procesu decyzyjnego poprzez szerokie wsparcie informatyczne.

2. Jedną z dróg zapewniających daleko idące usprawnienie systemu dowodzenia batalionem jest powszechne komputerowe wspomaganie procesu dowodzenia.

3. Ze względu na duże obciążenie szefa sztabu zadaniami w trakcie organizacji i prowadzenia walki proponuje się rozszerzyć sztab batalionu o szefów: saperów, obrony przeciwlotniczej i logistyki.

4. Przydzielenie szefowi sztabu batalionu drużyny zabezpieczenia, którą wykorzystałby do organizacji i zabezpieczenia oraz ochrony i obrony PDO dowódcy batalionu, byłoby kolejną

możliwością udoskonalenia funkcjonowania systemu dowodzenia batalionem.

5. Dowódca batalionu winien być jedynym gospodarzem całego potencjału ogniowego. Jego wysiłki przy organizacji obrony winny być podporządkowane głównie potrzebom wykorzystania wszystkich środków walki do wykonania i realizacji postawionego zadania bojowego.

6. Zwiększenie żywotności PDO możliwe jest poprzez organizowanie zapasowego punktu dowódczo-obserwacyjnego na bazie posiadanych środków łączności.

7. Podstawowym dokumentem dowodzenia i sprawozdawczym dowódcy batalionu w obronie winna być mapa robocza dowódcy batalionu będąca jednocześnie mapą decyzji dowódcy batalionu o obronie.

8. W miarę istniejących możliwości mapa robocza dowódcy batalionu winna być wykonywana w skali 1 : 25 000.

9. Wśród dokumentów bojowych wykonywanych przez dowódcę i sztab batalionu podczas organizacji i prowadzenia obrony znaczną część stanowić winny dokumenty sformalizowane.

10. Ze względu na duże zużycie środków materiałowych oraz potrzebę udzielania zwiększonej pomocy technicznej i medycznej w obronie, wymagane jest, aby obieg informacji w tym zakresie funkcjonował bez zastrzeżeń. Wyposażenie więc szefa logistyki w środki łączności umożliwiające mu pracę w sieci dowodzenia i wsparcia logistycznego znacznie usprawni i przyśpieszy udzielanie wszechstronnej pomocy i wsparcie walczących pododdziałów.

1/ Jedną z przyczyn wojskowej porażki Argentyny w konflikcie z Anglią w 1982 r. była mała efektywność utworzonego systemu

dowodzenia i niemożliwość kierowania działaniem wojsk. Wojny lokalne i konflikty zbrojne na początku lat osiemdziesiątych ... . Wyd. cyt., s. 19.

2/ Np. Brak łączności spowodowany zakłóceniami powstałymi w wyniku użycia broni jądrowej przez przeciwnika było powodem naruszenia systemu dowodzenia dywizji i uniemożliwienia kierowania oddziałami wchodzącymi do walki. Z podsumowania ćwiczenia ORION-85, SOW, Oddz. IX.

3/ P. Sienkiewicz, M. Szczepaniak, W. Więckowski: Dowodzenie z komputerem. Warszawa: MON 1984, s. 282.

4/ System dowodzenia - uporządkowana, zgodnie z zasadami sztuki wojennej, całość złożona z organów i środków dowodzenia sprzężonych ze sobą informacyjnie i zapewniająca podejmowanie stosownych decyzji na wszystkich szczeblach organizacyjnych SZ oraz ich sprawną, terminową i bezwzględną realizację. Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa: MON 1979, s. 426.

5/ Szczegółowe obowiązki sztabu przedstawiono w podrozdziale niniejszej rozprawy.

6/ Wyniki badań, s. 3.

7/ Wyniki badań, s. 14-15.

8/ Wóz dowodzenia dowódcy batalionu piechoty zmotoryzowanej BWP-1K wyposażony jest w dwie radiostacje R-123, jedną R-107 oraz łącznicę ŁP-10. Ponadto dowódca batalionu jest dysponentem środków łączności będących na wyposażeniu w plutonie łączności /wóz dowodzenia R-2M, radiostacja przenośna R-107, łącznica ŁP-10 oraz 15 sztuk aparatów telefonicznych AP-82. Vademecum taktyczne oficera. Cz. II Taktyka wojsk łączności. Zegrze: WSOWŁ 1984, s. 188.

9/ System łączności - zespół węzłów łączności, stacji i oddzielnych urządzeń połączonych ze sobą drogami przesyłowymi wraz z urządzeniami zwielokratniającymi, łączeniowymi, przesyłowymi i innym sprzętem specjalistycznym. Myśl Wojskowa 1978 nr 3 /tajna/, s. 53.

10/ Na przykład: linia przewodowa z węzła łączności sztabu przełożonego do węzła łączności PDO batalionu przebiega przez ZPDO batalionu. Podobnie linie łączności budowane do PDO dowódcy kompanii i odwodu najczęściej przechodzą przez rejon ZPDO batalionu. Sposób taki przedstawiono na rys. 6.

11/ Sposoby organizacji i prowadzenia działań obronnych przez pododdziały piechoty. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1989, s. 27-28.

12/ A. Kubecki: Doskonalenie metodyki pracy dowódców pododdziałów czołgów podczas organizacji natarcia. Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP 1987, s. 140.

13/ Biuletyn informacyjny 1988 nr 1/53 /tajny/, s. 263.

14/ Przez ochronę PDO rozumie się różne przedsięwzięcia zapewniające osobom funkcyjnym, a także ich miejscom pracy oraz środkom i urządzeniom dowodzenia, bezpieczeństwo i uprzedzanie o grożącym im niebezpieczeństwie, natomiast przez obronę - przedsięwzięcia mające na celu odparcie uderzenia przeciwnika na PDO zarówno z ziemi, jak i z powietrza.

15/ O znaczeniu zagadnienia świadczy uwaga z jaką NATO odnosi się do zwalczania systemów dowodzenia. Ujmuje się je w planach ćwiczeń oraz praktycznie przerabia się zagadnienia zdobywania i niszczenia punktów dowodzenia przez grupy dywersyjno- rozpoznawcze, śmigłowce i desanty powietrzne. Wojenna Myśl 1986 nr 3, s. 51.

16/ Wyniki badań, s. 17.

17/ Stwierdzenie to oparto o opinie dowódców batalionów piechoty z 11 i 12 pz oraz dowódców batalionów na kursie w CDO.

18/ Patrz wyniki badań, s. 18.

19/ Ponadto do obowiązków szefa sztabu batalionu należy między innymi:

- zbieranie, gromadzenie, przekazywanie dowódcy batalionu wszelkich informacji o przeciwniku i wojskach własnych;
- dokonywanie niezbędnych kalkulacji czasowo-przestrzennych;
- organizacja zaopatrzenia i ewakuacji;
- organizacja współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych;

Regulamin walki ... część II, s. 26. Por. Biuletyn informacyjny /część I 1987 nr 1/150 /tajny/, s. 143-144.

20/ Stwierdzenie to potwierdziły wyniki badań ankietowych. Patrz wyniki badań s. 18-19.

21/ Zastępcy dowódcy batalionu przejeliby od szefa sztabu batalionu między innymi takie zadania jak:

- organizację zabezpieczenia działań w części dotyczącej powszechnej obrony przeciwlotniczej, maskowania oraz zabezpieczenia inżynieryjnego;
- zapisywanie /nagrywanie/ rozkazów i zarządzeń bojowych wydawanych przez dowódcę batalionu;
- kontrolę wykonania wytycznych i realizację zaopatrzenia w środki niezbędne do prowadzenia walki;
- organizację wszelkiego zaopatrzenia i ewakuacji itp.

22/ We wszystkich ćwiczeniach batalionowych w 4 DZ, gdy ćwiczony jest element przejęcia dowodzenia, praktykowany był wariant przejmowania dowodzenia przez jednego z dowódców kompanii.

Dokumenty ćwiczeń. Sztab 4 DZ.

23/ Elementy takie są przygotowywane na bazie kadry dydaktycznej niektórych szkół oficerskich i przeznaczone są do przejmowania dowodzenia dywizją lub pułkiem w przypadku zniszczenia stanowisk dowodzenia wspomnianych elementów.

24/ Patrz wyniki badań, s. 16.

25/ P. Sienkiewicz, M. Szczepaniak, W. Więckowski: Dowodzenie z komputerem. Warszawa: MON 1984, s. 92.

26/ Patrz wyniki badań s. 3, 13, 14.

27/ Ramowy zakres obowiązków osób funkcyjnych sztabu batalionu załącznik nr 7.

28/ S. Piotrowski: Zapewnienie żywotności systemu dowodzenia pułku i dywizji w toku walki. Zeszyty Naukowe ASG WP 1982 nr 1 /tajne/, s. 22.

29/ Nazwę "drużyna zabezpieczenia" przyjęto umownie.

30/ Wskazane jest, aby drużyna zabezpieczenia posiadała ponadto sprzęt do prowadzenia rozpoznania inżynieryjnego i chemicznego oraz radiostację przenośną.

31/ Wyniki badań wykazały, że dysponentem ognia przeciwpancernego i ognia środków wsparcia winien być sam dowódca batalionu. Wyniki badań s.

32/ W skład tych pododdziałów wchodzą: pluton zaopatrzenia, drużyna sanitarna, drużyna remontowa wozów bojowych i pojazdów mechanicznych. Ponadto na okres walki batalion może otrzymać dodatkowo zapas amunicji wraz z transportem przydzielonym z tyłów pułku.

33/ Podczas walki na bazie pododdziałów zabezpieczenia tyłowego i technicznego organizuje się następujące elementy tyłowego i technicznego zabezpieczenia: batalionowy punkt gospodarczy

/bpg/, batalionowy punkt medyczny /bpm/, punkt obserwacji i pomocy technicznej /POIPT/, batalionowy punkt amunicji /bpa/.

34/ Opracowanie autora na podstawie instrukcji. Organizacja zabezpieczenia tyłowego i technicznego w walce. Warszawa: MON 1987.

35/ E. Bednarz: Zabezpieczenie tyłowe pododdziałów. Przegląd Wojsk Lądowych 1987 nr 3, s. 32.

36/ Zob. załącznik nr 7. Mapa robocza dowódcy batalionu. Powinna ona zawierać między innymi takie dane, jak: dozory, położenie i ocenę przeciwnika, pozycję ubezpieczeń bojowych /jeżeli jest organizowana/, kompanijne i plutonowe punkty oporu, pasy ognia kompanii i odcinki ześrodkowań ognia, strefy ognia broni pokładowej czołgów, BWP oraz innych środków ogniowych, położenie sąsiadów i linie rozgraniczenia z nimi, stanowiska ogniowe artylerii, pododdziałów przeciwlotniczych i innych środków ogniowych znajdujących się w podporządkowaniu dowódcy batalionu i ich zadania ogniowe, rejon urządzenia zasadzek, kierunki i rubieże kontrataków, rubieże wejścia do walki drugiego rzutu /odwodu/, zapory inżynieryjne, rejony rozmieszczenia pododdziałów zabezpieczenia technicznego i tyłowego, miejsce PDO batalionu i kompanii.

R o z d z i a ł 4

MOŻLIWOŚCI I SPOSOBY DOSKONALENIA DZIAŁANIA DOWÓDCY I SZTABU BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE

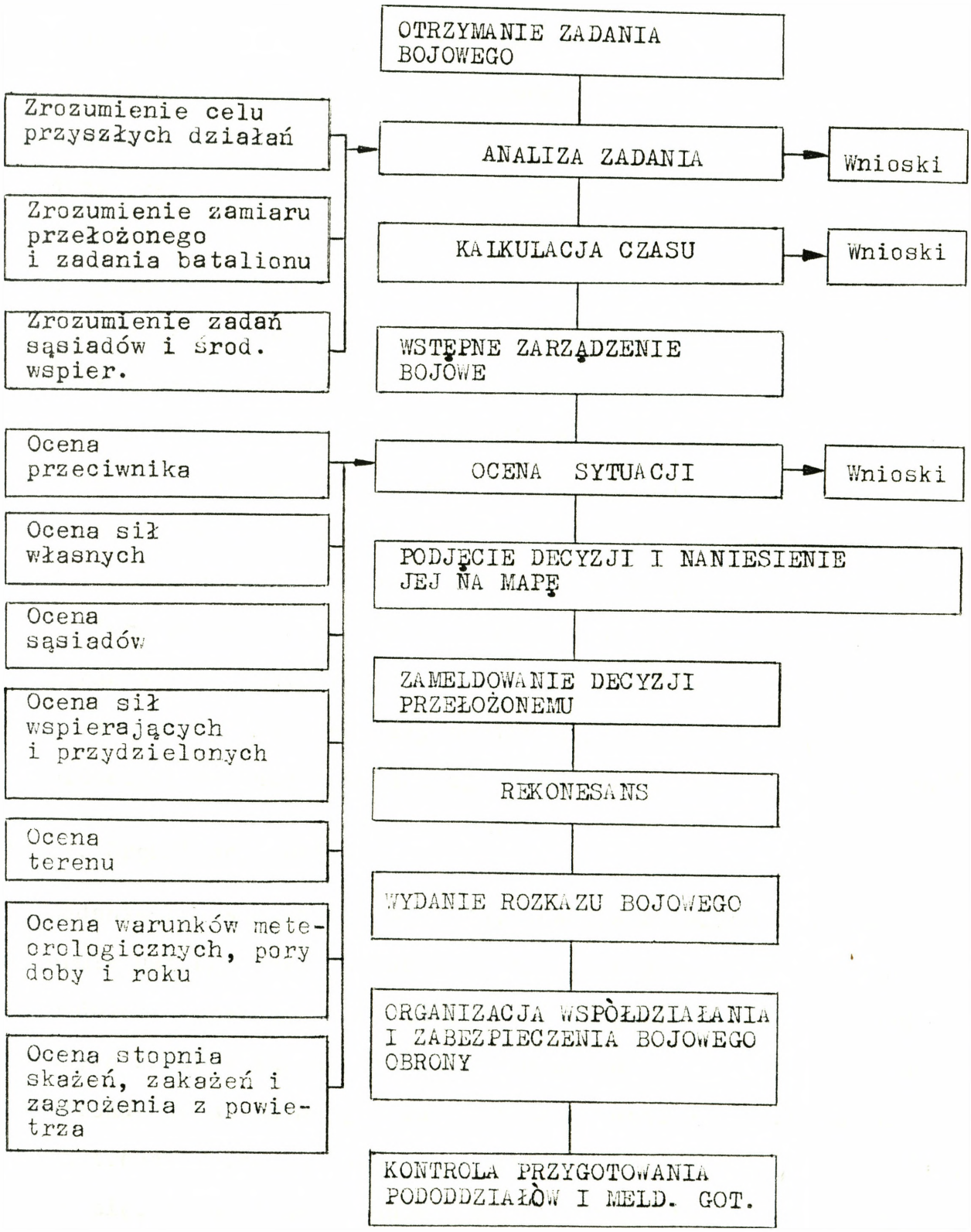
4.1. Działanie dowódcy i sztabu batalionu podczas organizacji walki[1/]

Szybki rozwój wydarzeń w działaniach bojowych zmuszał będzie dowódcę do ciągłej znajomości aktualnej sytuacji, podejmowania nowych lub udokładniania bądź korygowania już podjętych decyzji. Częstotliwość aktu decydowania będzie niewątpliwie większa niż kiedykolwiek dotychczas[2/].

Obecnie powszechnie przyjmuje się, że przygotowanie obrony przez batalion po otrzymaniu przez dowódcę batalionu zadania[3/] od przełożonego /Rys. 8/ obejmuje:

- organizację walki;
- zajęcie rejonu i przyjęcie ugrupowania bojowego;
- rozbudowę inżynieryjną rejonu obrony;
- opracowanie decyzji - wykonanie mapy roboczej;
- przygotowanie pododdziałów do wykonania zadania bojowego oraz kontrolę gotowości do działań.

Bez względu na model procesu decyzyjnego powinien on prowadzić do wyprzedzenia przeciwnika w działaniu. Takie działanie wyprzedzające powoduje jednak potrzebę dokonania zmian strukturalnych sztabu batalionu, jego utechnicznienie oraz

Rys. 8. Obowiązujący model pracy dowódcy batalionu podczas organizacji obrony[47]

udoskonalania pracy nad organizacją i prowadzeniem obrony.

Należy również liczyć się, że batalion we współczesnej obronie będzie wykonywał zadania bardzo często samodzielnie, na oddzielnych kierunkach, w izolowanym rejonie i w oderwaniu od pozostałych batalionów pułku.

W związku z tym powinien być to pododdział samowystarczalny pod względem dowodzenia, zabezpieczenia bojowego i wsparcia logistycznego, dostatecznie silny ogniowo, wyposażony w nowoczesne środki dowodzenia, a sztab batalionu powinien być przede wszystkim zdolny do samodzielnego organizowania obrony[5/].

Oprócz szerokiego utechnicznienia procesu dowodzenia wymagana jest od sztabu głęboka wiedza i doświadczenie pozwalające mu elastycznie reagować na zmiany sytuacji i szybki racjonalny udział w wypracowaniu przez dowódcę optymalnej decyzji. Realizacja tego zadania spada głównie na ośrodki szkolenia, szkoły oficerskie i akademie wojskowe, które w swoim procesie dydaktycznym winny położyć większy nacisk między innymi na uczenie problematyki wypracowania decyzji oraz organizacji pracy sztabu[6/].

4.1.1. Organizacja walki

Zadanie bojowe dotyczące obrony dowódca batalionu otrzymuje w formie ustnego rozkazu lub zarządzenia bojowego zwykle bezpośrednio od dowódcy pułku zmechanizowanego lub za pomocą technicznych środków łączności[7/]. Otrzymane zadanie bojowe dowódca batalionu nanosi na mapę i zapisuje w notatniku. Po zapoznaniu się z treścią zadania dowódca zwykle przystępuje do jego analizy. Uważa się, że analiza zadania jest elementem twórczej działalności dowódcy batalionu podczas wypracowania decyzji. Polega ona przede wszystkim na zrozumieniu otrzymanego zadania w świetle zamiaru dowódcy pułku i celu obrony realizowanego przez

pułk. W wyniku jej dokonania dowódca powinien ustalić głównie sposób wykonania zadania zapewniającego osiągnięcie końcowego celu obrony.

Ustalając sposób wykonania zadania powinno się określić zwłaszcza możliwości uzyskania przewagi jakościowej i ilościowej nad przeciwnikiem oraz dokonać wyboru rejonu skupienia głównego wysiłku obrony. Ponadto określa się zazwyczaj sposób uzyskania zaskoczenia, a także przeciwdziałania zaskoczeniu przeciwnika.

Ustala się także formy manewru oraz współdziałanie, a także czynniki ułatwiające i utrudniające wykonanie zadania.

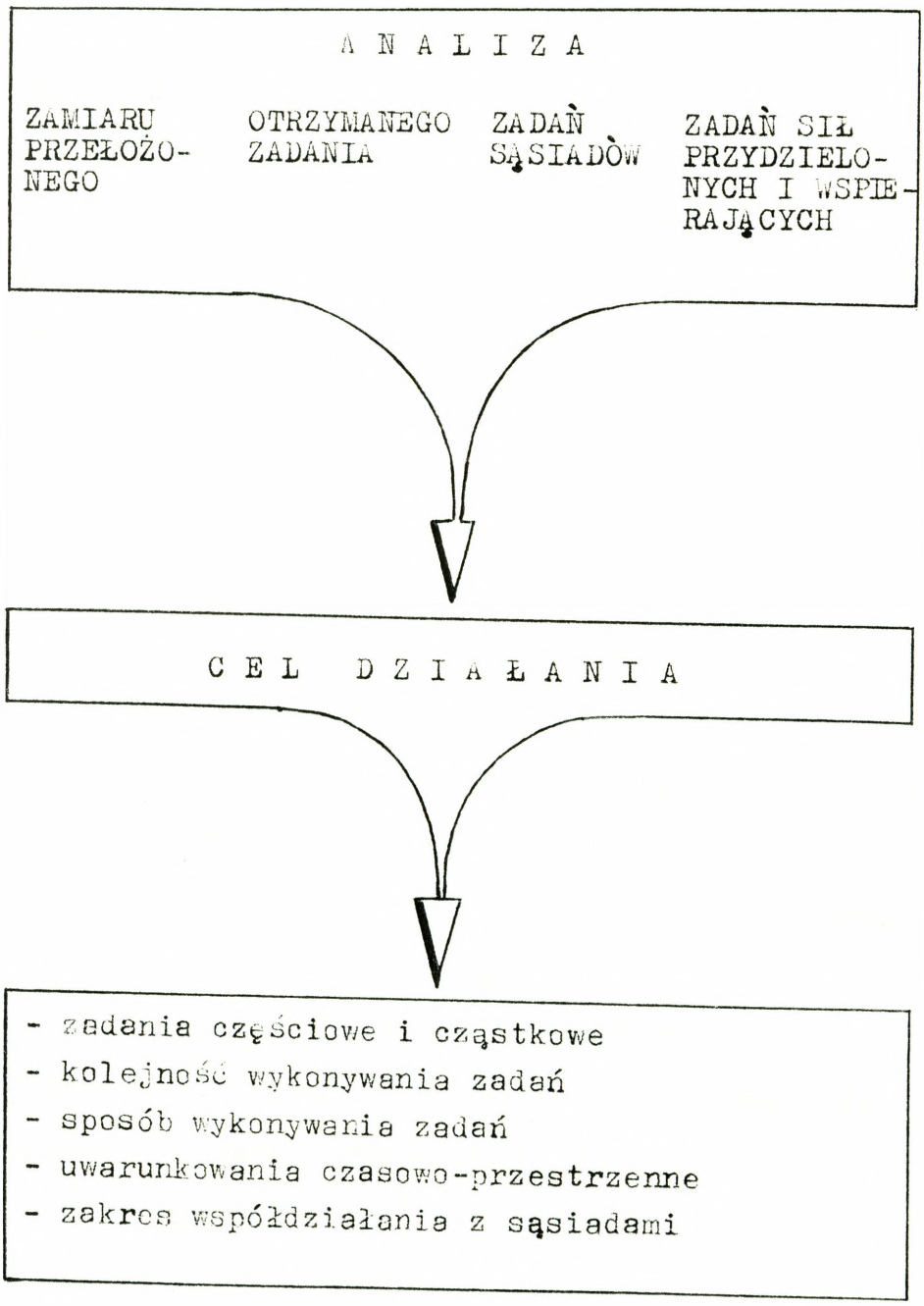
Aby analiza zadania spełniła swój cel, dowódca batalionu powinien między innymi właściwie zrozumieć swoje zadanie. Następuje to w wyniku uzmysłowienia sobie celu działania pułku. Jego zrozumienie pozwoli dowódcy batalionu uzmysłowić sobie miejsce i rolę batalionu w ugrupowaniu pułku, uświadomienie zadania batalionu i wpływ jego wykonania na realizację zadania przez przełożonego. Nieodzowne jest także zrozumienie wpływu wykonania zadań przez sąsiadów na realizację zadania batalionu[8/].

W tej fazie proces myślowy dowódcy batalionu polega między innymi na przejściu od analizy celu działania przełożonego, do syntezy wniosków określających miejsce i rolę batalionu w ugrupowaniu pułku.

Sens analizy zadania prowadzonej przez dowódcę batalionu /ideowy model analizy zadania przedstawia rys. 9/ podczas przygotowania obrony sprowadza się do:[9/]

a/ zrozumienia zamiaru przełożonego i celu przyszłych działań:

- co w wyniku walki zamierza osiągnąć przełożony?
- jak zamierza ten cel osiągnąć?

Rys. 9. Ideowy model analizy zadania

b/ określenia miejsca i roli batalionu w walce:

- jakie jest miejsce batalionu w ugrupowaniu bojowym pułku?
- jaką rolę spełnia batalion w ugrupowaniu bojowym pułku?
- jaki jest cel działania oraz jakie jest zadanie batalionu?

c/ określenia zamiaru /myśli przewodniej/ działania:

- sposób wykonania zadania, czyli jego podział na zadania częściowe oraz kolejność i sposób ich wykonania;
- podział sił i środków batalionu do realizacji zadań częściowych;
- wskaźniki czasowo-przestrzenne;
- zakres współdziałania z sąsiadami.

Ponadto dowódca batalionu określa przedsięwzięcia, wykonanie których w odpowiednim terminie zapewni właściwe przygotowanie obrony.

Zrozumienie tych zagadnień jest bardzo ważne w procesie wypracowania decyzji przez dowódcę. Umożliwia to bowiem wypracowanie właściwego zamiaru działania, a nawet całej decyzji. Pozwala mu to również na wprowadzenie korekt do podjętej decyzji już w toku walki.

Aby jednak dowódca batalionu mógł w pełnym zakresie odpowiedzieć na pytania przedstawione w modelu analizy zadania /co jest potrzebne dla sformułowania zamiaru działania/, powinien również w niezbędnym zakresie dokonać oceny przeciwnika, sił własnych i warunków prowadzenia obrony.

Oceniając przeciwnika na tym etapie, dokonuje analizy jego przynależności, tradycji i możliwości bojowych oraz prowadzonych obecnie przez niego działań. Po dokonaniu takiej oceny przeciwnika dowódca batalionu winien uzyskać odpowiedź na pytania:

- z jakim przeciwnikiem będzie walczył?

- kiedy nastąpi uderzenie?

- gdzie przeciwnik może wykonać główne uderzenie?

Informacje o wojskach własnych dowódca batalionu z zasady będzie otrzymywał i znał na bieżąco. Jednak powinien dokonać ich analizy, a w szczególności ukompletowania sił, środków i zapasów oraz czasu potrzebnego na ich odtworzenie i uzyskanie zdolności bojowej. Po takiej analizie będzie mógł określić możliwości swoich pododdziałów oraz warunki wykonania otrzymanego zadania.

Oceny warunków prowadzenia obrony dowódca batalionu dokonuje szczególnie pod kątem możliwości organizacji obrony w nakazanym rejonie, warunków rozbudowy inżynieryjnej tegoż rejonu, dróg marszu do niego oraz charakteru i pokrycia terenu i jego wpływu na użycie pododdziałów.

W wyniku takiej pracy myślowej dowódca batalionu powinien między innymi znaleźć odpowiedź na pytanie: jakiego przeciwnika w jakiej kolejności zniszczyć i gdzie skupić główny wysiłek obrony[10/].

Wnioski, które powinien sprecyzować dowódca batalionu w wyniku analizy zadania i częściowej oceny sytuacji można uszeregować następująco:

- miejsce, rola oraz cel działania batalionu;

- rejon skupienia głównego wysiłku obrony;

- zakres wykorzystania porażenia ogniowego realizowanego przez przełożonego i jego wpływ na działanie batalionu

- zadanie bojowe i ugrupowanie pododdziałów batalionu;

- wpływ działania sąsiadów na wykonanie zadania przez batalion oraz zakres i sposób współdziałania z nimi.

Jak już wspomniano dowódca batalionu analizując otrzymane

zadanie analizuje między innymi zamiar działania przełożonego oraz zadanie własne i zadanie sąsiadów. Rodzą się więc wątpliwości już przy próbie dokonania analizy pierwszego problemu, a mianowicie zamiaru przełożonego.[11] Gdyż w żadnej formie zadania bojowego nie jest on ujęty[12]. Zachodzi więc potrzeba ujęcia we wstępnym zarządzeniu bojowym zamiaru działania dowódcy pułku.

Proponuje się więc aby wstępne zarządzenie bojowe otrzymywane przez dowódcę batalionu zawierało następujące elementy[13]:

1. Wnioski z oceny zgrupowania przeciwnika i charakter jego działań.

2. Podstawowe dane z zamiaru dowódcy pułku /rejon skupienia głównego wysiłku obrony, rejon obrony, ugrupowanie bojowe oraz sposób rozegrania przez dowódcę pułku walki obronnej/.

3. Zadanie bojowe batalionu do którego adresuje się zarządzenie, miejsce oraz czas rozwijania PDO.

4. Wiadomości o sąsiadach /charakter działań, ogólna treść zadań i linie rozgraniczenia z nimi/.

5. Dane dodatkowe /a w nich między innymi: termin gotowości do obrony, czas przeprowadzenia rekonesansu oraz termin i sposób przekazania batalionowi zadania bojowego/.

Proponując taką treść wstępnego zarządzenia bojowego należy podkreślić, że przy zastosowaniu metody pracy równoległej może wystąpić zjawisko dwukrotnego otrzymania przez batalion treści zadania bojowego. Pierwszy raz w formie wspomnianego już wstępnego zarządzenia bojowego formułowanego na podstawie wypracowanego przez dowódcę pułku zamiaru i jego zatwierdzeniu przez dowódcę dywizji. Po raz drugi w treści zarządzenia lub rozkazu bojowego. W takiej sytuacji treść zarządzenia lub rozkazu bojowego[14] byłaby rozwinięciem i uzupełnieniem danych zawartych

we wstępnym zarządzeniu bojowym, na podstawie którego dowódca batalionu podejmuje ostatecznie decyzję i precyzuje zarządzenia bojowe dla podwładnych.

Przeprowadzenie przez dowódcę batalionu analizy zadania powinno dać mu odpowiedź na pytania: jakiego przeciwnika, w jakiej kolejności i jakimi środkami zniszczyć. Wydaje się jednak, że brak we wstępnym zarządzeniu bojowym zamiaru działania przełożonego znacznie utrudni dowódcy batalionu określenie tych informacji.

Ponadto ujęcie we wstępnym zarządzeniu bojowym, zamiaru działania, a nawet wyjaśnienie podwładnym roli jego pododdziału w wykonaniu zadania przez batalion, pozwoli uniknąć odgadywania intencji przełożonego. Różne interpretacje zamiaru przełożonego mogą prowadzić do wydłużenia procesu wypracowania decyzji oraz stwarzają niebezpieczeństwo podjęcia błędnej decyzji. Rozwiązanie tego problemu widzi się również między innymi poprzez włączenie dowódców kompanii do procesu zapoznawania sztabu batalionu z otrzymanym zadaniem. W myśl regulaminowych ustaleń, dowódcy kompanii nie są zapoznawani z zadaniem otrzymanym przez batalion[15/]. Dlatego też proponuje się połączyć te dwa przedsięwzięcia w całość i nazwać zapoznawaniem dowódców kompanii z zadaniem batalionu i zamiarem działania dowódcy batalionu.

Pozwoli to dowódcom kompanii szerzej widzieć ich rolę w wykonaniu otrzymanego przez batalion zadania oraz wydać jak najszybciej niezbędne wytyczne do przygotowania pododdziałów do wykonania czekających ich zadań.

Kolejnym przedsięwzięciem wykonywanym przez dowódcę batalionu w procesie przygotowania obrony jest określenie przedsięwzięć, które należy niezwłocznie wykonać dla przygotowania pododdziałów

do wykonania zadania.

Praktyka wskazuje, że zagadnień związanych z przygotowaniem pododdziałów do obrony jest wiele. Im wcześniej zostaną one określone, tym dłuższym czasem będą dysponowali podwładni na ich realizację. Umożliwi to pododdziałom przede wszystkim terminowe i należyte przygotowanie uzbrojenia i innego sprzętu bojowego do walki oraz wykonanie innych przedsięwzięć z tym związanych.

Przyjmuje się, że dowódca batalionu przedsięwzięcia te może formułować w następujących grupach problemowych:[16/]

- bezpośrednio związanych z obroną /jej przygotowaniem i prowadzeniem/;
- logistycznych;
- organizacyjnych.

Spośród wszystkich zagadnień związanych z przygotowaniem do obrony i koniecznych do rozwiązania trudno jest wyodrębnić mniej i bardziej ważne. W zależności przede wszystkim od sytuacji na polu walki oraz stopnia wyszkolenia pododdziałów i innych czynników ich znaczenie będzie się zmieniać[17/].

Zasadniczymi przedsięwzięciami związanymi z organizacją i prowadzeniem obrony będą zajęcie i umocnienie się w rejonie obrony, ewentualna poprawa położenia lub odpieranie ataku drobnych grup przeciwnika. W grupie zadań związanych ze wsparciem logistycznym natychmiastowego wykonania wymagać będzie uzupełnienie materiałowe oraz naprawa lub ewakuacja sprzętu. Do spraw organizacyjnych należy odpowiednie kierowanie odtworzeniem zdolności bojowej oraz uzupełnianiem materiałowo-technicznym pododdziałów.

Polecenie wykonania zadań związanych z przygotowaniem pododdziałów do obrony może być przekazane podwładnym w formie zadań

przygotowawczych[18]. Dowódca batalionu zadania te przekazuje zwykle przez techniczne środki łączności. W przypadku dysponowania większym czasem może je przekazać wykorzystując kontakt osobisty z podwładnymi względnie poprzez szefa sztabu batalionu lub przez łącznika.

Kalkulacja czasu polega na umiejscowieniu w czasie czynności niezbędnych dla przygotowania obrony i gwarantujących sprawne wykonanie otrzymanego zadania. Przeprowadza ją zwykle dowódca batalionu. Niekiedy może to wykonać szef sztabu batalionu i czyni to zwykle w czasie, gdy dowódca analizuje zadanie[19].

Podstawą jej przeprowadzenia jest czas otrzymania zadania bojowego, meldowania decyzji, gotowości systemu ognia, gotowości do wykonania zadania.

Kalkulując czas dowódca batalionu dokonuje jego podziału na czas osobisty, czas na przygotowanie batalionu do obrony oraz czas przeznaczony na inżynieryjną rozbudowę rejonu obrony. Zwykle czas osobisty zamykał się będzie w granicach od godziny otrzymania zadania do meldowania decyzji. Czas na przygotowanie do walki od godziny postawienia zadań przygotowawczych /opanowania dogodnej rubieży do obrony w warunkach przechodzenia do obrony w styczności z przeciwnikiem/ do godziny gotowości systemu ognia. Czas na inżynieryjną rozbudowę punktu oporu od godziny gotowości systemu ognia do czasu gotowości do wykonania zadania[20].

W czasie kalkulowania prac inżynieryjnych powinien dowódca ustalić rodzaj, zakres i terminy rozbudowy fortyfikacyjnej rejonu obrony batalionu. Główne znaczenie odgrywał tu będzie czas. W związku z tym w pierwszym etapie uwzględnia się przedsięwzięcia wchodzące w zakres prac pierwszej kolejności. W kolejnym etapie prace drugiej i następnej kolejności.

Kalkulacja czasu stanowi podstawę między innymi do opracowania czynności dowódcy i sztabu batalionu oraz pododdziałów podczas przygotowania obrony. Prowadząc ją, należy uwzględnić przede wszystkim faktyczne możliwości ludzi i sprzętu oraz określić realne terminy wykonania planowanych przedsięwzięć.

Konieczne jest również wydzielenie czasu umożliwiającego podległym dowódcom przygotowanie obrony bezpośrednio w terenie. Dlatego też dowódca batalionu przygotowując obronę metodą równoległą powinien dążyć do tego, aby większość posiadanego czasu udostępnić podwładnym w celu jak najszybszego przygotowania pododdziałów do wykonania zadania. Jedną z dróg osiągnięcia tego celu, oprócz umiejętnej kalkulacji czasu, jest jak najszybsze wydanie przez dowódcę batalionu wstępnych zarządzeń bojowych.

Dowódca batalionu dla ukierunkowania realizacji przedsięwzięć dotyczących przygotowania pododdziałów do obrony oraz prac związanych z jej organizacją może wydać szefowi sztabu stosowne wytyczne. Z zasady wytyczne te będą dotyczyły przygotowania pododdziałów do wykonania zadania, organizacji rozpoznania i pracy w terenie. Gdy czas na organizację obrony będzie krótki opracowanie i wydanie takich wytycznych dowódca batalionu zlecić może szefowi sztabu.

Treść wytycznych powinna zawierać wykaz przedsięwzięć techniczno-organizacyjnych przygotowujących pododdziały do wykonania zadania, między innymi: czas i sposób uzupełnienia amunicji, materiałów pędnych i smarów oraz innych środków materiałowych; przygotowanie dowódców i żołnierzy do wykonania zadania oraz broni i sprzętu technicznego do użycia w walce; przeprowadzenie pracy wychowawczej, wyjaśniającej cel przyszłej walki. Ponadto

określić należy sposób organizacji rozpoznania przeciwnika i prowadzenia rozbudowy inżynieryjnej rejonu obrony. W zakresie pracy w terenie w wytycznych tych dowódca batalionu winien udzielić szefowi sztabu wskazówek co do organizacji i pracy podczas rekonesansu, podając z ilu i z jakich punktów będzie on prowadzony, kto ma wziąć w nim udział, kto ma zorganizować ochronę grupy /grup/ rekonesansowych, czas trwania rekonesansu oraz rozpatrywane zagadnienia na poszczególnych punktach pracy oraz miejsce zbiórki uczestników rekonesansu.

Współcześnie wzrasta znaczenie przeprowadzenia poprawnej oceny sytuacji. Jej rangę podkreśla fakt, że istnieje ścisła zależność między właściwie prowadzoną oceną sytuacji a poprawnością podjętej decyzji[21]. Celem przeprowadzenia oceny sytuacji dokonywanej osobiście przez dowódcę batalionu jest wszechstronne rozpoznanie całokształtu warunków, które mogą mieć wpływ na działanie batalionu w zamierzonej lub prowadzonej walce obronnej.

Powszechnie przyjęło się, że dowódca batalionu w ocenie sytuacji rozpatruje[22]: nieprzyjaciela, wojska własne i sąsiadów, teren, sytuację skażeń, zakażeń i zagrożenie z powietrza, porę roku i doby, warunki meteorologiczne, stan i możliwości zaopatrzenia w środki materiałowe[23].

Oceniając przeciwnika należy uwzględnić: jego skład, położenie oraz możliwości w zakresie wykonania uderzeń bronią precyzyjną i innymi środkami rażenia, wartości moralno-bojowe, prawdopodobny sposób działania, obiekty do rażenia środkami ogniowymi.

Oceniając siły własne należy rozpatrzyć: potencjał bojowy pododdziału w porównaniu z potencjałem bojowym przeciwnika

z uwzględnieniem położenia, składu, stanu ukompletowania, stopnia zaopatrzenia i odporności na oddziaływanie przeciwnika, możliwości przydzielenia pododdziałów w wykonaniu przez nie zadania, charakter działań i możliwości bojowe sąsiadów oraz warunki i sposoby współdziałania z nimi.

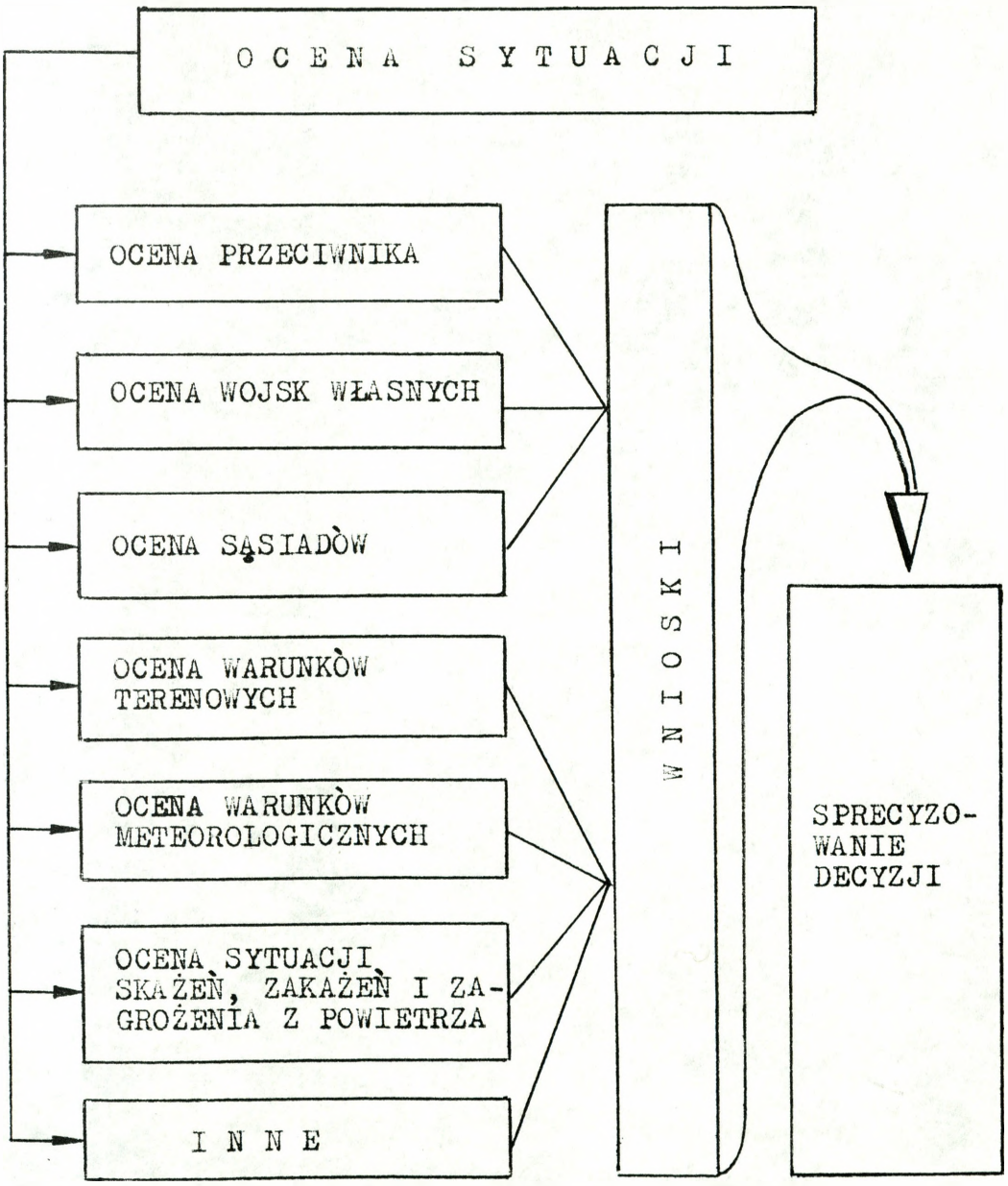
Oceniając warunki prowadzenia działań należy brać pod uwagę: charakter i pokrycie terenu oraz jego wpływ na działanie batalionu /środków walki/, sytuację meteorologiczną i jej prognozę, porę roku i doby. Należy uwzględnić ich wpływ na działanie wojsk własnych i przeciwnika.

Wszystkie te elementy pozostają ze sobą w ścisłej zależności i dlatego winno oceniać się je wzajemnie w świetle warunków prowadzenia działań - terenowych, klimatycznych i atmosferycznych.

Przedstawiony na rys. 10 model pracy myślowej dowódcy batalionu jest ogólny. Zakres problematyki rozpatrywanej w każdej z wyżej wymienionych grup problemów będzie zależeć od konkretnej sytuacji. /Zakres i treść oceny sytuacji prowadzonej przez dowódcę batalionu zmotoryzowanego podczas przygotowania obrony przedstawiono w załączniku 3/.

Może zaistnieć również taka sytuacja, że nie wszystkie problemy będzie dowódca rozpatrywał, ponieważ nie będzie takiej potrzeby lub będą mu już znane. Natomiast może zaistnieć potrzeba rozpatrzenia innych, nie wymienionych wyżej zagadnień[24/].

Obecnie w warunkach narastającego deficytu czasu przygotowania obrony zachodzi potrzeba przede wszystkim jak najszybszego postawienia zadań podwładnym. Takie działanie może złagodzić ten niedostatek i zapewnić przygotowanie obrony nawet w warunkach znacznego ograniczenia czasu.

Rys. 10. Ideowy model prowadzenia przez dowódcę batalionu oceny sytuacji

Z kolei, aby w miarę szybko postawić zadanie bojowe podwładnym, dowódca batalionu powinien jak najszybciej powziąć decyzję o obronie. To zaś jest możliwe, gdy między innymi skróci się czas, przygotowanie danych niezbędnych do jej powzięcia, a zatem niezbędne jest w miarę szybkie dokonanie oceny sytuacji.

Omówione czynności wykonywane przez dowódcę batalionu w procesie wypracowania decyzji polegały przede wszystkim na transformacji kompleksu informacji uzyskanych przez niego i sztab batalionu z różnych źródeł. Rezultatem tego swoistego procesu myślowego powinny być wnioski stanowiące podstawę do dokonania wyboru jednej z ewentualności dotyczącej głównie zadań bojowych dla pododdziałów i sposobu ich wykonania - czyli działania podległych mu pododdziałów[25]. W wyniku analiz i ocen elementów oceny sytuacji dowódca batalionu uzyska odpowiednie wnioski. Niektóre z nich mogą się potwierdzać, inne natomiast wykluczać. Te, które potwierdzają się oraz część z wykluczających się /szczególnie te, które zmniejszą ryzyko niepowodzenia wykonania zadania/ pozwalają wyraźnie zarysować najodpowiedniejszy sposób działania pododdziałów w walce. Selekcja ta i sumowanie wniosków to właśnie dokonywanie wyboru, inaczej mówiąc jest to decydowanie[26].

W rezultacie takiej pracy w zakresie oceny sytuacji dowódca batalionu otrzyma odpowiedzi na pytania pozwalające mu sprecyzować przede wszystkim: zadanie bojowe dla podległych mu pododdziałów, sposób ich działania w czasie wykonywania zadań w obronie oraz zakres i sposób organizacji zabezpieczenia obrony wsparcia logistycznego i dowodzenia pododdziałami.

Wyniki badań oraz prowadzone dyskusje[27] wskazują jednoznacznie, iż na szczeblu batalionu ocena sytuacji winna być prowadzona łącznie z analizą zadania i według uproszczonego modelu.

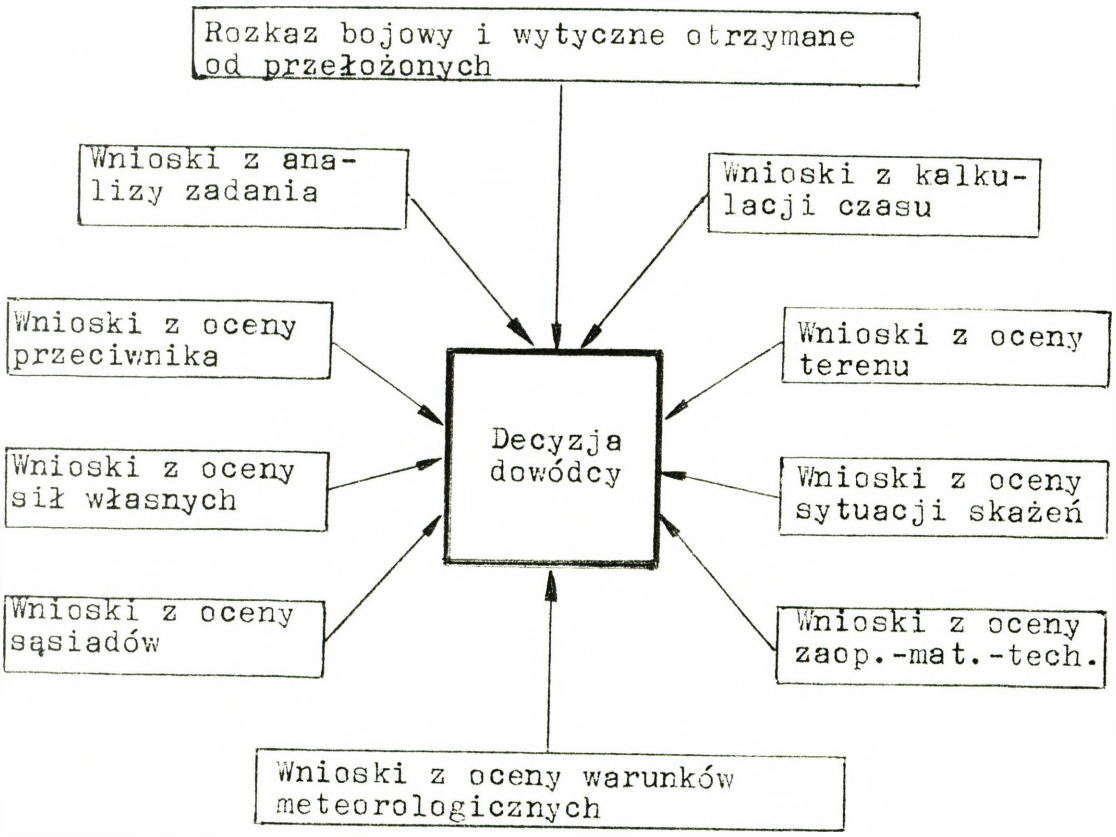
Pozwala to wyeliminować ponowne rozpatrywanie już analizowanych danych podczas prowadzenia analizy zadania. Ocenę sytuacji proponuje się prowadzić dokonując oceny przeciwnika i wojsk własnych przez pryzmat warunków, w jakich się one znajdują i w jakich będą prowadzić przyszłą walkę obronną.

Tak prowadzona ocena sytuacji połączona z analizą zadania pozwoli odpowiedzieć na pytanie: w jakiej kolejności zniszczyć wykryte siły i środki przeciwnika oraz kto i przy użyciu jakich sił i środków ma tego dokonać w poszczególnych fazach obrony?[28].

Wydaje się więc, że dokonywanie oceny tych samych danych tylko w innym czasie trwania procesu decyzyjnego jest pociągnięciem sztucznym i nie dającym jasnego obrazu przyszłych działań.

W dalszej części prac dowódca batalionu swoje rozważania skieruje na problem sprecyzowania decyzji o obronie, po czym zapoznaje z nią swoich zastępców i dowódców pododdziałów. Na szczeblu batalionu decyzja podejmowana przez dowódcę, jak wskazują badania[29], może dotyczyć działania na cały okres obrony lub tylko jej fragmentów, np. walki przed przednim skrajem obrony. Ten drugi przypadek występuje zazwyczaj w sytuacji dynamicznej, bowiem napływ nowych informacji, zwłaszcza o przeciwniku, może radykalnie zmienić uprzednio powziętą decyzję już po wykonaniu pierwszej części zadania. Jednak, aby uniknąć chaosu, decyzję dowódca podejmuje z zasady na cały okres obrony.

Podstawą oraz wystarczającą bazą danych do podjęcia decyzji powinny być wnioski sformułowane w toku prowadzenia analizy zadania i oceny sytuacji. Model pracy dowódcy nad wypracowaniem decyzji przedstawiono na rys. 11.

Rys. 11. Model pracy dowódcy batalionu nad podjęciem decyzji

Dowódca batalionu według ustaleń regulaminowych w decyzji o obronie podaje[30]:

- zamiar walki;
- zadania bojowe pododdziałów;
- główne problemy współdziałania, zabezpieczenia działań bojowych i wsparcia logistycznego oraz organizacji dowodzenia. Ponadto ustala zadania i zakres pracy wychowawczej.

Zamiar stanowi szkielet, koncepcję rozegrania walki, natomiast pozostałe elementy decyzji są rozwinięciem jej fundamentu i zawierają realizację koncepcji walki obronnej.

W warunkach skrajnie ograniczonego czasu na przygotowanie

obrony, dowódca batalionu może po wypracowaniu zamiaru walki wydać wstępne zarządzenie bojowe. Takie działanie dowódcy batalionu umożliwia równoległą pracę podwładnych poprzez przystąpienie ich do organizacji obrony. Powzięcie decyzji, najogólniej biorąc, polega na wyborze przez dowódcę jednej z wielu ewentualności prowadzenia walki[31].

W rozważaniach o decyzji warto zwrócić uwagę na jej układ i treść, gdyż w praktyce szkoleniowej jest ona różna. I tak decyzja podjęta przez dowódcę batalionu zawiera wnioski z oceny przeciwnika[32] lub ich nie zawiera [33].

Analizując powyższe ustalenia, nietrudno zauważyć, że są one zbędne, gdyż jest to elementem oceny sytuacji. Ponadto wnioski wyciągnięte w trakcie prowadzenia oceny sytuacji stanowią podstawę do dokonania porównania możliwości przeciwnika i własnego pododdziału, co umożliwia sprecyzowanie zamiaru działania - trzonu decyzji.

Określanie w decyzji głównych problemów współdziałania, zabezpieczenia działań bojowych i wsparcia logistycznego oraz dowodzenia i pracy wychowawczej, szczególnie w warunkach ograniczonego czasu na wypracowanie decyzji, jest wielce dyskusyjne. Potwierdzają to wyniki badań, gdzie zdecydowana większość respondentów /73 %/ uważa, że decyzja w obecnym układzie i treści jest za bardzo szczegółowa. Po powzięciu decyzji dowódca chcąc przystąpić do dalszej organizacji walki winien uzyskać akceptację wypracowanej koncepcji przez przełożonego. Musi więce decyzję zameldować dowódcy pułku. Decyzję może on zameldować na SD dowódcy pułku lub dowódca pułku może przybyć na PDO dowódcy batalionu w celu jej wysłuchania i zatwierdzenia. Taki tryb meldowania decyzji zapewnia dowódcy pułku kontakt osobisty z dowódcą batalionu, a zatem istnieje możliwość od razu wprowadzenia do niej korekt i poprawek.

Po zatwierdzeniu decyzji przez przełożonego dowódca batalionu powinien zapoznać z nią przede wszystkim swoich zastępców i dowódców pododdziałów.

W okolicznościach tego wymagających przełożony może zarządzać zameldowania podjętej decyzji oczywiście w czasie jemu odpowiadającym. Termin meldowania decyzji nie jest jednak obojętny dla podwładnych, gdyż w wypadku jej niezaakceptowania lub potrzeby wprowadzenia zmian może spowodować określone komplikacje.

Sprecyzowaną decyzję dowódca batalionu ujmuje w postaci graficznego dokumentu bojowego zazwyczaj na mapie roboczej /załącznik 7/.

Wnioski z dokonanego przez dowódcę batalionu wartościowania uczestników walki i warunków jej prowadzenia są podstawą do sprecyzowania decyzji. Ocena tych wniosków oraz wyniki badań[34] sugerują, że przyjmowany układ decyzji powinien ulec zmianie. Dowódca batalionu określając decyzję powinien podać:

- zamiar walki;
- zadania bojowe pododdziałów;
- czas gotowości do wykonania zadania.

W treści poszczególnych punktów decyzji proponuje się ująć:

- w zamiarze działania - główny wysiłek obrony, oraz sposoby odparcia i rozbicia przeciwnika, który włamał się w głąb obrony;
- w zadaniu bojowym dla pododdziałów - kto i jakiego rejonu ma bronić[35].

Widzi się także potrzebę, aby w składanym meldunku decyzji dowódca batalionu przedstawiał również wnioski z oceny przeciwnika. Pozwala to wysłuchującemu poznać ocenę przeciwnika w stosunku do której dowódca batalionu podjął decyzję[36].

Wytyczne dotyczące organizacji zabezpieczenia bojowego,

wsparcia logistycznego i dowodzenia oraz pracy wychowawczej, jakie dowódca batalionu wydaje podwładnym będą z zasady dotyczyły[37]:

- rozpoznania;
- obrony przed bronią masowego rażenia;
- powszechnej obrony przeciwlotniczej;
- maskowania;
- zabezpieczenia inżynieryjnego;
- ubezpieczenia;
- obrony przeciwchemicznej;
- wsparcia logistycznego oraz organizacji dowodzenia i pracy wychowawczej.

Treść wytycznych zależeć będzie od wielu czynników. Pierwszym, jak i w poprzednich sytuacjach, jest czas. Od ilości czasu zależeć będzie czy dowódca batalionu przedstawi dowódcom poddziałów wytyczne w pełnym zakresie, czy też ograniczy się do spraw najistotniejszych. Drugim, również ważnym czynnikiem jest ilość informacji, które na tym etapie pracy posiada dowódca batalionu. Należy uwzględnić również i to, że w trakcie dalszego przygotowywania obrony dowódca i sztab batalionu będzie otrzymywał szereg informacji, w tym dotyczących zabezpieczenia bojowego i wsparcia logistycznego. Zatem organizację zabezpieczenia obrony nie powinno traktować się jako czynność jednorazową.

Zakres i szczegółowość wytycznych dowódcy batalionu[38] zależy także od wiedzy i umiejętności podwładnych. Im ich wiedza i umiejętności są większe tym wytyczne dowódcy mogą być bardziej "ograniczone" i dotyczyć np. tylko nowych zajwisk.

Z zasady dowódca batalionu w ramach organizacji zabezpieczenia

bojowego wydaje wytyczne dotyczące:

a/ rozpoznania:

- kierunek /rejon/ głównego wysiłku rozpoznania;
- jakie informacje o przeciwniku i w jakich terminach należy zdobyć podczas organizacji i prowadzenia walki obronnej;
- siły i środki, jakie należy wydzielić z pododdziałów do prowadzenia rozpoznania;
- gotowość do działań rozpoznawczych;
- terminy i sposoby przekazywania zdobytych danych z rozpoznania;
- znaki rozpoznawcze i hasło własnych elementów rozpoznawczych;

b/ obrony przed bronią masowego rażenia:

- ocenę zagrożenia bronią masowego rażenia;
- sygnały alarmowania o skażeniach promieniotwórczych i chemicznych oraz sposób postępowania żołnierzy po ich ogłoszeniu;
- sposób organizacji i prowadzenia rozpoznania skażeń;
- sposób wykorzystania indywidualnych środków ochrony przed skażeniami oraz właściwości ochronnych sprzętu bojowego i terenu;
- sposób pokonywania rejonów skażonych środkami promieniotwórczymi i chemicznymi;
- sposób rozśrodkowania i maskowania pododdziałów;
- sposób prowadzenia zabiegów sanitarnych i specjalnych;
- terminy uzupełniania pododdziałów w sprzęt i środki ochronne;

c/ powszechnej obrony przeciwlotniczej:

- sposób organizacji wykrywania i rozpoznawania przeciwnika

powietrznego;

- sygnały o zagrożeniu z powietrza, sposób ich przekazywania oraz działanie pododdziałów po ogłoszeniu alarmu powietrznego;
- kto, kiedy i ile wyznacza sił i środków dyżurnych oraz miejsce i czas pełnienia przez nie dyżurów;
- kto i kiedy ma prawo otwierać ogień do samolotów i śmigłowców przeciwnika;
- sygnały rozpoznawcze własnych samolotów i śmigłowców oraz zakazu prowadzenia ognia;
- przedsięwzięcia w zakresie biernej obrony przeciwlotniczej;
- sposób, miejsce i czas zaopatrywania pododdziałów w amunicję do zwalczania celów powietrznych;

d/ ubezpieczenia:

- siły i środki, jakie należy wydzielić do ubezpieczenia;
- czas, miejsce i sposób ich działania;
- sposób utrzymywania z nimi łączności;

e/ zabezpieczenia inżynieryjnego:

- ocenę zakresu przedsięwzięć inżynieryjnych przeciwnika;
- zadania inżynieryjnego zabezpieczenia oraz ich zakres;
- sposoby i terminy ich wykonania;
- przydział środków materiałowych do prac inżynieryjnych;

f/ obrony przeciwchemicznej:

- sposób wykorzystania dymów i miotaczy ognia;
- sposób wykorzystania przez batalion indywidualnych i zbiorowych środków ochrony przed skażeniami i środkami zapalającymi;

g/ maskowania:

- przedsięwzięcia maskowania, ich zakres, terminy i sposób

realizacji oraz niezbędne siły i środki;

- sposób wykorzystania dymów, etatowych i podręcznych środków maskowania;

h/ wsparcia logistycznego:

- miejsce rozwinięcia tyłów, kierunki lub rejon przegrupowania;
- kolejność, sposób i rejony uzupełniania amunicji, rakiet przeciwlotniczych, materiałów pędnych i smarów, żywienia pododdziałów, ewakuacji porażonych i chorych;
- organizacja zabezpieczenia materiałowo-technicznego.

Celem organizacji i realizacji zabezpieczenia bojowego jest niedopuszczenie do niespodziewanego napadu i zaskakujących uderzeń przeciwnika, zmniejszenie skuteczności tych uderzeń, zapewnienie wojskom możliwości zachowania /odtwarzania/ zdolności bojowej oraz stworzenie im warunków do pomyślnego wykonania zadania[39/].

Wyposażenie wojsk w coraz to doskonalsze środki walki oraz stały rozwój taktyki walki i właściwości współczesnych działań bojowych powodują, że w obronie batalionu zmotoryzowanego szczególnego znaczenia nabiera: rozpoznanie, zabezpieczenie inżynieryjne i powszechna obrona przeciwlotnicza. Zdarzyć się może również przypadek, gdy określony rodzaj zabezpieczenia działań będzie miał szczególny wpływ na wykonanie zadania. W takiej sytuacji wysiłek dowódcy i sztabu batalionu oraz posiadane możliwości będą wykorzystane do tych działań. Jednak w obronie szczególnego znaczenia nabierają te rodzaje zabezpieczenia działań, które wpływają na zwiększenie odporności wojsk.

W związku ze stałym rozwojem broni precyzyjnej, zwłaszcza

systemów rozpoznawczo-uderzeniowych[40], niektórzy znawcy przedmiotu uważają, że należy organizować zabezpieczenie przed tymi środkami rażenia.

Uważa się, że niezależnie od przyjęcia, czy też nieprzyjęcia któregoś z rodzaju zabezpieczenia, dowódca batalionu dla zabezpieczenia się przed oddziaływaniem lub zmniejszeniem skutków oddziaływania broni precyzyjnej, powinien takowe zabezpieczenie organizować.

Działania obronne wymagają dużego zużycia środków materiałowych, a także udzielania w porę pomocy medycznej. Ponadto jednym z podstawowych warunków umożliwiającym prowadzenie działań przez batalion jest posiadanie w każdej sytuacji bojowej określonej ilości sprawnego sprzętu technicznego zdolnego do natychmiastowego użycia.

Wytyczne w zakresie wsparcia logistycznego[41] dowódca batalionu będzie udzielał w każdych warunkach bojowych. Jednak w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem będą bardzo ogólne i z reguły określające limity oraz sposób uzupełniania materiałów.

Rekonesans uważany jest za jeden z ważniejszych i niezbędnych przedsięwzięć w procesie organizacji obrony przez dowódcę batalionu[42]. Najbardziej wnikliwa ocena sytuacji dokonana tylko w oparciu o mapę nie może zastąpić terenu. Jak wiadomo, właściwości terenu mogą bowiem ułatwić albo utrudnić, a niekiedy wręcz uniemożliwić, prowadzenie obrony, zatem ich poznanie ma istotne znaczenie dla trafności decyzji i przygotowania obrony. Przy braku urządzeń technicznych umożliwiających wgląd w teren jego bezpośrednia lustracja czyni rekonesans jedynym skutecznym sposobem właściwego przygotowania obrony. Konfrontacja słuszności

rozumowania i zasadności wyciągniętych wniosków podczas oceny sytuacji i powziętej na podstawie mapy decyzji to zasadniczy cel rekonesansu[43]. Rekonesans umożliwia sprecyzowanie w szczegółach elementów decyzji w tym zwłaszcza zadań dla podwładnych i sposobu ich wykonania. Zwykle w tym czasie dowódca również bezpośrednio w terenie stawia zadania bojowe podwładnym oraz pododdziałom przydzielonym i wsparcia.

Na potrzebę prowadzenia rekonesansu wskazują także doświadczenia drugiej wojny światowej. W wojnie tej był on niezwykle ważnym przedsięwzięciem pracy dowódców wszystkich szczebli dowodzenia[44]. Literatura wskazuje, że przyczynił się on bardzo często do odniesienia sukcesów.

Prowadzenie rekonesansu w formie zbliżonej do obecnej notuje się od 1954 roku z chwilą ukazania się ówczesnego regulaminu walki[45]. Powszechnie uważa się, że rekonesans może być prowadzony różnymi sposobami i w różnym okresie przygotowania działań bojowych w zależności między innymi od potrzeb dla rozwiązania wykonywanych przedsięwzięć w ramach organizacji obrony.

Bezsporna wydaje się potrzeba przeprowadzania rekonesansu na szczeblu batalionu i niższym, ponieważ tylko ustalenia w terenie mogą gwarantować pełną ich realność i dawać pewność oraz słuszność decyzji, co stanowi podstawę do wykonania przez batalion zadania w obronie.

Na zakres i treść oraz sposób prowadzenia rekonesansu będą wpływać różne czynniki. Do najważniejszych z nich można zaliczyć:

1/ sytuację bojową, a zwłaszcza położenie batalionu oraz położenie i charakter działań przeciwnika;

2/ warunki atmosferyczne i pora doby;

3/ dysponowany przez dowódcę batalionu czas na przygotowanie

obrony i przeprowadzenie rekonesansu;

4/ właściwości terenu;

5/ aktywność działań przeciwnika, głównie jego grup dywersyjno-rozpoznawczych;

6/ doświadczenie i styl pracy dowódcy batalionu.

Dowódca batalionu podczas rekonesansu w obronie winien rozpatrzyć najważniejsze zagadnienia, które determinować mogą pomyślny przebieg obrony.

Zagadnienia i treść rekonesansu dowódcy batalionu mogą być następujące:

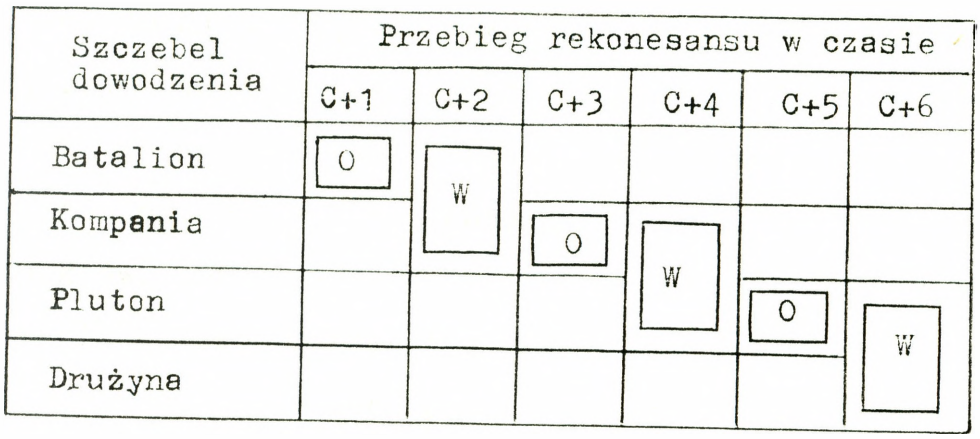
- orientowanie topograficzne;
- orientowanie taktyczne /przyjęcie meldunku bojowego/;
- wybranie i wskazanie dozorów;
- podanie i umiejscowienie treści zadania batalionu i zamiaru jego dowódcy w terenie;
- określenie i wskazanie w terenie sposobów działania przeciwnika; możliwości prowadzenia natarcia przez przeciwnika na kierunku obrony batalionu, prawdopodobne drogi, kierunki skrytego podejścia do przedniego skraju, rubieże rozwinięcia i ataku czołgów oraz wozów bojowych, prawdopodobnego sposobu i techniki ataku pododdziałów przeciwnika; prawdopodobne rejony rozmieszczenia artylerii, kierunki ataku lotnictwa i śmigłowców bojowych;
- określenie przedniego skraju, rozmieszczenie punktów oporu /na kierunku pododdziału, dla którego prowadzony jest rekonesans/;
- określenie i umiejscowienie w terenie zadań wykonywanych na korzyść kompanii przez przełożonego; cele i obiekty uderzeń lotnictwa, główne i zapasowe stanowiska ogniowe artylerii, odcinki ognia ześrodkowanego i zaporowego, rejony zapór inżynieryjnych i niszczeń, drogi marszu i kierunki rozwinięcia oraz działania

drugiego rzutu i odwodów specjalnych;

- określenie i umiejscowienie w terenie zadań podległym pododdziałom oraz omówienie sposobu jego realizacji: określenie rubieży dla ubezpieczenia bojowego /jeśli się je organizuje/; ustalenie punktów oporu, przebieg przedniego skraju obrony, pasów ognia; określenie zadań, które należy wykonać, wskazanie rejonu głównego wysiłku obrony, wskazanie zapasowego punktu oporu, określenie najważniejszych punktów, przedmiotów terenowych od utrzymania których zależy trwałość obrony, zorganizowanie systemu ognia, wskazanie ciągłych stref ognia przeciwpancernego, ustalenie głównych i zapasowych stanowisk ogniowych dla czołgów, przeciwpancernych pocisków kierowanych i moździerzy, wskazanie sektorów ostrzału, odcinków ognia ześrodkowanego; ustalenie kolejności i zakresu prac inżynieryjnych.

Ze względu na różne ilości czasu wydzielonego na przygotowanie obrony rekonesans może być prowadzony kolejno przez dowódców pododdziałów coraz to niższych szczebli lub równolegle. Ponadto rekonesans może być dokonany tylko w wyniku doraźnej obserwacji terenu i przeciwnika. Każdy z nich może być przy tym prowadzony osobiście przez dowódcę batalionu bez udziału podwładnych lub z ich udziałem[46/].

Kolejne rekonesanse /rys. 12/ będą stosowane bardzo rzadko. Zwykle będzie to miało miejsce, gdy dowódca na przygotowanie obrony dysponuje dużą ilością czasu, szczególnie dziennego. Wystąpi to wtedy, gdy obrona jest organizowana bez styczności z przeciwnikiem. Istota tych rekonesansów polega na kolejnym ich prowadzeniu - najpierw na wyższych, a następnie na niższych szczeblach dowodzenia.

Rys. 12. Przykład organizowania kolejnych rekonesansów i jego czasochłonności. O - rekonesans osobisty; W - rekonesans wspólny z podwładnymi; C - prowadzenie rekonesansu w jednostce czasu

Dowódca odpowiedniego szczebla może najpierw osobiście przeprowadzać rekonesans, podjąć decyzję i uzyskać jej akceptację. Następnie mając już wypracowaną koncepcję obrony wzywa on podwładnych i przeprowadza rekonesans z nimi.

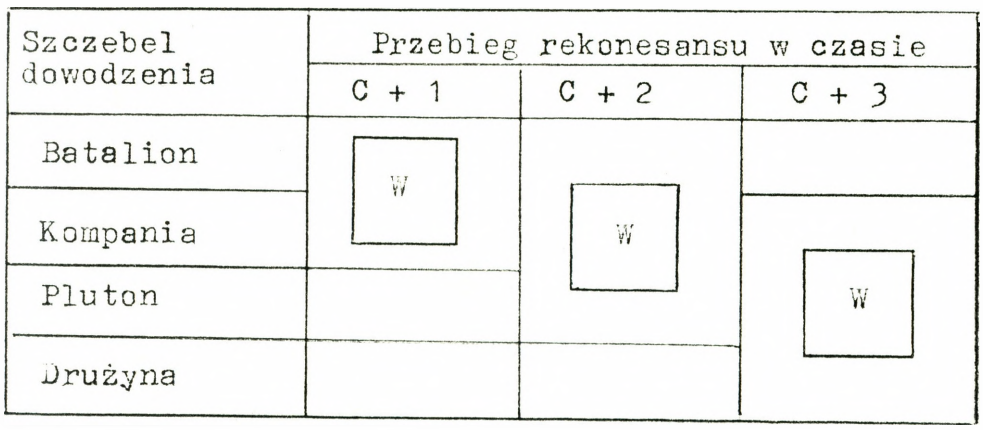
Prowadzenie rekonesansu tą metodą daje możliwość dokładnego rozpatrzenia wszystkich zaplanowanych zagadnień, jednak ze względu na dużą jej czasochłonność w praktyce jest stosowana bardzo rzadko.

Równoległe rekonesansy /rys. 13./ mają zastosowanie w wypadku posiadania przez dowódcę ograniczonego czasu na przygotowanie obrony.

Metoda ta stwarza warunki do równoległej pracy i prowadzenia rekonesansów na kilku szczeblach dowodzenia jednocześnie. Zapewnia ona również dowódcom niższych szczebli czas niezbędny do podjęcia decyzji.

Aby to osiągnąć, należy między innymi przekazać podwładnym zadanie bojowe jeszcze przed szczegółowym rozpatrzeniem przez

dowódcę wszystkich zagadnień organizacji obrony. Zwykle będzie to miało miejsce przed rekonesansem dowódcy. Ponadto charakterystycznym dla tej metody jest między innymi skrócenie o połowę czasu prowadzenia rekonesansu w stosunku do przedstawionego wcześniej. Prowadząc rekonesans tą metodą na przykład z dwóch punktów, można jednego z dowódców zwolnić z obowiązku uczestniczenia w rekonesansie tego kierunku, który go mniej interesuje. Stwarza mu się w ten sposób możliwość równoległego przeprowadzenia rekonesansu z podwładnymi w swoim rejonie.

Rys. 13. Przykład organizowania równoległych rekonesansów. W - rekonesans prowadzony wspólnie z podwładnymi.

Rekonesans prowadzony poprzez doraźną obserwację terenu i przeciwnika jest stosowany w wypadku przygotowywania obrony w warunkach skrajnie ograniczonego czasu. W tak prowadzonym rekonesansie uczestniczą dowódcy wszystkich szczebli dowodzenia jednocześnie. Na podstawie wyników obserwacji dowódca batalionu w ciągu zwykle kilku lub kilkunastu minut udokładnia decyzję i natychmiast przekazuje zadania podwładnym. Inne czynności w czasie tak prowadzonego rekonesansu mogą ograniczyć się do wskazania ogólnego położenia przeciwnika oraz rejonów obrony kompanii, a także postawienia zadań dowódcom przydzielonych

i wspierających środków ogniowych.

Jak dowodzą wyniki badań[47], pożytecznym jest również jednoczesne prowadzenie rekonesansu na punktach przez dowódcę i szefa sztabu batalionu.

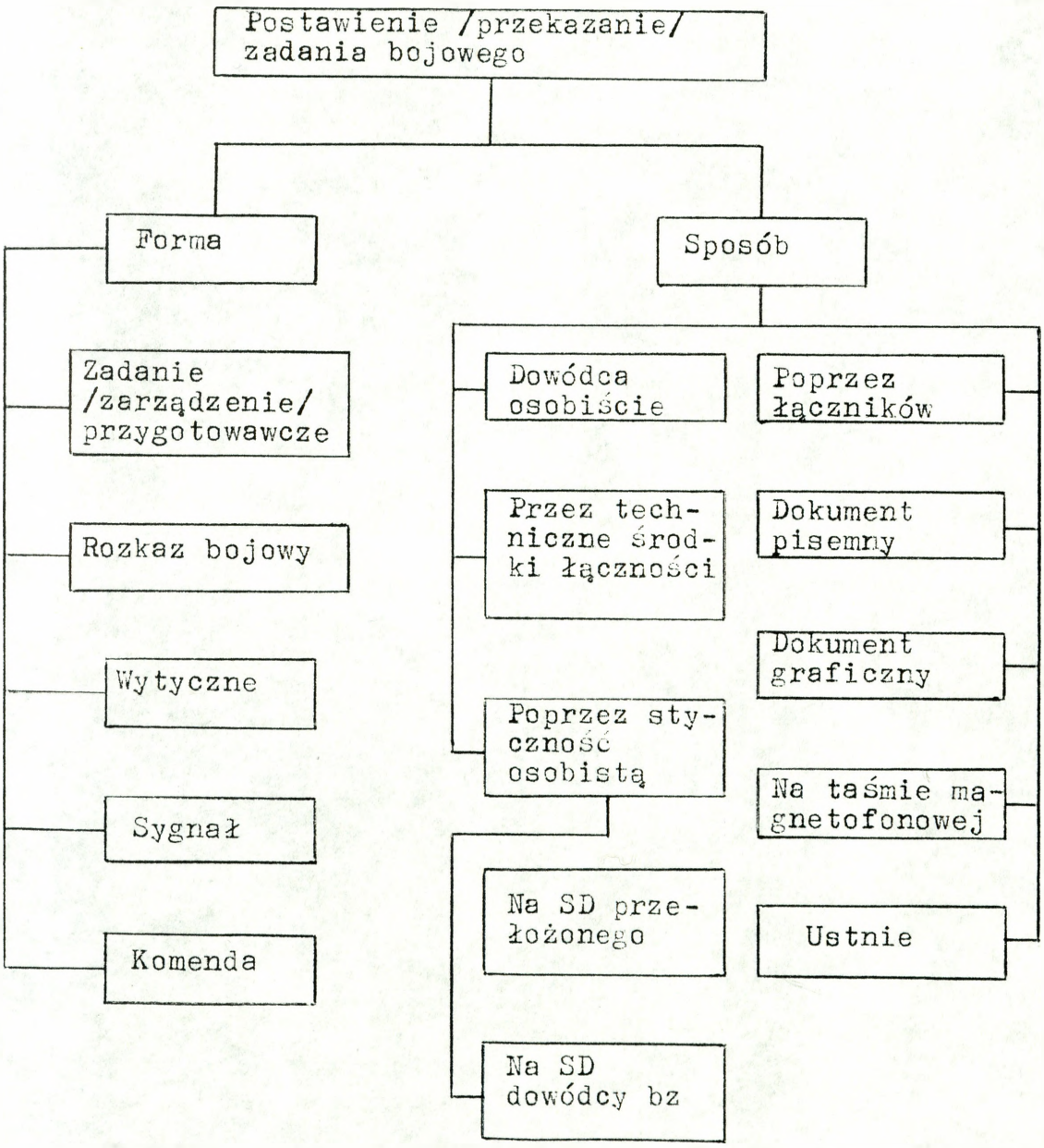
Dokonując oceny poszczególnych form prowadzenia rekonesansu należy stwierdzić, że winno się prowadzić rekonesans równolegle na wielu szczeblach, gdyż pozwala to dokładnie rozpatrzyć wszystkie problemy, a i zyskać na czasie. Nie wyklucza się prowadzenia innych rekonesansów, ale uzależniane to jest od wielu czynników przedstawionych na wstępie omawianego problemu.

Wszystkie dane dotyczące organizacji i przeprowadzania rekonesansu zawiera się w planie rekonesansu[48]. Opracowuje go szef sztabu batalionu na podstawie wytycznych dowódcy batalionu.

Po zatwierdzeniu przez przełożonego dowódcy batalionu podjętej decyzji do obrony przekazuje się /stawia/ pododdziałom zadania bojowe. Formy, sposoby stawiania i przekazywania zadań bojowych, obrazuje rys. 14.

Analiza literatury, a także powszechne przekonanie wśród kadry wskazują, że rekonesans jest czynnością niezbędną podczas organizacji obrony. Istnieje także potrzeba doskonalenia pracy dowódcy i grupy rekonesansowej. Chodzi między innymi o to, aby skrócić czas trwania tych czynności, ale jednocześnie nie dopuścić do zubożenia treści rekonesansu. Jedną z dróg, która może zapewnić doskonalenie rekonesansu jest prowadzenie go metodą równoległą oraz podział pracy na punktach rekonesansowych - to jest na dowódcę i szefa sztabu batalionu[49].

Tak prowadzony rekonesans na szczeblu batalionu jest możliwy do przeprowadzenia, ponieważ istnieje możliwość szybkiego przybycia jego na ustalone punkty i uczestniczenie tylko w tej części rekonesansu

Rys. 14. Formy i sposoby przekazywania zadań bojowych przez dowódcę batalionu podwładnym

w której dokonuje się ustaleń dotyczących jego pododdziału. Ponadto odrywa się tylko na krótki czas uczestników walki od realizacji czynności związanych z przygotowywaniem pododdziałów do obrony.

Instnieje też pogląd[50], że podział pracy na punktach rekonesansowych jest ze wszech miar korzystny, jednak prowadzenie rekonesansu w rejonie głównego wysiłku obrony proponuje się pozostawić dowódcy batalionu, gdyż podczas prowadzenia walki obronnej z zasady w tym rejonie będzie on przebywał. Zadanie szefa sztabu batalionu podczas prowadzenia obrony będzie miało przede wszystkim charakter organizatorsko-zabezpieczający[51].

Wyniki obserwacji pracy dowódców batalionów[52], przeprowadzonych badań[53] i analizy literatury przedmiotu[54] wskazują, że dowódca batalionu stawia najczęściej zadanie bojowe podwładnym w terenie podczas rekonesansu. W obronie organizowanej w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem czynność tą wykonuje natomiast zwykle przy użyciu technicznych środków łączności. Obowiązujący układ rozkazu bojowego zawarty w regulaminie walki[55] jest generalnie sprawdzony w praktyce i stosowany do chwili obecnej.

Rozkaz bojowy dowódcy batalionu składa się z ośmiu punktów i w swoim układzie jest taki sam jak dla związku taktycznego. Istniejące w tym zakresie potrzeby spowodowały, że jest on tak złożony i bogaty w treść.

Analizując wyniki badań[56], należy stwierdzić, że obowiązujący układ i treść rozkazu bojowego z zasady nie są negowane przez respondentów - nauczycieli. Wśród respondentów z grupy dowódców i szefów sztabów przeważa pogląd, że rozkaz bojowy jest zbytnio rozbudowany[57] i istnieje możliwość zrezygnowania

z niektórych jego punktów bez obaw o zmniejszenie ilości informacji dla podwładnych. Jako zbędny najczęściej uważa się punkt 6 /Limity zużycia środków materiałowych[58]/.

Współdziałanie jest integralnym składnikiem walki obronnej i ma miejsce przez cały okres jej przygotowania i prowadzenia. Ponadto są również okresy, w których dowódca batalionu zajmuje się nim szczególnie - w sposób niejako wyodrębniony.

Podczas przygotowania obrony proces ten rozpoczyna się od analizy zadania dotyczącego obrony. Sama organizacja współdziałania prowadzona przez dowódcę batalionu powinna odbywać się przede wszystkim w terenie, bowiem wówczas istnieją najbardziej korzystne warunki do omówienia i ustalenia sposobu działania wojsk i środków walki podczas wykonywania zadań.

Organizacja współdziałania[59]/ realizowana jest z zasady po postawieniu zadania bojowego, które - jak już wspomniano - odbywa się też z zasady w terenie. Omawianie i ustalanie sposobu wykonania zadania bojowego w terenie, a więc w miejscu, gdzie będzie prowadzona przyszła walka i w zasięgu obserwacji wzrokowej, pozwala podwładnym na dokładne zrozumienie, a nawet zapamiętanie jego treści.

Treść organizowanego współdziałania może być różna i zależy przede wszystkim od warunków, w jakich batalion przechodzi do obrony i w jakich będzie on ją prowadził. Jednak w każdych warunkach należy ustalić działanie poszczególnych kompanii oraz sposób ich współdziałania z artylerią, środkami obrony przeciwlotniczej i innymi środkami ogniowymi w celu zniszczenia przeciwnika w czasie jego podchodzenia i rozwijania się, podczas walki o utrzymanie przedniego skraju obrony i walki z przeciwnikiem, który włamał się w głąb obrony batalionu.

Współdziałanie w obronie organizuje się wariantowo na całą głębokość zadania batalionu według etapów, prawdopodobnych kierunków natarcia przeciwnika oraz zadań bojowych, zawsze na korzyść tego elementu ugrupowania bojowego, który w danym etapie wykonuje główne zadanie[60].

Według etapów /okresów walki obronnej/ dowódca batalionu ustala /wskazuje/:

- odcinki ognia ześrodkowanego i rubieże ognia zaporowego artylerii i moździerzy na podejściach, przed przednim skrajem, w lukach na stykach, na skrzydłach i w głębi obrony;
- rubieże otwarcia ognia przeciwpancernych pocisków kierowanych, czołgów i innych środków przeciwpancernych;
- odcinki ognia ześrodkowanego bojowych wozów piechoty, przygotowanego na najważniejsze kierunki i sposób jego prowadzenia;
- środki, jakimi należy zabezpieczyć styki z sąsiadami i luki między kompaniami;
- sposób wsparcia ogniem pododdziałów broniących pozycji przedniej i kierunki ich wycofania;
- sposób wykonania i wsparcia kontrataków;
- sposób prowadzenia ognia do celów powietrznych oraz sygnały obrony przeciwlotniczej;
- sygnały wywołania, przeniesienia, przerwania ognia i sposób wskazywania celów.

Podczas organizacji współdziałania dowódca batalionu winien zwrócić uwagę na ustalenie najgroźniejszych wariantów działania przeciwnika i w stosunku do tego ustalić odpowiednie warianty działania własnych pododdziałów.

W przypadku niemożliwości zorganizowania współdziałania w terenie dowódca może wykorzystać do tego celu stół plastyczny

terenu przyszłych działań /makietę terenu/ wraz z sytuacją bojową. Metoda z wykorzystaniem makiety terenu była szeroko stosowana w czasie drugiej wojny światowej. Współcześnie praktyka szkoleniowa potwierdza przydatność i efektywność wykorzystania tej metody w procesie organizowania walki[61].

Praktyka szkoleniowa wykazała także, że w organizacji współdziałania bardzo pomocny i funkcjonalny na szczeblu batalionu jest uprzednio sporządzony harmonogram czynności w połączeniu z mapą roboczą. Natomiast plan współdziałania wyrażony w sposób tabelaryczny nie znajduje większego zastosowania[62].

W wyniku organizacji współdziałania i po jego omówieniu[63] oraz ustaleniu swoistego scenariusza walki przez dowódcę batalionu, każdy podwładny powinien zrozumieć jak ma wykonać postawione zadanie oraz jaka jest jego rola w realizacji zadania przez batalion.

Również w terenie i zazwyczaj po zakończeniu rekonesansu dowódca batalionu winien zorganizować współdziałanie sił i środków podczas prowadzenia walki obronnej. Zaletą organizacji współdziałania pododdziałów w terenie jest między innymi to, że można z dużym prawdopodobieństwem ustalić kierunki i sposoby działania przeciwnika zarówno podczas podchodzenia do przedniego skraju ataku, jak i podczas walki w głębi obrony batalionu i stosownie do tego określić zwariantowane sposoby działania własnych sił i środków. Charakter terenu, zwłaszcza jego rzeźba i pokrycie, pozwala także trafniej zwariantować działanie przeciwnika, a zatem określić racjonalne sposoby przeciwdziałania wojsk własnych. Ponadto wgląd w teren pozwala wykonawcom dokładnie zrozumieć swoją rolę i miejsce w ugrupowaniu batalionu.

Zasadniczą wadą organizacji współdziałania w terenie jest

zużycie znacznej ilości czasu. Zazwyczaj na wykonanie tego przedsięwzięcia na szczeblu batalionu w obronie /w pełnym zakresie/ potrzeba około pół godziny.

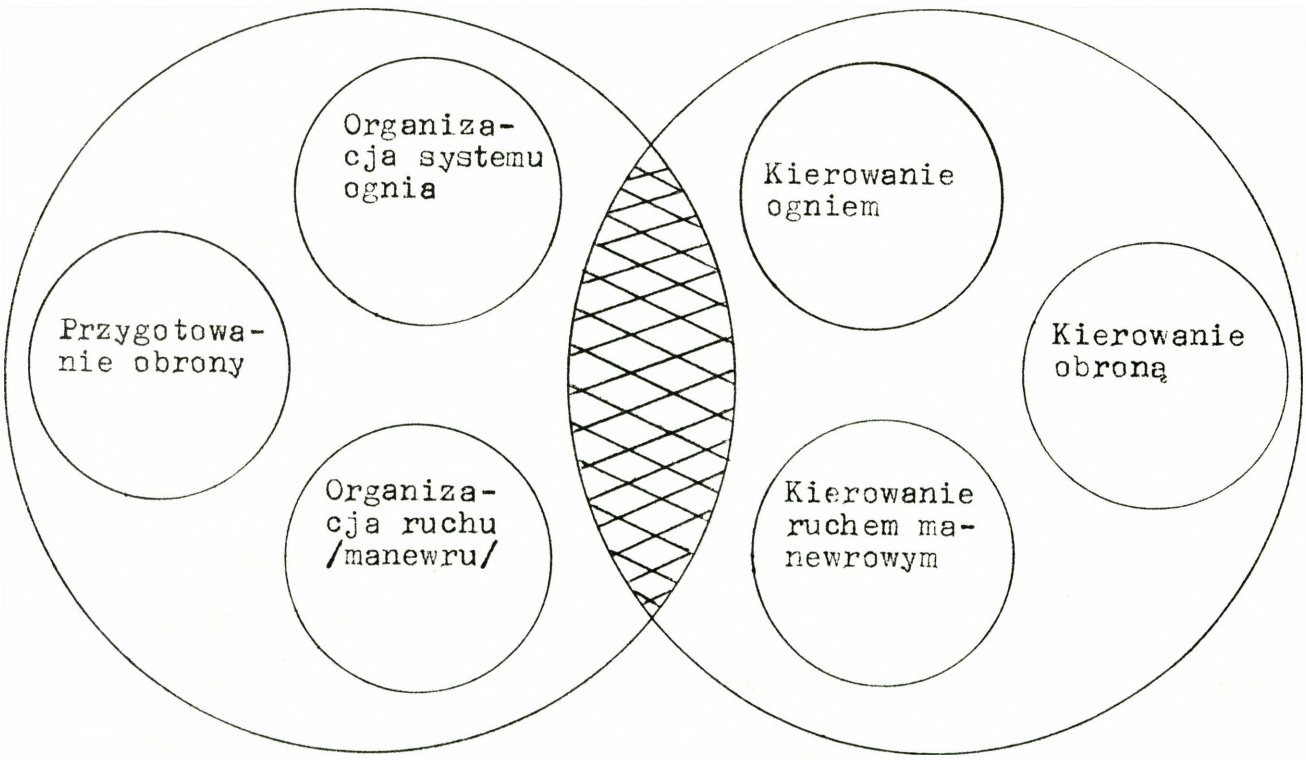
Natomiast dokumentem pomocniczym w zakresie organizacji współdziałania winna być mapa robocza dowódcy batalionu oraz harmonogram czynności wykonywanych przez pododdziały w poszczególnych etapach obrony[64/].

Ze względu na wagę problemu organizacji współdziałania wskazane jest odstąpić od praktyki szkoleniowej, gdzie problemem tym zajmuje się szef sztabu batalionu.

Organizacja systemu ognia batalionu szczególnie przeciwpancernego i przeciw śmigłowcom przeciwnika, stanowi jeden z warunków powodzenia obrony. Istota organizacji systemu ognia sprowadza się do łączenia i rozdzielenia sił rażenia różnych środków w celu zadania przeciwnikowi jak największych strat. Dlatego też przedsięwzięcie to ściśle wiąże się i wzajemnie uzupełnia z organizacją współdziałania. Ścisłe więc współdziałanie wojsk w obronie jest nie do pomyślenia bez dokładnie zorganizowanego systemu ognia. Istnienie tych więzi i współzależności spowodowało, że organizację systemu ognia dowódca batalionu realizuje najczęściej w terenie bezpośrednio po zorganizowaniu współdziałania, a przed wydaniem wytycznych do zabezpieczenia działań[65/]. Miejsce organizacji i kierowania ogniem podczas przygotowania i prowadzenia obrony przedstawiono na rys. 15.

Uruchomienie systemu ognia[66/] i manewr w obronie składają się na dowodzenie pododdziałami, nazywane też kierowaniem walką. Organizacja ognia mieści się więc w obszarze przygotowania obrony i stanowi nie tylko jej integralną, ale i jedną

z najważniejszych części. Trzeba także uwzględniać i to, że w sytuacjach dynamicznych, a takie wystąpią w walce obronnej, dowódca batalionu reagując na zachodzące zmiany, będzie również zmieniał i dostosowywał system ognia do nowych warunków. Zatem organizację systemu ognia należy traktować jako proces rozpoczynający się z chwilą otrzymania zadania dotyczącego obrony i kończący się wraz z jego wykonaniem.

Rys. 15. Miejsce organizacji i kierowania ogniem w procesie przygotowania i prowadzenia obrony

Organizację systemu ognia można ujmować w trzech etapach[67]. Pierwszy etap to analityczno-koncepcyjna praca dowódcy batalionu nad systemem ognia, w którym to w ramach analizy zadania, oceny sytuacji i powzięcia decyzji rozstrzygane są kwestie dotyczące rozpoznania pola walki pod względem ogniowym, wykorzystania środków ogniowych, współdziałania ogniowego i danych do prowadzenia ognia.

Drugi etap to praca z podwładnymi w zakresie organizacji systemu ognia, w którym w ramach rekonesansu, stawiania zadań bojowych, omawiania współdziałania oraz wytycznych do zabezpieczenia działań bojowych realizowane są kwestie:

- wyboru stanowisk ogniowych;
- ustalenia dotyczące współdziałania ogniowego;
- precyzowanie zadań dla pododdziałów i środków ogniowych;
- ustalenia dotyczące zabezpieczenia w niezbędną ilość amunicji.

Trzeci etap to organizacja podczas funkcjonowania systemu ognia. Ma to miejsce najczęściej wówczas, gdy pododdział otrzyma zadanie w trakcie wykonywania poprzedniego. Zobrazowano to na rys. 16.

Zagadnienia związane z organizacją i kierowaniem ognia wymagają ciągłego śledzenia i doskonalenia. Systematyczne bowiem wprowadzanie do uzbrojenia wojsk, udoskonalonych lub nowych środków rażenia, nie pozostaje bez wpływu na organizację ognia i kierowanie nim w walce.

Dowódca batalionu zmotoryzowanego do kierowania ogniem wykorzystuje środki łączności tak radiowej, jak i przewodowej. Środki te tworzą odpowiedni system łączności[68], który przeznaczony jest przede wszystkim do dowodzenia pododdziałami i kierowania środkami ogniowymi. Obecny stan i możliwości techniczne środków znajdujących się w batalionie nie w pełni umożliwiają zorganizowanie systemu łączności, który służyłby wyłącznie do kierowania środkami ogniowymi. Wyniki badań wskazują jednoznacznie na potrzebę ich doskonalenia. Chodzi bowiem o to, aby była możliwość organizowania takiego systemu, który umożliwiałby kierowanie przez dowódcę batalionu ogniem wszystkich podległych pododdziałów oraz środków przydzielonych i wspierających w każdych warunkach.

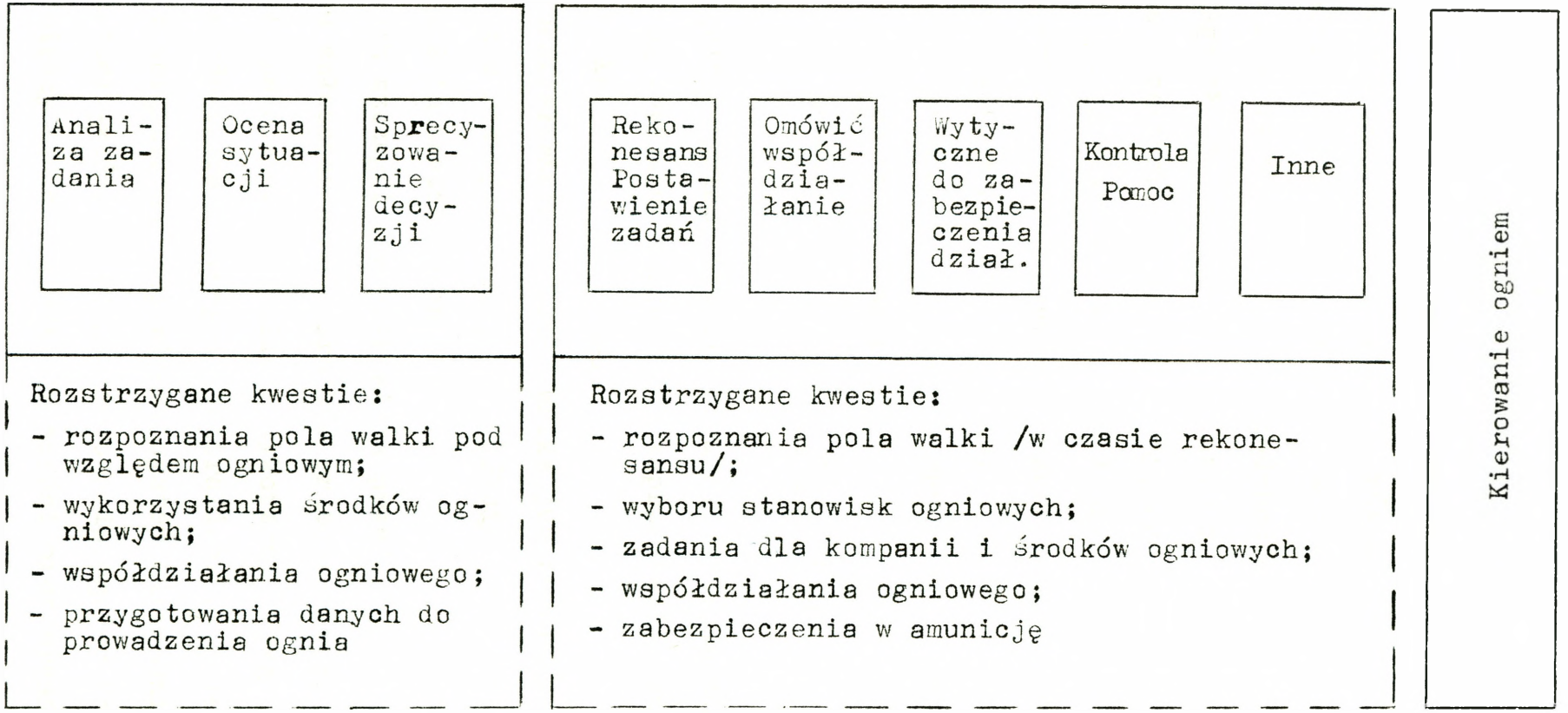
I Etap

Analityczno-koncepcyjne prace dowódcy batalionu nad organizacją systemu ognia

II Etap

Praca z podwładnymi

III Etap

Rys. 16. Etapy organizacji systemu ognia

Doskonalenie przedsięwzięć z zakresu organizacji i kierowania ogniem batalionu powinno zmierzać do tego, aby istniała możliwość kierowania nim w sposób scentralizowany i zdecentralizowany. Niezależnie od zdecentralizowanego kierowania ogniem przez poszczególnych dysponentów, istnieje również współcześnie potrzeba centralnego ich wykorzystania przez dowódcę batalionu. Może mieć to miejsce zwłaszcza: podczas podchodzenia przeciwnika do przedniego skraju obrony i rozwijania się do ataku, podczas natarcia przeciwnika w głębi obrony, ogniowego porażenia przeciwnika, który wdarł się w obronę i wsparcia kontrataku batalionu. Możliwośći scentralizowanego wykorzystania ognia przez dowódcę batalionu w obronie zapewnia:

- możliwość błyskawicznego dokonywania manewru ogniem w zależności od potrzeb na polu walki;
- natychmiastowe ześrodkowanie ognia w miejsca gdzie to nie było przewidywane;
- takie kierowanie ogniem, aby nie dopuścić w przypadku manewru środków ogniowych do całkowitego zaprzestania oddziaływania na przeciwnika;
- skuteczne oddziaływanie na przeciwnika już na drogach podejścia i podczas rozwijania się, szczególnie gdy przeciwnik działa inaczej niż to zostało ocenione;
- w przypadkach szczególnych całkowicie przejąć - kierowanie ogniem batalionu zwłaszcza ogniem środków przeciwpancernych.

Aby można było na szczeblu batalionu wykorzystać jego środki ogniowe w sposób zdecentralizowany i scentralizowany należy przede wszystkim zorganizować odpowiedni system kierowania ogniem. Komponentami takiego systemu kierowania ogniem batalionu mogą być między innymi: środki łączności oraz organy

dowodzenia wszystkich pododdziałów /w tym wspierających i współdziałających/ działających w rejonie obrony batalionu lub oddziaływujący swoim ogniem na przeciwnika nacierającego na kierunku batalionu.

Stwarza to potrzebę skupienia wokół dowódcy batalionu przedstawicieli dowództw wspomnianych pododdziałów. Pozostaną wówczas określone trudności polegające na potrzebie utworzenia odrębnej sieci łączności oraz zapewnienia pełnego zabezpieczenia logistycznego. Rozwiązanie tego problemu widzi się poprzez przydzielenie do batalionu wozu dowodzenia z odpowiednimi środkami łączności. Wóz ten byłby wykorzystywany przez szefa sztabu batalionu, a w przypadku przybycia wyżej wymienionych specjalistów spełniałby dla nich rolę środka łączności, transportu i ochronę.

Organizując dowodzenie, dowódca batalionu zmotoryzowanego zazwyczaj określa miejsce i czas rozwinięcia punktu dowódczo-obserwacyjnego, a także miejsce i czas urządzenia punktu obserwacyjnego /PO/ oraz ustala w jakich okresach walki będzie dowodził z tego punktu. Wskazuje się również zapasowy rejon rozwinięcia tych punktów oraz stopień rozbudowy inżynieryjnej PDO i PO, a także sposób ich obrony i ochrony[69].

Dowódca batalionu powinien również określić sposób utrzymania łączności z podległymi, przydzielonymi, wspierającymi i współdziałającymi pododdziałami[70].

4.1.2. Zajęcie rejonu obrony i przyjęcie ugrupowania bojowego

Różnorodne uwarunkowania przyszłej obrony mogą spowodować, że batalion będzie przechodził do obrony całością lub częścią sił. Może on być użyty: w pasie przesłaniania, na pozycji przedniej, w pierwszym lub drugim rzucie /na pierwszej lub kolejnej pozycji/ oraz jako odwód ogólnowojskowy lub

przeciwdesantowy[71]. We wszystkich przypadkach batalion dla wykonania zadania bojowego będzie zmuszony zająć rejon, który zazwyczaj będzie mu z góry określony[72]. Decyzję o sposobie zajęcia i rozmieszczenia pododdziałów w rejonie[73] dowódca batalionu podejmuje odpowiednio wcześniej. Następnie stawia zadania pododdziałom i wydaje wytyczne, np. do zorganizowania rozpoznania rejonu, a także jego ubezpieczenia. Może on tego dokonać na podstawie - między innymi - mapy, szczególnie po dokładnej i wszechstronnej ocenie terenu oraz prawdopodobnego zamiaru działania batalionu w obronie. Zakres i szczegółowość oceny terenu wynikać będą z treści otrzymanego zadania bojowego. Szczególnie dokładnie analizuje się warunki terenowe pod kątem obrony przed bronią masowego rażenia i maskowania. Należy również zwrócić uwagę na stan dróg, możliwość ich wykorzystania do szybkiego wyjścia z rejonu, wykonywania manewru ogniem i sprzętem, jak również rejony możliwego oddziaływania powietrznych i naziemnych sił przeciwnika.

Oceny rejonu obrony nie można dokonać wyłącznie w aspekcie użycia i działania pododdziałów ogólnowojskowych, należy także uwzględnić pododdziały rodzajów wojsk i służb zarówno organicznych, jak i przydzielonych oraz ich właściwości i specyfikę działań. Nieprzestrzeganie tej zasady może doprowadzić do tzw. "nakładki" lub braku miejsca do ich rozmieszczenia.

Stawiając zadanie do rozmieszczenia pododdziałów w rejonie obcym, dowódca batalionu z reguły określa: główne i zapasowe rejony punktów oporu pododdziałów i środków przydzielonych, czas ich zajęcia, zakres inżynieryjnej rozbudowy i terminu jej zakończenia oraz sposób ochrony i obrony rejonu.

W wypadku przechodzenia batalionu do obrony w warunkach

bezpośredniej styczności z przeciwnikiem należy między innymi: ukierunkować tok działania pododdziałów, aby znalazły się one w takim ugrupowaniu i w takich rejonach, które będą odpowiadać zamiarowi wykonania zadania po przejściu do obrony oraz będą umożliwiały manewr pododdziałami w toku realizacji uprzednio otrzymanego zadania.

Szykując ugrupowanie batalionu do obrony szczególna uwaga powinna być zwrócona również na odpowiednie rozmieszczenie środków ogniowych. Chodzi tutaj przede wszystkim o środki przeciwpancerne i zwalczające śmigłowce bojowe przeciwnika. Przedsięwzięcie to powinno zapobiec ewentualnemu zaskoczeniu, zwłaszcza czołgami i bojowymi wozami piechoty oraz śmigłowcami przeciwnika. Ponadto natychmiast po zajęciu rejonu obrony dowódcy pododdziałów winni zamaskować je[74] oraz utrzymać stałą gotowość środków rażenia do otwarcia ognia. Niezależnie od tego trzeba zorganizować ubezpieczenie bezpośrednie. Ubezpieczenie to powinno być organizowane wewnątrz i na zewnątrz batalionowego rejonu obrony. Oprócz tego należy wydzielić pododdziały i środki dyżurne do zwalczania śmigłowców, grup desantowo-szturmowych i desantów przeciwnika. Takie dyżury powinny być pełnione przez siły co najmniej wzmocnionego plutonu. Wszystkie dane dotyczące ubezpieczenia i maskowania szef sztabu batalionu zwykle nanosi na swoją mapę roboczą. Dane te stanowią między innymi podstawę do stawiania zadań pododdziałom, zazwyczaj w formie zarządzeń bojowych.

Praca dowódcy i sztabu batalionu podczas organizacji rozmieszczenia pododdziałów w rejonie obrony powinna zmierzać przede wszystkim do stworzenia zgodnego z zamiarem ugrupowania bojowego.

W procesie tworzenia ugrupowania bojowego batalionu w obronie[75]

należy uwzględnić między innymi: treść otrzymanego przez batalion zadania, aktualną sytuację bojową, teren w rejonie obrony, ważność bronionego przez batalion kierunku oraz zamiar wykonania zadania, a także przewidywane siły przeciwnika i prawdopodobny sposób jego działania. W każdym przapadku ugrupowanie bojowe batalionu powinno odpowiadać zamiarowi rozegrania walki obronnej i zapewniać:

- efektywne wykorzystanie sił i środków;
- utrzymanie ważnych rubieży i rejonów zapewniających trwałość obrony;
- narastanie sił oporu w miarę natarcia przeciwnika;
- dogodne warunki do wykonania manewru i odtwarzania naruszonego systemu ognia;
- ochronę sił i środków przed skutkami ognia broni konwencjonalnej i broni masowego rażenia;
- korzystne warunki dowodzenia i współdziałania oraz jak najlepsze wykorzystanie terenu do prowadzenia obrony.

W zależności od otrzymanego zadania i zamiaru walki, posiadanych sił i środków, szerokości rejonu obrony oraz jego charakteru - batalion może być ugrupowany w jednym lub w dwóch rzutach. Jednorzutowe ugrupowanie batalion może przyjąć: gdy nie posiada odpowiedniej ilości sił i środków, aby przyjąć ugrupowanie dwurzutowe; gdy przeszedł do obrony z natarcia lub z innego rodzaju działań w ugrupowaniu jednorzutowym i nie miał możliwości odtworzenia drugiego rzutu; gdy teren nie pozwala na efektywne wykorzystanie drugiego rzutu; na rozkaz przełożonego.

Ugrupowanie bojowe batalionu składa się z pododdziałów pierwszego rzutu, pododdziałów drugiego rzutu lub odwodu oraz środków ogniowych i pododdziałów rodzajów wojsk pozostających

w dyspozycji dowódcy batalionu[76]. Przyjmując ugrupowanie bojowe dowódca batalionu winien uwzględnić najbardziej prawdopodobny wariant działania przeciwnika. Inne warianty natarcia przeciwnika winny być natomiast uwzględnione podczas organizacji współdziałania.

4.1.3. Rozbudowa fortyfikacyjna rejonu obrony batalionu

Wiążącym elementem systemu obrony jest inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony batalionu. Decyduje ona w dużym stopniu o trwałości obrony i znacznie zwiększa odporność wojsk na ogień przeciwnika[77]. W warunkach współczesnych czas na przygotowanie obrony będzie z reguły ograniczony. Dlatego szczególnie duże znaczenie ma wykorzystanie w pierwszym rzędzie naturalnych ukryć, przeszkód i innych obiektów terenowych wzmacniających siłę obrony.

Trzeba jednak mieć na uwadze fakt, że przyszła walka będzie się toczyć prawdopodobnie w terenie znacznie odbiegającym od naturalnego. Będzie to teren - na skutek użycia nowoczesnej broni - najczęściej zniszczony, trudnodostępny dla ludzi i sprzętu[78]. Dla broniącego się warunki te mogą oddziaływać dodatnio, z drugiej zaś strony odparcie sił przeciwnika, głównie poprzez wykonywanie manewru, w tak złożonych warunkach terenowych może nastręczyć dużo kłopotów.

Naturalne warunki terenowe mogą być tylko niekiedy, i to tylko po części, pomocne w zapewnieniu przewagi nad przeciwnikiem. W zdecydowanej większości wypadków konieczne będzie, niejako wzmocnienie naturalnych właściwości maskowniczych i ochronnych terenu poprzez jego rozbudowę inżynieryjną[79]. Zakres i charakter prac inżynieryjnych zależą przede wszystkim od: rodzaju terenu, czasu, posiadanych sił i środków

inżynieryjnych, stopnia oddziaływania przeciwnika, koncepcji obrony itp.

Rozbudowę inżynieryjną rejonu obrony rozpoczyna się niezwłocznie po przybyciu pododdziałów, a w niektórych przypadkach - gdy jest to możliwe - wcześniej. Powinna ona być realizowana przez wojska ciągle - w czasie przygotowania i w toku walki z maksymalnym wykorzystaniem ochronnych i maskujących właściwości terenu, przy szerokim zastosowaniu maszyn, środków podręcznych, konstrukcji itp.

W zakres rozbudowy inżynieryjnej wchodzi między innymi:

- rozbudowa fortyfikacyjna;
- budowa zapór inżynieryjnych;
- przygotowanie rubieży do wykonywania kontrataków;
- przygotowanie rubieży ogniowych[80/].

Przyjmuje się również zasadę, iż rozbudowę inżynieryjną wykonuje się jednocześnie w całym rejonie obrony, zachowując stałą gotowość pododdziałów do odparcia niespodziewanego napadu przeciwnika i obrony przed jego środkami rażenia. Jeżeli dowódca batalionu z konieczności podjął decyzję na podstawie mapy, a batalion przechodzi do obrony pod oddziaływaniem przeciwnika, to wskazane jest, aby w pierwszej kolejności umacniać zaporami inżynieryjnymi rejon na kierunku zagrożenia pancernego, a następnie osłaniać skrzydła i luki między kompanijnymi punktami oporu. Miejsce założenia zapór zazwyczaj należy udokładniać w terenie. Robią to głównie dowódcy kompanii. Powinni oni przy tym uwzględniać przebieg przedniego skraju obrony, system ognia w powiązaniu z przeszkodami naturalnymi. Pododdziały piechoty zmotoryzowanej ustawiają najczęściej zapory drutowe i grupy min, a ustawianie pól minowych powierza się z zasady

pododdziałom saperów.

Prace związane z rozbudową inżynieryjną zaleca się rozpoczynać od oczyszczenia pasa obserwacji i pola ostrzału, po czym przystępować do wykonywania kolejnych prac[81]. Rozbudowując kompanijne punkty oporu w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem, w ciągu 3-4 godzin można wykonać pojedyncze okopy strzeleckie, które następnie łączy się w stanowiska obrony drużyn. W każdej drużynie oraz na stanowiskach dowódczo-obserwacyjnych dowódców plutonów i kompanii wykonuje się ponadto szczeliny przykryte. Jednocześnie wykonuje się okopy dla wozów bojowych, pododdziału czołgów i środków przeciwpancernych. Wymienione zadania mogą być wykonane w ciągu 10-12 godzin ciągłej pracy /Tab. 6/.

Tabela 6. Zakres prac fortyfikacyjnych w rejonie obrony batalionu i czas ich wykonania[82]

Lp	Wyszczególnienie prac	Liczba obiektów	Potrzeby r/h
1	Maskowanie sprzętu	-	0,25
2	Wykonanie szczelin plot.	48	437
3	Budowa ukryć na WD	1	50
4	Budowa SO dla ubezpieczeń	12	30
5	Budowa PO /kompanii/ i PDO bat.	5	750
6	Sprawdzanie dróg /w km/	4	1-2
7	Budowa schronów typu lekkiego	4	1000

W dalszej kolejności rozbudowuje się bardziej trwałe ukrycia dla ochrony stanu osobowego przed bronią masowego rażenia /po jednym schronie na pluton/, doskonali się główne i wykonuje zapasowe stanowiska ogniowe, kopie się rowy łączące między

stanowiskami obrony drużyn, przystosowując je do prowadzenia ognia.

W rejonie obrony batalionu rozbudowuje się również punkt oporu kompanii drugiego rzutu lub odwodu, stanowiska ogniowe baterii moździerzy i przydzielonej artylerii, plutonowi przeciwpancernemu i przeciwlotniczemu, punkt oporu przydzielonego poddziału czołgów /w wypadku, gdy czołgi nie zostały rozdzielone do poszczególnych kompanii/, batalionowy punkt medyczny, amunicyjny i żywnościowy.

W punktach oporu kompanii drugiego rzutu lub odwodu batalionu, w zależności od jego składu, przygotowuje się stanowiska obrony drużyn i stanowiska środków ogniowych. Przy sprzyjających warunkach maskujących terenu, posiadaniu odpowiedniej ilości sprzętu, okopy dla wozów bojowych i odcinki transzei w drugim rzucie batalionu mogą być wykonywane maszynami inżynieryjnymi. Okopy na czołgi wykonuje się najczęściej urządzeniami spycharkowo-czołgowymi /USCz/[83].

Na punkcie dowódczo-obserwacyjnym dowódcy batalionu wykonuje się obiekty typu odkrytego do prowadzenia obserwacji, 2-3 okopy na transportery i 2-3 szczeliny przykryte lub schron typu lekkiego w zależności od posiadanego czasu, środków mechanicznych i materiałowych.

W braku styczności z przeciwnikiem i w innych przypadkach, gdy pozwala na to sytuacja, do prac ziemnych w ramach rozbudowy fortyfikacyjnej wykorzystuje się maszyny inżynieryjne i urządzenia spycharkowe.

W warunkach zimowych w celu spulchnienia wierzchniej warstwy i umożliwienia wykonania prac ręcznie czy maszynami szeroko stosuje się materiał wybuchowy. Niezbędny czas na wykonanie

prac inżynieryjnych oraz zakładany stopień ochrony ludzi przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Normy czasowe wykonania prac inżynieryjnych oraz zakładany stopień ochrony[84/]

Nazwa etapu rozbudowy	Czas prowadz. prac	Przewidywany % wykonania prac inż.	Zakładany stopień ochrony
1	2	3	4
Prace pierwszej kolejności	10-12 godz.	25-30 %	2-3 krotny
Prace drugiej kolejności	2-3 doby	30-70 %	4 krotny
Prace dalszej kolejności	4,5-6 dób	70-90 %	5 krotny

Równolegle z rozbudową fortyfikacyjną prowadzi się budowę zapór inżynieryjnych, w tym przede wszystkim zapór minowych. Miejsce budowy zapór inżynieryjnych określa dowódca batalionu, a wykonują je pododdziały piechoty zmotoryzowanej oraz przydzielone pododdziały saperów. Z zasady zapory te rozmieszcza się w lukach między pododdziałami na stykach oraz skrzydłach[85/].

Niezmiernie ważnym problemem w rozbudowie inżynieryjnej rejonu obrony jest prawidłowe ukrycie oraz maskowanie gotowych już obiektów, jak i prac podczas ich wykonywania[86/].

W wypadku planowania przez dowódcę batalionu wykonywania kontrataków, przygotowuje się również odpowiednie rubieże oraz zapewnia manewr pododdziałom, a także możliwość pokonania zapór i przeszkód terenowych. W wypadku przewidywania wykorzystywania bojowych wozów piechoty i czołgów do działania z rubieży ogniowych, powinny być one również rozbudowane pod względem inżynieryjnym. Ponadto trzeba zapewnić warunki do ich zajęcia przez

wozy bojowe. W tym celu dowódca batalionu winien zakres tych prac uwzględnić w swoim harmonogramie pracy nad przygotowaniem obrony.

Inżynieryjna rozbudowa rejonu obrony jest ważnym elementem wzmocnienia siły obrony[87]. Dlatego też traktować ją należy jako jedno z najważniejszych przedsięwzięć w zakresie przygotowania obrony.

Batalion, mimo posiadania w swoim składzie drużyn zsaperyzowanych, będzie zmuszony większość prac inżynieryjnej rozbudowy wykonywać pododdziałami ogólnowojskowymi. Dowódca batalionu musi zatem organizować wykonywanie prac związanych z rozbudową inżynieryjną, a ponadto zapewnić odtwarzanie zniszczonych elementów tej rozbudowy. Fachowej pomocy w tym zakresie winien dowódcy batalionu udzielić szef saperów pułku[88], chociaż w tym względzie opinie ekspertów są bardzo rozbieżne.

4.1.4. Opracowanie decyzji o obronie i kontrola przygotowania pododdziałów do wykonania zadania bojowego

Realizacja tych czynności kończy etap pracy na wypracowaniem decyzji zwany etapem organizacji walki.

Nowa doktryna obronna Polski wprowadza wiele istotnych zmian, w tym również w sferze dowodzenia i pracy sztabowej.

Obowiązujące dokumenty bojowe, jakie dotychczas wykonywały sztaby, podlegają obecnie weryfikacji i porządkowaniu. Jest to spowodowane przede wszystkim coraz krótszym czasem na przygotowanie walki oraz przewidywanym dynamizmem działań bojowych. Dowództwa i sztaby zmuszone będą we współczesnych warunkach do szybkiego reagowania na wszelkie zmiany na polu walki w realnym czasie. Dlatego też, zwłaszcza na szczeblu pododdziału, powinny sporządzać tylko niezbędne dokumenty bojowe /decyzje,

rozkazy, zarządzenia bojowe i inne/, głównie mapy robocze będące podstawowym środkiem rejestrowania i opracowywania informacji na tym szczeblu.

Dowódcy wszystkich szczebli mogą skutecznie dowodzić wojskami, tylko wtedy, gdy będą zawsze znać położenie, stan, charakter działań wojsk własnych, przeciwnika, sąsiadów oraz współdziałających pododdziałów. Mapa robocza z decyzją o obronie oprócz walorów taktycznych umożliwia dokładną analizę sytuacji na całej głębokości otrzymanego zadania zarówno w pasie obrony, jak i na skrzydłach oraz w rejonie działania sąsiadów. Na niższych szczeblach dowodzenia, takich jak pluton, kompania i batalion, mapa robocza odgrywa istotną rolę, bowiem nie sposób jest dokonać gruntownej oceny sytuacji wykorzystując tylko dane z obserwacji pola walki.

Mapa robocza pozwala dowódcy nie tylko analizować teren, na którym będą działać podległe mu pododdziały, lecz także oceniać położenie obiektów i wojsk w wymiarze przestrzennym. Stąd też mapa topograficzna, na której graficznie odzwierciedla się sytuację bojową i jej zmiany w trakcie działań, nazywana mapą roboczą jest jednym z najważniejszych dokumentów, z pomocą którego dowódca batalionu organizuje walkę i dowodzenie.

Na mapę roboczą wrysowuje się niezbędne dane i wiadomości o przeciwniku i pododdziałach własnych, sąsiadach, sytuację promieniotwórczą i chemiczną oraz decyzję i inne informacje.

Jednym z ważniejszych elementów oceny sytuacji są wiadomości o przeciwniku, pochodzące z różnych źródeł. Do wiadomości tych zwykle zalicza się: położenie przeciwnika w określonym czasie, charakter działań jego pododdziałów, położenie środków ogniowych, punktów dowódczo-obserwacyjnych, zakres rozbudowy

inżynieryjnej rejonu obrony i inne. Następnie przedstawia się działanie wojsk przeciwnika. Wszystkie te informacje otrzymane od organów rozpoznawczych i wrysowane na mapę, stanowią bazę wyjściową do wszechstronnej oceny przeciwnika, zwłaszcza jego ugrupowania, siły i prawdopodobnego zamiaru działań.

Przed wrysowaniem na mapę roboczą danych o przeciwniku winno się je zweryfikować i ustalić ich wiarygodność. W pierwszej kolejności na mapie przedstawia się informacje sprawdzone, a następnie pozostałe z zaznaczeniem, że wymagają potwierdzenia. Dowódca batalionu dane o położeniu środków przenoszenia broni masowego rażenia wyrysowuje z dokładnością do pojedynczego działa i wyrzutni, a położenie pododdziałów zmechanizowanych, pancernych i artyleryjskich przeciwnika do plutonu lub pojedynczego działa.

Nie mniej ważnym elementem oceny sytuacji przedstawionej na mapie jest położenie i charakter działań pododdziałów własnych i sąsiadów. Liczba i dokładność informacji o nich z natury rzeczy jest większa niż o przeciwniku.

Kolejnym elementem wrysowywanym na mapę roboczą jest sytuacja promieniotwórcza i chemiczna, mająca istotny wpływ na działania bojowe pododdziałów własnych. Dane te są niezmiernie istotne podczas dowodzenia pododdziałami w obronie. Stąd dowódca oraz szef sztabu batalionu powinni umieć ocenić tę sytuację i dokumentować ją, uwzględniając dane uzyskane z prognozowania i w meldunkach otrzymywanych od elementów rozpoznania skażeń i zakażeń.

Podczas studiowania i oceny terenu na podstawie mapy roboczej dowódca powinien zachować taką samą kolejność pracy jak w terenie. Najpierw należy więc dokonać ogólnej oceny terenu w rejonie działania, a następnie szczegółowo zidentyfikować jego

ochronne właściwości, które mogą mieć wpływ na zabezpieczenie siły żywej i sprzętu przed rażącym działaniem środków przeciwnika. Z kolei dokładnie należy przestudiować warunki obserwacji, maskowania, przejezdności i możliwości rozbudowy inżynieryjnej terenu z wykorzystaniem sprzętu inżynieryjnego oraz określić wpływ na działanie pododdziałów podczas wykonywania zadania.

Przeprowadzona w ten sposób ocena terenu /z uwzględnieniem wrysowanych na mapę roboczą wiadomości o przeciwniku, wojskach własnych i sąsiadach/ pozwoli dowódcy bez wyjazdu w teren powziąć decyzję /chociażby wstępną/ i wrysować ją na mapę. Dowódca batalionu może również określić na podstawie mapy rozmieszczenie artylerii, obiektów porażenia ogniowego oraz miejsce ustawiania zapór. Powyższe ustalenia dokonane na podstawie mapy winny być uszczegółowione podczas rekonesansu w terenie. Szczególnego uszczegółowienia wymagają zadania podległych pododdziałów.

Na podstawie tak powstałego dokumentu zwykle opracowuje się meldunki bojowe dotyczące rozwoju sytuacji i wykonania zadania. Ponadto umożliwia on dowódcy informowanie sąsiadów i utrzymywanie z nimi współdziałania.

Mapa robocza wraz z decyzją o obronie umożliwia również dowódcy batalionu kierowanie ogniem podległych pododdziałów piechoty zmotoryzowanej, moździerzy i wspierających czołgów, gdyż wrysowane są rejony stanowisk ogniowych własnych środków, położenie celów, ich charakter oraz kierunek strzelania i sektory ostrzału.

Na mapę roboczą wrysowuje się wyłącznie te dane, które są niezbędne dowódcy do dowodzenia pododdziałami w walce oraz decyzję do użycia podległych pododdziałów. Przestrzeganie tego wymogu pozwoli szybciej przygotować mapę i ułatwi posługiwanie

się nią.

Na mapę roboczą dowódcy batalionu zwykle wrysowuje się:

- skład i położenie własnych pododdziałów z dokładnością do dwóch szczebli niżej /w batalionie do plutonu, pojedynczego działa i moździerzy/; skład, położenie i prawdopodobny sposób działania przeciwnika na kierunku obrony batalionu i sąsiadów; dane o sytuacji promieniotwórczej, chemicznej i biologicznej; zadanie bojowe batalionu; położenie i zadania bezpośrednich sąsiadów, a także pododdziałów prowadzących obronę w przodzie oraz ich stanowiska dowodzenia; linie rozgraniczenia między pododdziałami; zadania środków ogniowych będących w dyspozycji dowódcy batalionu i ich stanowiska; rejon zapór inżynieryjnych; punkty obserwacyjne, dowódczo-obserwacyjne i stanowiska dowodzenia przełożonego; rejon rozmieszczenia pododdziałów tyłowych; decyzję.

Wyjątkowe znaczenia ma dokładność wrysowywanych na mapę informacji. Sytuacje na mapie roboczej powinny odpowiadać rzeczywistemu położeniu wojsk w terenie. Wszelkie błędy w tym zakresie w warunkach bojowych mogą spowodować tragiczne następstwa[89/].

Równolegle z opracowywaniem mapy roboczej winno się wpisać pierwsze dane do sformalizowanych blankietów legendy.

Jak wykazały doświadczenia[90/] najlepsze warunki do szybkiego zrozumienia i wrysowania na mapę roboczą zadania dotyczącego obrony, stwarza się wówczas, gdy zostanie ono przekazane dowódcy w formie graficznej na mapie lub szkicu o skali, jaką posługuje się sztab batalionu.

Jednym z regulaminowych zadań każdego dowódcy i sztabu jest kontrola zrozumienia otrzymanego zadania bojowego oraz udzielanie pomocy dowódcom pododdziałów w przygotowaniu do wykonania

zadania bojowego[91]. Kontrola i pomoc podległym dowódcom kompanii winny mieć cechy celowego i zorganizowanego działania. Dowódca batalionu może do tej czynności wykorzystać zarówno szefa sztabu, jak i oficera wychowawczego. Natomiast sam powinien objąć tą czynnością pododdział, który wykonuje najodpowiedzialniejsze zadanie. Zakres czynności w czasie kontroli, pomocy zależeć będzie w każdym wypadku od konkretnych potrzeb.

Skontrolowaniu powinny podlegać przede wszystkim[92]:

- treść decyzji powziętych przez podwładnych oraz ich zgodność z otrzymanym zadaniem;
- znajomość otrzymanych zadań bojowych i sposobu ich wykonania;
- stopień przygotowania pododdziałów do obrony;
- osiągnięcia przez pododdziały gotowości do działania;
- znajomość sygnałów współdziałania, ostrzegania i alarmowania;
- przestrzeganie ustalonych zasad zabezpieczenia działań i wsparcia logistycznego;
- stopień zaopatrzenia wojsk w środki materiałowe.

Ponadto oficerowie przybyli do pododdziałów mogą udzielać pomocy podległym dowódcom w wypracowaniu decyzji lub zatwierdzać je, pomagać w organizowaniu obrony, zwłaszcza zaś w organizowaniu współdziałania, rozstrzygać niejasne kwestie oraz załatwiać prośby dowódców.

Jak wynika z powyższych rozważań, kontrola nie może ograniczyć się do rejestracji niedociągnięć, ale przede wszystkim powinna zapewnić ich usunięcie. Kontrola - pomoc spełni ponadto swoją rolę, gdy oficer przybywający do pododdziału będzie upoważniony do zatwierdzania decyzji.

4.2. Działanie dowódcy i sztabu batalionu w czasie prowadzenia walki obronnej

4.2.1. Działania dowódcy i sztabu batalionu w czasie walki o utrzymanie przedniego skraju obrony

Jednym z najważniejszych etapów walki obronnej batalionu jest odparcie ataku przeciwnika przed przednim skrajem obrony i walka o jego utrzymanie.

Podczas przechodzenia batalionu do obrony w warunkach bezpośredniej styczności z przeciwnikiem może on czynić zabiegi aby nie dopuścić do umocnienia się batalionu na osiągniętej rubieży i przeprowadzenia jakichkolwiek przegrupowań. Wówczas do odpierania ataku przeciwnika mogą być zaangażowane wszystkie środki ogniowe batalionu. Będą to warunki szczególnie niekorzystne dla przygotowania obrony. Potrzeba bowiem jednocześnie, między innymi przygotować obronę i dowodzić pododdziałami odpierającymi atak przeciwnika. Pododdziały i środki walki zmuszone będą również do jednoczesnego przegrupowywania się oraz prowadzenia rozbudowy inżynieryjnej terenu i zwalczania zwykle nie tylko środków ogniowych przeciwnika, ale także odpierania jego ataków. Ponadto należy dostosować funkcjonujące systemy dowodzenia, rozpoznania itp. do potrzeb obrony. Walka z atakującym przeciwnikiem może być zatem ściśle powiązana i występować jednocześnie z przygotowaniem obrony przez batalion.

Zwykle w każdych warunkach przygotowywanie obrony, szczególnie przejścia batalionu do obrony bez styczności z przeciwnikiem walkę z atakującymi jego siłami rozpoczną siły ubezpieczające. Mogą być to siły rozmieszczone np. na pozycji ubezpieczeń lub ubezpieczenia bezpośrednie.

Walkę z podchodzącym przeciwnikiem w tym czasie prowadzi również artyleria wyższego szczebla dowodzenia w ramach ogniowego wzbraniania podejścia i rozwinięcia jego wojsk[93].

Z chwilą podejścia czołowych pododdziałów przeciwnika do pozycji ubezpieczenia, broniące jej siły - najczęściej ogniem wszystkich środków - powinny zmuszać je do rozwinięcia się. Następnie - na odpowiedni sygnał dowódcy organizującego ubezpieczenie, siły te zwykle wycofują się za przedni skraj obrony i zajmują rubież obrony rozbudowaną w głębi[94].

W tym etapie walki obronnej praca dowódcy batalionu sprowadzać się będzie do organizacji wsparcia walki pododdziałów ubezpieczających, zapewnienia dróg ich wycofania, w tym przejść w systemie własnych zapór przed przednim skrajem obrony, a także zabezpieczenia ich wyjścia z walki i oderwania się od przeciwnika.

Po rozpoczęciu przez przeciwnika ogniowego przygotowania natarcia - na określony sygnał, piechota /oprócz obserwatorów/ oraz inne rodzaje wojsk i służb kryją się w przygotowanych wcześniej ukryciach, natomiast obsługi czołgów i bojowych wozów piechoty - pozostają w wozach w gotowości do odparcia ataku przeciwnika. Z chwilą ustalenia czasu rozpoczęcia ataku przez przeciwnika pododdziały batalionu na sygnał jego dowódcy zajmują stanowiska i otwierają ogień. W miarę zbliżania się piechoty i bojowych wozów piechoty przeciwnika do przedniego skraju obrony natężenie ognia powinno wzrastać. Walkę z czołgami i bojowymi wozami piechoty przeciwnika rozpoczynają zazwyczaj w pierwszej kolejności artyleria wspierająca oraz czołgi i własne bojowe wozy piechoty i wyrzutnie przeciwpancernych pocisków

kierowanych. Następnie ogień otwierają pozostałe środki ogniowe. Dowódca batalionu jako główny dysponent ognia kieruje nim wydając komendy dowódcom środków ogniowych do otwarcia, przerwania lub przeniesienia ognia.

Okres ten charakteryzuje się między innymi tym, że występuje największe natężenie w wykonywaniu zadań ogniowych zarówno przez artylerię, jak i inne środki rażenia, w tym również pododdziałów piechoty zmotoryzowanej i czołgów znajdujących się w pierwszym rzucie.

W miarę zarysowującego się kierunku głównego uderzenia przeciwnika dowódca batalionu może poczynić już pewne przedsięwzięcia z zakresu użycia drugiego rzutu - odwodu.

Jeżeli przeciwnikowi udało się na poszczególnych tylko kierunkach przerwać przedni skraj obrony i włamać się w głąb obrony batalionu, wówczas pododdziały pierwszorzutowe, które na swoich kierunkach odparły atak przeciwnika z jeszcze większą uporczywością bronią tych kierunków. Uporczywe utrzymywanie przedniego skraju obrony, nawet tylko na niektórych odcinkach może stworzyć dogodne warunki do likwidacji sił przeciwnika, którym udało się wedrzeć w obronę batalionu.

Pojedyncze czołgi i inne wozy bojowe, które przedarły się w głąb rejonu obrony, niszczą zwykle środki przeciwpancerne rozmieszczone w głębi. W razie zdobycia przez przeciwnika pojedynczych okopów lub odcinków transzei pododdziały batalionu powinny przeciwnika odizolować i zniszczyć granatami. Po zatrzymaniu tych sił dowódca batalionu w celu odtworzenia przedniego skraju obrony może wykonać kontratak - w zależności od sytuacji - samodzielnie lub wspólnie z sąsiadami albo z drugim rzutem

/odwodem/ pułku. W przypadku załamania ataku piechoty i czołgów przeciwnika przed przednim skrajem obrony pododdziały batalionu skupiają wysiłek ogniowy na niszczeniu wycofujących się pododdziałów przeciwnika, a jednocześnie przygotowują się do odparcia kolejnych ataków.

W pierwszym okresie walki obronnej dowódca i sztab batalionu skupiają główną uwagę przede wszystkim na ustaleniu składu i prawdopodobnego kierunku działania zasadniczego zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, rozmieszczenia jego środków rażenia oraz sposobu przechodzenia do natarcia. Z chwilą nawiązania walki o przedni skraj obrony istotne jest ustalenie rejonów największego nasilenia ognia artylerii przeciwnika, kierunków działania jego broni pancernej oraz miejsca rozmieszczenia i czas podejścia kolejnych rzutów bojowych. W odniesieniu do wojsk własnych sztab batalionu powinien zebrać dane o zarysowującym się przełamaniu przedniego skraju, skuteczności działania pododdziałów pierwszego rzutu, potrzebach w zakresie wsparcia ogniowego oraz aktualnym stanie i położeniu walczących wojsk. Źródłem tych informacji będą przede wszystkim elementy rozpoznawcze, a także dane otrzymane z pułku i od sąsiadów, szczególnie zaś osobista obserwacja dowódcy i oficerów sztabu batalionu oraz meldunki od dowódców podległych pododdziałów mogą dostarczyć wymaganych informacji. W razie włamania się przeciwnika w rejon obrony pododdziałów pierwszego rzutu dowódca będzie zmuszony do zaangażowania w walce odwodu /drugiego rzutu/ oraz dokonania manewru ogniem i sprzętem gdy zajdzie taka potrzeba. W tym celu dowódca i sztab batalionu powinien zebrać dane o odcinkach przełamania obrony i wielkości powstałych wyłomów,

stanie, położeniu i możliwościach zgrupowania uderzeniowego przeciwnika, składzie i kierunku podejścia kolejnych rzutów; stanie, położeniu i możliwościach pododdziałów batalionu, lukach i wyrwach w ich ugrupowaniu bojowym, potrzebach i możliwościach przegrupowania, kierunku największego zagrożenia czołgami, możliwościach przeciwdziałania temu zagrożeniu oraz najbardziej efektywnym użyciu angażowanych do tego celu sił i środków batalionu.

W zakresie kierowania systemem ognia w tym okresie walki, dowódca batalionu zwykle będzie nadzorował realizację opracowanego planu ognia przez poszczególnych wykonawców, a w razie potrzeby winien postawić im dodatkowe zadania wynikające z zaistniałej sytuacji[95]. Pomocą w tym zakresie służyć powinien sztab batalionu, który może zaproponować dowódcy obiekty uderzeń, środki rażenia oraz sposób, czas i kolejność ich niszczenia.

4.2.2. Czynności i treści pracy dowódcy i sztabu batalionu w przypadku wdarcia się przeciwnika w głąb obrony

W toku walki obronnej zawsze należy liczyć się z możliwością wdarcia się przeciwnika w rejon obrony batalionu. Siły przeciwnika, które wdarły się w głąb obrony, batalion niszczy ogniem środków przeciwpancernych i pododdziałów piechoty zmotoryzowanej, w tym również znajdujących się na skrzydłach odcinków włamania. W walce tej dowódca batalionu winien stosować również szeroki manewr siłami i środkami. W tym celu może on między innymi z nie atakowanych odcinków przerzucić część pododdziału lub środków ogniowych i wzmocnić nimi zagrożone kierunki. Działanie takie stwarza warunki skuteczniejszej walki z nacierającym przeciwnikiem oraz likwidacją przeciwnika w rejonach włamania.

W razie włamania się przeciwnika na skrzydłach kompanii pierwszego rzutu i zagrożenie wyjściem na tyły batalionu dowódca powinien przede wszystkim wykonać manewr ogniem i pododdziałami w celu rozbicia odchodzącego przeciwnika. W wyniku takiego działania przeciwnika może dojść do okrążenia niektórych pododdziałów. Dlatego też winny one być przygotowane do samodzielnego prowadzenia walki.

Praca dowódcy i sztabu batalionu w takiej sytuacji, będzie w głównej mierze zależała od gwałtowności narastania sytuacji bojowej. Podstawowymi czynnościami jednak będzie zbieranie niezbędnych danych o przeciwniku i wojskach własnych, i na ich podstawie podejmowanie nowych decyzji lub korygowanie poprzednio podjętych co do sposobu użycia posiadanych sił i środków. Czynności te powinny również zapewnić określenie obezwładnionych pododdziałów, a także położenie ocalałych i ustalenie potrzeb w zakresie działalności w celu zamknięcia luk w ugrupowaniu obronnym batalionu.

Jeżeli do punktu oporu pododdziałów pierwszego rzutu batalionu wdarły się znaczne siły przeciwnika, dowódca batalionu powinien skupić główny wysiłek swojej pracy na utrzymaniu przygotowanych rejonów w głębi obrony batalionu oraz na skrzydłach włamania. Działania te powinny mieć na celu przede wszystkim niedopuszczenie do rozprzestrzeniania się przeciwnika w głąb i w stronę skrzydeł, zadanie mu strat i stworzenie warunków do wykonania kontrataku.

Dla realizacji tych zadań dowódca batalionu może ześrodkować ogień artylerii, moździerzy i czołgów oraz środków przeciwpancernych i broni piechoty.

Odwód batalionu, który zazwyczaj broni zawczasu przygotowanego punktu oporu w głębi obrony, powinien we współdziałaniu z pododdziałami, które zachowały zdolność bojową i środkami rażenia /zwłaszcza przeciwpancernymi/ zadać włamującemu się przeciwnikowi straty. Walka ta powinna w efekcie spowodować dalsze rozprzestrzenianie się przeciwnika i stworzyć warunki do wykonania kontrataku siłami przełożonego. Ponadto odwód batalionu może być skierowany w celu wzmocnienia obrony w rejon wykonania przez przeciwnika uderzenia jądrowego oraz do wykonania kontrataku bądź to samodzielnie, bądź wspólnie z kontratakiem wykonanym przez dowódcę pułku zmechanizowanego.

Aby jednak kontratak zakończył się powodzeniem, dowódca batalionu powinien między innymi wybrać właściwy moment jego rozpoczęcia i kierunek wykonania oraz dokładnie go zorganizować i zabezpieczyć[96/]. Przedwcześnie wykonany kontratak może spowodować między innymi duże straty własne, a ponadto pozwolić przeciwnikowi na lepsze przygotowanie się do jego odparcia.

Decyzję o wykonaniu kontrataku dowódca batalionu powinien podjąć jeszcze podczas walki o utrzymanie punktów oporu kompanii pierwszego rzutu. Po jej akceptacji przez dowódcę pułku zmechanizowanego dowódca batalionu winien postawić zadanie dowódcy kompanii drugiego rzutu do wykonania kontrataku oraz zorganizować zabezpieczenie jego wykonania. Zwrócić winien przy tym uwagę na określenie sposobu przesunięcia, rozwinięcia i wsparcia ogniowego oraz udokładnić jego współdziałanie ze wspierającymi środkami ogniowymi i pododdziałami pierwszego rzutu.

Ważnym czynnikiem prowadzącym do uzyskania zaskoczenia oraz dużej siły uderzenia początkowego jest wykonanie kontrataku gwałtownie, z marszu oraz na skrzydła i tyły przeciwnika. To

zaś zależeć będzie od znajomości przez dowódcę batalionu aktualnej sytuacji na polu walki oraz natychmiastowej reakcji na zaistniałe zmiany.

Pododdziały batalionu po wykonaniu kontrataku umacniają się na zdobytej rubieży. Dowódca batalionu może wówczas nakazać budowę dodatkowych zapór przeciwpancernych i przeciwpiechotnych. Ponadto może on także postawić dodatkowe zadania dla artylerii, moździerzy i środków przeciwpancernych, jak też wzmocnić obserwację, zwłaszcza skrzydeł i luk.

Poza tym odwód lub drugi rzut batalionu może być użyty np. do uzupełnienia lub zmiany pododdziałów pierwszego rzutu, które w wyniku poniesionych strat utraciły zdolność bojową lub do walki z grupami dywersyjno-rozpoznawczymi.

Po odparciu ataku przeciwnika w batalionowym rejonie obrony dowódca batalionu przystępuje do odtworzenia naruszonego systemu ognia oraz usunięcia zniszczeń umocnień obronnych. Szczególną uwagę powinien zwrócić na uzupełnienie środków materiałowych[97] oraz przygotowania pododdziałów do odparcia powtórnych ataków przeciwnika. Podczas usuwania zniszczeń powstałych w batalionowym rejonie obrony należy uwzględnić i to, że przeciwnik prawdopodobnie w dużym stopniu rozpoznał broniony rejon. Rozpoznany być może przede wszystkim system ognia, zapór inżynieryjnych i pól minowych oraz rejony rozmieszczania środków ogniowych.

Pracę swoją więc dowódca powinien ukierunkować na dokonanie przegrupowania sił i środków, zmiany stanowisk ogniowych artylerii i moździerzy, a także PDO dowódcy batalionu. Ponadto dowódca batalionu powinien jak najszybciej odtworzyć odwód batalionu[98].

4.2.3. Dowodzenie batalionem podczas wycofania się na kolejną rubież obrony

Natarcie przeważających sił przeciwnika na rejon obrony batalionu i niepomyślny dla niego przebieg może spowodować potrzebę odejścia do tyłu na nową dogodną rubież obrony.

Doświadczenia historyczne, zwłaszcza zaś z okresu drugiej wojny światowej i ostatnich konfliktów lokalnych, dostarczają sporo przykładów wycofania[99/]. Celowość lub konieczność wystąpienia takiego działania potwierdza naukowa wizja przyszłego pola walki. Wszystko to przemawia więc za tym, że i współcześnie problemy organizacji i prowadzenia wycofania nie powinny być obce dowódcom pododdziałów.

Powyższy wymóg ma nie tylko praktyczny wyraz, ale także dość istotne znaczenie z psychologicznego punktu widzenia. Najczęściej bowiem ruch wojsk do tyłu zwykliśmy utożsamiać z paniką, bezładem i dezorganizacją wszelkich planów skutecznego działania, a przecież w konkretnej sytuacji może to być najlepsze wyjście z trudnego położenia.

Wycofanie na kolejną dogodną rubież obrony jest swego rodzaju unikiem przed decydującym starciem w czasie i miejscu korzystnym dla przeciwnika, Ma jednak doprowadzić do sytuacji gdy dysproporcje w siłach i środkach oraz położeniu zostaną zmniejszone lub zniwelowane.

W zależności od warunków i celów wycofania może być zamierzone lub wymuszone. Uwarunkowania poszczególnych form wycofania są zgoła odmienne. Toteż odmienność tych warunków winien uwzględnić dowódca batalionu podczas wypracowania decyzji o wycofaniu się na kolejną rubież obrony.

Wypracowując decyzję o wycofaniu dowódca batalionu powinien rozpatrzyć i ocenić między innymi:

- elementy ugrupowania bojowego przeciwnika, które należy obezwładnić oraz siły i środki, sposób i czas wykonania na nie uderzeń ogniowych;
- ilość i przebieg poszczególnych rubieży oporu;
- sposób oderwania się od przeciwnika i działanie batalionu do czasu zajęcia ostatecznej rubieży obrony;
- podział sił na poszczególne rzuty bojowe;
- ugrupowanie bojowe batalionu na każdej rubieży obrony i na rubieży załamania natarcia przeciwnika;
- działanie batalionu na ostatecznej rubieży obrony i sposób załamania natarcia przeciwnika.

Po powzięciu decyzji o wycofaniu na kolejną rubież obrony i jej akceptacji przez dowódcę pułku, dowódca batalionu powinien przede wszystkim zorganizować to działanie.

W tym celu należy między innymi:

a/ w czasie odejścia:

- postawić zadanie wycofującym się pododdziałom;
- zorganizować współdziałanie z pododdziałami przez których ugrupowanie, będą przechodziły wycofujące się pododdziały;
- zorganizować zabezpieczenie odejścia, uwzględniając drogi wycofania oraz miejsca przejść przez ugrupowanie broniących się pododdziałów;
- zorganizować dowodzenie;
- zorganizować system ognia, mając na uwadze potrzebę zamknięcia luk i osłony skrzydeł;

b/ w czasie organizacji obrony na ostatecznej rubieży:

- określić i postawić zadania dowódcom pododdziałów przechodzącym do obrony;
- określić sposób wykorzystania własnych i wspierających środków ogniowych;
- zorganizować obronę na nowej rubieży;
- zorganizować dowodzenie oraz system ognia.

Wykonanie powyższych czynności dowódca batalionu realizuje mając na uwadze wcześniej dokonaną ocenę stopnia zachowania zdolności bojowej pododdziałów do dalszych działań. Ważnym też czynnikiem rekompensującym słabość wycofujących się pododdziałów jest właściwe wykorzystanie właściwości ochronnych terenu.

Po wykonaniu przedsięwzięć związanych z organizacją odejścia i obrony na nowej rubieży dowódca batalionu przystępuje do kierowania siłami i środkami podczas odpierania dalszego ataku przeciwnika.

WNIOSKI:

1. Zasadniczymi czynnikami wpływającymi na organizację pracy dowódcy i sztabu batalionu w procesie przygotowania i przeprowadzenia obrony są:
- czas wydzielony na organizację obrony;
- sytuacja bojowa na polu walki;
- treść otrzymanego zadania bojowego;
- doświadczenie bojowe pododdziałów oraz wyszkolenie dowódców i wojsk.

2. Metodyka wypracowania decyzji oraz organizacja pracy sztabów winny stać się zasadniczym przedsięwzięciem procesu dydaktycznego ośrodków szkolenia, szkół oficerskich oraz akademii wojskowych.

3. Skutecznym sposobem stawiania zadań wykonawcom jest przekazanie go na mapie w skali jaką posługuje się sztab przyjmujący zadanie.

4. Mapa robocza dowódcy batalionu powinna być jedynym i wystarczającym dokumentem dowodzenia batalionem.

5. Kontrola i pomoc podległym dowódcom kompanii winna mieć cechy celowego i zorganizowanego działania, polegające nie tylko na wytknięciu ewentualnych niedociągnięć, ale pomoc w jak najszybszym ich usunięciu.

6. Rozbicie nacierającego przeciwnika przed przednim skrajem obrony daje dużą gwarancję zwycięstwa, dlatego też zdecydowana większość etatowych, przydzielonych i wspierających sił i środków winna być użyta w tym etapie.

7. Skuteczność porażenia przeciwnika przez batalion w obronie w znacznej mierze zależy od zdecydowanego działania dowódcy oraz prowadzenia niespodziewanego, szybkiego i celnego ognia.

8. Szerokie stosowanie manewru siłami i środkami, polegające między innymi na przerzucaniu ich z nie atakowanych odcinków, stwarza warunki skuteczniejszej walki z nacierającym przeciwnikiem oraz jego likwidację w rejonie włamania.

9. Wycofanie na kolejną rubież obrony należy traktować nie jako rezygnację ze stawiania przeciwnikowi oporu, lecz manewr w celu zwiększania siły obrony batalionu.

10. Oznaką manewrowości w obronie jest między innymi wykonywanie kontrataków. Warunkiem powodzenia kontrataku jest przede wszystkim ścisłe współdziałanie taktyczne i ogniowe z sąsiadami oraz prowadzenie kierowanego ognia.

11. Wstępne zarządzenie bojowe winno zawierać zamiar działania przełożonego.

12. Do procesu zapoznawania sztabu batalionu z otrzymanym zadaniem wskazane jest włączyć dowódców kompanii. Przedsięwzięcie to proponuje się nazwać zapoznawaniem z zadaniem batalionu i zamiarem działania przełożonego.

13. Połączony akt analizy zadania i oceny sytuacji proponuje się nazwać "wartościowanie uczestników walki i warunków jej prowadzenia".

14. W decyzji o obronie wskazane jest podawać: zamiar walki, zamiar działania, zadania bojowe dla pododdziałów i czas gotowości do wykonania zadania.

15. Dążyć do stosowania równoległej metody prowadzenia rekonesansów oraz do podziału pracy na punktach rekonesansowych na dowódcę i szefa sztabu batalionu.

16. W miarę możliwości dążyć do omawiania współdziałania w terenie.

17. Dokumentem pomocniczym do prowadzenia rekonesansu i omawiania współdziałania winna być mapa robocza i harmonogram czynności wykonywanych przez pododdziały w różnych etapach walki.

18. Do scentralizowanego kierowania ogniem utworzyć grupę dowodzenia w skład której weszliby przedstawiciele dowództwa pododdziałów współdziałających, wspierających i rodzajów wojsk /artylerii, obrony przeciwlotniczej i saperów/ i wyposażyć ich w wóz dowodzenia, jak dowódcy batalionu.

1/ Organizacja walki - zespół przedsięwzięć realizowanych przez dowódców i sztaby związków taktycznych mający na celu stworzenie dogodnych warunków do wykonania zadania bojowego. Leksykon wiedzy wojskowej ... . Wyd. cyt. s.288.

2/ Posługując się kalkulacjami umownymi określić można, że częstotliwość otrzymywania zadań podczas doby walki będzie następująca: pułk 2-4, batalion 5-8, kompania 10-20. Tyle razy dowódcy danych szczebli będą zmuszeni podejmować decyzje. Wybrane zagadnienia podstaw dowodzenia. Część II. Warszawa: MON 1984, s. 80.

3/ W zależności od sytuacji na polu walki oraz stylu pracy przyjętego przez dowódcę pułku dowódca batalionu może otrzymać zadanie bojowe w formie rozkazu bojowego, zarządzenia bojowego lub wstępnego zarządzenia bojowego. Por. Użycie batalionu piechoty i czołgów na współczesnym polu walki. Warszawa: CDO WP 1984, s. 21.

4/ Przedstawiony model organizacji obrony dowódca może zastosować, gdy podstawą wypracowania decyzji jest rozkaz bojowy lub zarządzenie bojowe przełożonego. W przypadku, gdy dowódca batalionu otrzyma wstępne zarządzenie bojowe lub gdy czas na organizację obrony ograniczony jest do minimum, kolejność pracy będzie podobna jak w przedstawionym modelu, z tą tylko różnicą, że po przeprowadzeniu oceny sytuacji dowódca batalionu określa zamiar walki, melduje go dowódcy pułku, zapoznaje z nim swoich zastępców, wydaje ustnie wstępne zarządzenie bojowe dowódcom pododdziałów oraz wytyczne dotyczące zabezpieczenia działań bojowych, dowodzenia i działalności wychowawczej. Por. Użycie batalionu piechoty ... . Wyd. cyt. s. 28. Regulamin walki ..., cz. II, Wyd. cyt. s. 28.

5/ Na konieczność szukania skuteczniejszego wykorzystania pododdziałów piechoty w obronie zwrócił uwagę minister obrony narodowej w rozkazie do szkolenia Sił Zbrojnych RP w 1989

roku, w którym nakazuje "... uczyć dowództwo sprawnej organizacji obrony, której zapewnić trwałość i aktywność..."

6/ W wykładzie inauguracyjnym wygłoszonym na rozpoczęcie roku akademickiego w ASG WP w październiku 1988 r. szef Sztabu Generalnego powiedział "... szkoląc dowództwa i sztaby w szybkim i elastycznym reagowaniu na zmiany sytuacji, musimy wypracować nową uproszczoną metodykę podejmowania decyzji..."

7/ Niekiedy zadanie bojowe dowódcy batalionu może przekazać szef sztabu lub zastępca dowódcy pułku do spraw liniowych, względnie wyznaczony przez dowódcę oficer sztabu pułku.

8/ Dowódca batalionu prowadząc analizę zadania winien stosować wszystkie sposoby abstrakcyjnego myślenia, jak analiza i synteza, indukcja i dedukcja oraz porównanie i przewidywanie. Por. Leksykon wiedzy wojskowej ... . Wyd. cyt., s. 76 - 77 oraz Regulamin walki ... . Warszawa: MON 1965, s. 17.

9/ Por. Regulamin walki... , cz. II. Wyd. cyt., s. 28; Regulamin walki ... . Wyd. 1965, s. 17.

10/ Por. A. Kubecki: Rozprawa doktorska. Wyd. cyt., s. 97. Użycie batalionu piechoty i czołgów ... Wyd. cyt., s. 152 - 153. Regulamin walki ..., cz. II, s. 28.

11/ Wyniki badań s. 1 - 2.

12/ Dowódca batalionu z zasady zadanie bojowe otrzyma w formie wstępnego zarządzenia bojowego lub zarządzenia bojowego.

13/ Za ujęciem we wstępnym zarządzeniu bojowym zamiaru przełożonego opowiedziało się ponad 70 % populacji badanej próby. Wyniki badań s. 3.

14/ Zarządzenie bojowe zawierałoby wówczas: krótkie wnioski z oceny przeciwnika /gdy nie będzie nowych informacji o przeciwniku to w miejsce tego punktu wpisać - wiadomości

o przeciwniku, jak we wstępnym zarządzeniu bojowym/, zadanie bojowe batalionu, obiekty rażone środkami przełożonego na korzyść batalionu, terminy, w tym obowiązkowo termin gotowości do obrony.

15/ Ponad 78 % badanej populacji jest zdania, że dowódcy kompanii powinni być zapoznawani z zadaniem batalionu zaraz po jego otrzymaniu. Wyniki badań s. 5.

16/ Por. A. Kubecki: Rozprawa doktorska ... . Wyd. cyt., s. 98-99.

17/ Na przykład: W przypadku przechodzenia z natarcia do obrony w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem natychmiast należy zrealizować przedsięwzięcia związane ze: - sprecyzowaniem podwładnym dodatkowych zadań opanowania dogodnej rubieży do organizacji obrony i natychmiastowej organizacji systemu ognia; - umocnieniem się batalionu na dogodnej rubieży; - wydzieleniem odpowiednich sił i środków do zabezpieczenia skrzydeł i luk oraz likwidacji ognisk oporu przeciwnika powstałych na tyłach batalionu. W wypadku przechodzenia batalionu do obrony w drugim rzucie pułku natychmiast należy odtworzyć zdolność bojową i być w gotowości do wykonania kontrataku lub luzowania pierwszorzutowych batalionów. Gdy obrona organizowana jest bez styczności z przeciwnikiem na obszarze kraju, w pierwszej kolejności należy zorganizować ubezpieczenie,rozpoznanie, a następnie prowadzić rozbudowę inżynieryjną rejonu obrony.

18/ Zadania przygotowawcze stawiane są w celu uprzedzenia wojsk o czekających ich zadaniach i dania im przez to większej ilości czasu na przygotowanie się do działań. Określa się

w nich: - krótkie dane o przeciwniku; cel i charakter przyszłych działań bojowych; - zasadnicze przedsięwzięcia przygotowujące pododdział do działań; - czas, miejsce i sposób otrzymania zadania bojowego.

19/ W praktyce szkoleniowej np. w byłym CDO WP przyjmuje się, że kalkulację czasu przeprowadza szef sztabu batalionu. Opracowania metodyczne ćwiczeń. Biblioteka CDO WP.

20/ Ważnym przy kalkulacji czasu jest, aby przedsięwzięcie takie, jak: rekonesans, postawienie zadań bojowych, organizacja systemu ognia oraz organizacja współdziałania w miarę możliwości były realizowane w czasie dnia.

21/ Zła ocena sytuacji doprowadziła do zniszczenia 86 pułku z 19 D.Piech. w czasie walk obronnych w okolicach Piotrkowa. J. Wróblewski: Armia Prusy 1939. Warszawa: MON 1985, s. 122.

22/ Patrz: Model prowadzenia oceny sytuacji przez dowódcę batalionu zmotoryzowanego rys. 3.

23/ Por. J. Wicher: Praca dowódcy podczas organizacji obrony. Przegląd Wojsk Lądowych nr 8, 1985, s. 55.

24/ Na przykład: Wykorzystanie informacji od ludności zamieszkującej dany rejon, a dotyczących ruchu wojsk przeciwnika, terenu, zasobów materiałowych itp. Podstawą oceny przeciwnika przez sztab gen. Skwarczyńskiego były informacje uzyskane od ludności, w placówkach pocztowych i od kolejarzy. J. Wróblewski: Armia Prusy ... Wyd. cyt., s. 201.

25/ Por. Słownik podstawowych terminów wojskowych. Warszawa: MON 1977, s. D-3.

26/ Decydować /łac. decido/ rozstrzygać, postanawiać, wyrokować. Słownik wyrazów obcych. Warszawa: PWN 1980, s. 135.

27/ W ostatnim okresie podczas prowadzonych zajęć w ramach dni metodycznych w Katedrze Taktyki WSOWZ rozpatrywano poszczególne elementy podejmowanej przez dowódców pododdziałów decyzji. Wnioski z dyskusji wskazują na potrzebę połączenia elementów wypracowania decyzji. Dokumentacja szkoleniowa Katedry Taktyki. Wrocław: WSOWZ 1990 r.

28/ Połączoną analizę zadania i ocenę sytuacji proponuje się nazwać "Wartościowaniem uczestników walki i warunków jej prowadzenia".

29/ A. Kubecki: Rozprawa doktorska ... . Wyd. cyt., s. 104.

30/ Regulamin walki ..., cz. II, s. 29.

31/ Decyzja to wybór przez dowódcę jednego z rozpoznanych wariantów realizacji zadania. R. Ciesielski: Organizacja walki na szczeblu pododdziału. Wrocław: WSOWZ 1987, s. 15.
Por. Leksykon wiedzy wojskowej ... Wyd. cyt., s. 83.

32/ J. Wicher: Praca dowódcy batalionu .... Wyd. cyt., s. 56.
W praktyce szkoleniowej ASG WP i byłego CDO WP decyzja /jak i jej meldunek/ zawiera wnioski z oceny przeciwnika. Dokumenty szkoleniowe. Biblioteka ASG WP.

33/ Regulamin walki ... , cz. II, s. 123.

34/ Wyniki badań s. 15 - 16.

35/ Uważa się, że zadania te winny być określone szczegółowo, jednak tak aby nie pozbawiały dowódców własnej inicjatywy i nie ingerowały w sposób rozwiązania zadań przez dowódców kompanii.

36/ Meldunek decyzji z oceną przeciwnika został sprawdzony i jest powszechnie stosowany w praktyce szkoleniowej ASG WP.

37/ Regulamin walki ..., cz. II, s. 123.

38/ Przykładowa treść wytycznych do zabezpieczenia działań przedstawiono w załączniku nr 5.

39/ Regulamin walki ..., cz. II, s. 182.

40/ Oprócz systemów rozpoznawczo-uderzeniowych do broni przyszłościowej zalicza się: przeciwpancerne pociski kierowane, działające na zasadzie "wystrzel i zapomnij", rakiety penetrujące, broń elektromagnetyczną, ultradźwiękową, mikrofalową, radiologiczną, plazmową, próżniową, ozonową i inne. J. Użycki: Wojna konwencjonalna w Europie. Warszawa: MON 1989, s. 82 - 89.

41/ Zabezpieczenie tyłowe - zespół ściśle powiązanych czynności oraz działania jednostek tyłowych zmierzających do sprawnego zorganizowania pracy tyłów oraz zapewnienia wojskom wszystkiego, co jest im potrzebne do życia i walki. Leksykon wiedzy wojskowej ... . Wyd. cyt., s. 508.
Zabezpieczenie techniczne to ogół przedsięwzięć mających na celu zapewnienie niezawodności i długotrwałości sprzętu bojowego i technicznego, obejmuje: eksploatację, obsługiwanie, remont, ewakuację. A. Rodziewicz: Dowodzenie elementami zabezpieczenia technicznego batalionu. PWL 1982 nr 10, s. 50.

42/ Patrz wyniki badań s. 4. Około 70 % ankietowanych stwierdziło, ze dowódca batalionu nie może podjąć właściwej decyzji do obrony tylko na podstawie mapy bez konfrontacji jej w terenie.

43/ Por. R. Miaczek: Prowadzenie rekonesansu przez dowódcę kompanii w obronie organizowanej bez styczności z przeciwnikiem.

Wrocław: WSOWZ 1984, s. 7.

44/ J. Orzechowski: Dowodzenie i sztaby /druga wojna światowa i współczesność/. Warszawa: MON 1986, s. 306 - 308.

45/ A. Kubecki: Rozprawa doktorska ... Wyd. cyt., s. 123.

46/ W literaturze przedmiotu wyróżnia się dwa rodzaje rekonesansów:

a/ prowadzony osobiście przez dowódcę batalionu bez udziału podwładnych,

b/ prowadzony z podwładnymi.

Leksykon wiedzy wojskowej. Wyd. cyt., s. 365.

47/ Doskonalenie dowodzenia pododdziałami w podstawowych rodzajach działań bojowych. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1988.

48/ Wzór planu rekonesansu - Załącznik 4.

49/ Ponad 51 % ankietowanych uznało podział pracy podczas prowadzenia rekonesansu na dowódcę i szefa sztabu jako jeden z kierunków udoskonalenia pracy i skrócenia czasu prowadzenia rekonesansu. Wyniki badań s. 5-6.

50/ Wnioski z dyskusji podczas dni metodycznych w Katedrze Taktyki WSOWZ. Dokumentacja szkoleniowa... . Opracowanie cytowane.

51/ Regulamin walki ..., cz. II, s. 25 - 26.

52/ Obserwację prowadzono podczas ćwiczenia PRZYJAŹŃ 87. Wyniki - notatki osobiste autora.

53/ Na przykład: Sposoby organizacji prowadzenia działań obronnych przez pododdziały piechoty. Sprawozdanie z badań. Wrocław: WSOWZ 1989.

54/ Na przykład: Biuletyn informacyjny. Warszawa: MON 1983 nr

1/142 /tajny/, s. 26.

55/ Regulamin walki ..., cz. I, s. 52.

56/ Wyniki badań, s. 8.

57/ W bitwie pod Lenino w nocy z 12 - 13.10.1943 r. dowódca plutonu otrzymał od dowódcy batalionu zadanie następującej treści: Widzisz tę kępę drzew? Widzę /w świetle rakiet/. Tam są Niemcy, nie wiem ilu ich jest. Siedzą w transzei. Masz ich wybić, zająć transzeję i utrzymać ją do następnego rozkazu. Dostaniesz jeden ciężki karabin maszynowy. Na prawo od ciebie będzie 1 pluton. Na lewo nie będzie chyba nikogo. Pilnuj więc tego skrzydła /.../. Mimo mojego nalegania o więcej informacji, nic więcej nie uzyskałem. B. Chocha. Rozważania o taktyce. Warszawa: MON 1982, s. 42.

58/ Wyniki badań, s. 8.

59/ Organizacja współdziałania wojsk to działalność dowódcy z udziałem sztabu, polegająca na uzgodnieniu /zgraniu/ wysiłków pododdziałów, według ustalonej kolejności podczas przygotowywania i prowadzenia działań bojowych. F. Majewski, S. Oleksiński, W. Siwiec: Metody pracy dowódcy i sztabu dywizji /pułku/ w działaniach bojowych. Materiał pomocniczy do szkolenia słuchaczy. Warszawa: ASG WP 1983, s. 51.

60/ Por. Z. Blechman: Udział sztabu oddziału i pododdziału w organizacji współdziałania. PWL 1982 nr 4, s. 11 - 14.

61/ Omawianie współdziałania przy wykorzystaniu stołów plastycznych stosowane jest w ŚOW w większości prowadzonych ćwiczeń. Protokóły omówienia ćwiczeń /kancelaria Oddziału I ŚOW/ oraz obserwacja autora biorącego udział w tych ćwiczeniach.

62/ Taki pogląd lansował, na podstawie długoletniej praktyki szkoleniowej, szef Cyklu Taktyki byłego CDO płk dr J. Jakubowski.

63/ Zbiór prac akademii. Warszawa: ASG WP 1973, nr 3/61 /tajne/, s. 154.

64/ Załącznik nr 7.

65/ Por. M. Kowalski: Doskonalenie dowodzenia pododdziałami na polu walki. Funkcjonowanie obowiązującego modelu organizacji walki na szczeblu pododdziału. Materiały na konferencję naukową. Wrocław: WSOWZ 1984, s. 21.

66/ System ognia - połączenie wszystkich rodzajów przygotowanego ognia dla zorganizowanego prowadzenia go w celu zniszczenia przeciwnika i wykonania postawionych zadań. M. Huzarski: Obrona pododdziałów wyposażonych w BWP. PWL 1983 nr 3, s. 17. Por. J. Cieślak: System ognia w obronie. PWL 1984 nr 8, s.51.

67/ J. Dziadas: Kierowanie ogniem jako element decyzyjny dowódcy podczas organizacji i prowadzenia walki obronnej. Materiały na sympozjum. Wrocław: WSOWZ 1988, s. 30.

68/ System łączności to uporządkowane użycie środków łączności, które zapewni spełnianie wymagań w zakresie dowodzenia i współdziałania, stosownie do przyjętej struktury dowodzenia, charakteru działań bojowych i zadań wykonywanych przez pododdziały. O łączności dla dowódców pododdziałów. PWL 1970 nr 3 /dodatek/.

69/ S. Piotrowski: Ciągłość dowodzenia w walce. PWL 1983 nr 11, s. 21.

70/ Za organizację i stan łączności w batalionie odpowiada szef sztabu batalionu. Bezpośrednim organizatorem jest szef

łączności batalionu /dowódca plutonu łączności/. Łączność organizuje się zgodnie z decyzją dowódcy batalionu. Regulamin walki..., cz. II, s. 32.

71/ J. Wicher: Batalion w obronie. PWL 1985 nr 9, s. 21.

72/ Rejon - obszar wyznaczony do rozmieszczenia sił i środków w celu prowadzenia walki lub ich ześrodkowania dla wykonania określonego zadania bojowego. Leksykon wiedzy wojskowej. Wyd. cyt., s. 363.

73/ Rozmieszczenie wojsk w terenie to stały lub czasowy pobyt wojsk w określonym rejonie, w celu przeprowadzenia szkolenia, odtwarzania zdolności bojowej albo przygotowania ich do oczekujących działań. N. Hose: Rozmieszczenie batalionu w terenie i ubezpieczenie go. PWL 1984 nr 8, s. 122.

74/ J. Noszczyński: Maskowanie bezpośrednie wojsk. PWL 1984 nr 4, s. 19.

75/ Strukturę obrony batalionu tworzą: ugrupowanie bojowe batalionu, system ognia oraz rozbudowa inżynieryjna rejonu obrony. J. Reusch, H. Schulzendorf: Batalion piechoty w obronie. PWL 1987 nr 3, s. 157.

76/ J. Reinert: Obrona batalionu /1/. PWL 1986 nr 6, s. 28.

77/ Doświadczenia bojowe z okresu II wojny światowej wskazują, że samo tylko okopywanie się wojsk zmniejszało 3-5 krotnie straty od ognia przeciwnika w ludziach i sprzęcie. Taktyka w przykładach bojowych. Pułk. Warszawa: MON 1979, s. 295.

78/ J. Użycki: Wojna konwencjonalna w Europie? - Możliwe skutki zastosowania broni perspektywicznej. Wyd. cyt., s. 174-177.

79/ Inżynieryjna rozbudowa terenu - przedsięwzięcia mające na celu umocnienie i przystosowanie terenu do działań bojowych wojsk. Leksykon wiedzy wojskowej. Wyd. cyt., s. 151.

80/ Por. A. Sosnowski, A. Tunkiewicz: Inżynieryjne zabezpieczenie walki. PWL 1987 nr 8, s. 37.

81/ Rozbudowa inżynieryjna została umownie podzielona na prace pierwszej, drugiej i następnej kolejności. Wynika to z faktu, iż nie można zrealizować wszystkich przedsięwzięć związanych z rozbudową w ograniczonym czasie; prace wykonuje się więc etapami. Zabezpieczenie inżynieryjne działań batalionu piechoty /batalion czołgów/. Wrocław: WSOWI 1983, s. 56.

82/ Zabezpieczenie inżynieryjne ... . Wyd. cyt., s. 50.

83/ USCz przewożone są przez drużynę transportową kompanii saperów pułku i dostarczane poszczególnym kompaniom czołgów do wyznaczonych rejonów. Na wykonanie jednego okopu urządzeniem spycharkowo-czołgowym potrzeba pół godziny pracy czołgu i pół godziny pracy ręcznej załogi przy pracach wykończeniowych. Kompania czołgów najczęściej otrzymuje jedno USCz. Zabezpieczenie inżynieryjne ... . Wyd. cyt., s. 53.

84/ Tabelę opracowano na podstawie artykułu B. Kubiak, K. Babiel: Rozbudowa inżynieryjna rejonu obrony batalionu piechoty. PWL 1989 nr 5, s. 53.

85/ Rozbudowa inżynieryjna rejonu obrony batalionu. Wyd. cyt., s. 56.

86/ W. Kowal, A. Zuterek: Maskowanie obiektów i prac fortyfikacyjnych. PWL 1989 nr 4, s. 65 - 68.

87/ Umiejętne wykorzystanie właściwości ochronnych terenu z rozbudową inżynieryjną pozwala na zwiększenie odporności: 9-krotnie na ogień artylerii, aż 30-krotnie na ogień broni strzeleckiej i 3-krotnie na ogień przeciwpancerny. Teren i taktyka. Wyd. cyt., s. 129.

88/ Zabezpieczenie inżynieryjne walki /pułk, dywizja/. Warszawa: MON 1989, s. 18.

89/ Niejednokrotnie w działaniach bojowych bywało, że niedokładne wrysowanie na mapę roboczą położenia własnych pododdziałów było przyczyną porażenia wojsk przez własne środki ogniowe prowadzące ogień z zakrytych stanowisk ogniowych. Nieprecyzyjne przedstawienie położenia przeciwnika może zaś obniżyć efektywność uderzeń ogniowych.

90/ Doświadczenia takie prowadzono w 4 DZ w trakcie ćwiczeń dowódczo-sztabowych i treningów prowadzonych w 1988 i 1989 r. Dokumenty ćwiczeń. Sztab 4 DZ.

91/ Regulamin walki ... Wyd. cyt., cz. II, s. 131.

92/ Tamże s. 132.

93/ Biuletyn informacyjny. Cz. I /tajny/. Warszawa: MON 1987 nr 1/150/, s. 111.

94/ W przypadku użycia batalionu do obrony na pozycji przedniej organizuje on rejon obrony jak w innym przypadku, jednak wszelkie decyzje o jego działaniu zwykle podejmuje dowódca pułku.

95/ Do zadań wymagających osobistej ingerencji dowodcy można zaliczyć:

- obezwładnienie ożyłych i nowo wykrytych baterii artyleryjskich;
- wzbranianie przeciwnikowi wykonania manewru z odcinków nie atakowanych;
- wykonania ognia do celów, do których nie był on poprzednio zaplanowany;
- wykonanie dodatkowo ognia w rejony, które nie zostały

dostatecznie obezwładnione.

H. Olcha: Przygotowanie i kierowanie ogniem batalionu piechoty zmotoryzowanej / czołgów/ w obronie. Rozprawa doktorska: ASG WP, s. 193.

96/ Najbardziej dogodne sytuacje do rozpoczęcia kontrataku są wówczas, gdy przeciwnik został zatrzymany w wyniku silnego ognia broniących się i zaległ, gdy większość jego środków ogniowych jest w trakcie zmiany stanowisk oraz gdy odwody przeciwnika zostały zatrzymane ogniem artylerii i moździerzy. Por. Biuletyn informacyjny nr 1/150/. Wyd. cyt., s.114.

97/ H. Olcha: Rozprawa doktorska... Wyd. cyt., s. 194.

98/ Najczęściej odwód odtwarza się kosztem pododdziałów broniących drugorzędnych kierunków.

99/ Wycofanie 2 bp 572 pułku /bitwa w rejonie jeziora Balaton, marzec 1945 r./ na kolejną rubież obrony miała na celu wyprowadzenie batalionu spod uderzenia przeciwnika, zajęcie bardziej dogodnej rubieży obrony oraz uniemożliwienie przeciwnikowi okrążenie tegoż batalionu. Taktyka w przykładach bojowych. MON: Warszawa 1974, s. 353.

R o z d z i a ł 5

KIERUNKI DOSKONALENIA DZIAŁANIA DOWÒDCY I SZTABU BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ W OBRONIE

Wszechstronna analiza działalności praktycznej dowódców i organów dowodzenia oraz uogólnień i wyników badań własnych i innych dyscyplin nauki wojennej pozwoliła ustalić co i w jakim czasie należy doskonalić z zakresu dowodzenia wojskami. Doskonalenie to winno mieć na celu przede wszystkim eliminowanie i niedopuszczenie do powstania znacznych różnic między coraz to większymi możliwościami bojowymi środków walki i wojsk, a możliwościami efektywnego dowodzenia nimi.

Aby doskonalenie dowodzenia w sposób radykalny wpłynęło na wzrost efektywności działania dowództw i dowodzenia pododdziałami trzeba doskonalić w sposób kompleksowy wszystkie dziedziny teorii i praktyki dowodzenia.

Zaliczyć do nich można między innymi: teoretyczne podstawy dowodzenia, zakres i treść podstawowych przedsięwzięć dowodzenia, system dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki, struktury organizacyjne organów dowodzenia, rozwój środków łączności oraz metodykę wypracowania decyzji.

Teoria dowodzenia, wykorzystując dotychczasowy dorobek i wiedzę o dowodzeniu zawartą w bogatej literaturze, może dokonać oceny możliwości wykorzystania myśli naukowej i technicznej

dla potrzeb wojsk i ich wpływu na zmiany charakteru prowadzenia walki, a także określić wymogi wobec dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki.

Analiza zdarzeń, jakie mogą zaistnieć w bliższej lub dalszej przyszłości w dziedzinie techniki, pozwala dokonać oceny prawdopodobnych skutków ich użycia w zakresie dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki. Bezspornym jest fakt, że zdarzenia te wpłyną na dowodzenie i kierowanie środkami walki.

Przewiduje się, że wskazane sytuacje wystąpić mogą w szczególności w następujących obszarach wiedzy i praktyki wojskowej:

- w rozwoju konwencjonalnych środków rażenia;
- wprowadzania nowych rodzajów broni - w tym między innymi nowoczesnych śmigłowców i samolotów szturmowych;
- powszechnego stosowania informatyki do celów dowodzenia i kierowania środkami walki;
- elektroniki i elektrotechniki.

W zakresie stosowania środków konwencjonalnych przewiduje się powszechne użycie tej broni o większej, 2-3 krotnej donośności, celności i sile rażenia. Swoją mocą i siłą rażenia środki te mogą być zbliżone do dolnej granicy minimalnych ładunków jądrowych.

Powszechnym również stanie się stosowanie konwencjonalnych pocisków "manewrujących". Będą się one charakteryzować zwiększoną siłą i dokładnością uderzenia w cel.

Podobnie rozwiną się systemy rozpoznawczo-uderzeniowe pozwalające szybko wykryć i zidentyfikować cele pojedyncze i grupowe na dużych odległościach i powierzchniach oraz natychmiast je zniszczyć.

Powyższe zdarzenia spowodują potrzebę dokonania niezbędnych

zmian i udoskonaleń w sferze dowodzenia na szczeblu pododdziału. Mogą one sprowadzać się do:

- przeniesienia znacznego ciężaru prac planistyczno-organizacyjnych na najniższe szczeble dowodzenia;
- potrzeby reorganizacji struktur organizacyjnych organów dowodzenia pododdziałami prowadzące niejednokrotnie do zwiększenia liczby specjalistów w tych organach;
- wzrostu znaczenia rozśrodkowania pododdziałów i środków rażenia;
- potrzeby dokonywania i tak utrudnionego manewru elementami ugrupowania i środkami rażenia;
- organizacji nowych rodzajów zabezpieczenia działań;
- powstania znacznych utrudnień w utrzymaniu ciągłości dowodzenia;
- potrzeby częstego odtwarzania gotowości bojowej wojsk.

Ciągle zwiększające się możliwości bojowe wojsk oraz dalsze doskonalenie form i sposobów prowadzenia obrony będą, prawdopodobnie wpływały na zmianę zakresu i treści zadań pododdziałów.

Wydaje się również, co potwierdza praktyka, że dowódca batalionu nie będzie w stanie zawsze o wszystkim decydować.
Zatem istnieje konieczność obciążenia innych funkcyjnych w batalionie zadaniami będącymi dotychczas w wyłącznej gestii dowódcy batalionu.
Nie trudno się domyśleć, że poczynania takie będą wymagały uściślenia kompetencji, a także ściślejszej korelacji scedowanych zadań.

W sytuacji prowadzenia współcześnie bardzo manewrowych działań, cenna staje się umiejętność przekazywania przez dowódcę i sztab batalionu zadań w zwięzłej formie, zatem precyzyjnie

i w pożądanym terminie.

W zakresie wprowadzania nowych rodzajów broni można przewidywać, że powszechnym stanie się stosowanie środków zdalnego minowania o zwiększonej sile rażenia.

Powszechne wprowadzenie laserów bojowych do celowników i urządzeń pomiarowych, służących do naprowadzania pocisków, bomb i rakiet na cel, znacznie zwiększy celność ognia i jego skuteczność - nawet przy mniejszym zużyciu amunicji.

Oczekiwać należy, iż stosowanie broni paliwowo-powietrznej, binarnej, elektromagnetycznej, ultradźwiękowej, mikrofalowej itp.[1/], znacznie zmieni sposób prowadzenia działań szczególnie na najniższych szczeblach dowodzenia.

Obserwowany rozwój śmigłowców i samolotów bojowych oraz bezzałogowych aparatów latających spowoduje przeniesienie ciężaru walki w przestrzeń kosmiczną. Tym samym stworzy to przesłanki do nowego spojrzenia na problem wsparcia działania wojsk na lądzie.

Największe zmiany w sferze użycia wojsk i dowodzenia nimi mogą nastąpić w wyniku szerokiego zastosowania informatyki i radioelektroniki.

Zmiany te mogą nastąpić poprzez:

- stosowanie do prowadzenia rozpoznania i przekazywanie uzyskanych informacji środków informatyki, pozwalających selekcyjnie na jego prowadzenie oraz przekazywanie informacji w rzeczywistym czasie;

- stosowanie ogólnodostępnych komputerów magazynujących, przetwarzających i przesyłających informacje;

- masowe stosowanie w systemach łączności komputerów zapewniających radiokomunikację cyfrową pozwalającą przesyłać bardzo

dużo informacji, tak sposobem jawnym, jak i utajnionym, przy czym większość z nich będzie odporna na zakłócenia pamięci;

- stosowanie systemów liczących z przetwarzaniem informacji w języku zbliżonym do naturalnego;

- wprowadzenie łączności błyskawicznie przesyłającej i odtwarzającej informacje fonem, a także ich drukowanie w formie alfabetycznej i graficznej;

- szerokie użycie w procesie dowodzenia wieloczynnościowych maszyn i robotów;

- zastosowanie w systemach dowodzenia urządzeń umożliwiających odczytywanie tekstów i znaków taktycznych, rozpoznawanie obrazów i kolorów, tłumaczenie tekstów i wprowadzanie do komputerów informacji;

- stosowanie w codziennej pracy automatycznych i zautomatyzowanych urządzeń do kierowania środkami rażenia;

- wprowadzanie do wojsk w coraz większym zakresie urządzeń radioelektronicznych odpornych na zakłócenia;

- wykorzystywanie w szkoleniu oraz do optymalizacji walki modeli symulacyjnych oraz komputerowych gier taktycznych.

Cała gama mogących zaistnieć zdarzeń związanych z zastosowaniem informatyki i radioelektroniki stanie się zapewne trzonem wytyczającym kierunki doskonalenia dowodzenia w bliższej i dalszej przyszłości.

Kierunki doskonalenia dowodzenia mogą dotyczyć między innymi:

- wzrostu skuteczności i efektywności rozpoznania oraz powiększenia jego dyspozycyjności;

- zapewnienia ciągłości dowodzenia i wysokiej operatywności organów dowodzenia;

- wzrostu liczby specjalistów w organach dowodzenia;

- zapewnienia przekazywania informacji w rzeczywistym czasie;
- zwiększenia trwałości łączności;
- zmian tradycyjnego kierunku obiegu informacji;
- zwiększenia dostępu do informacji oraz wzrost ich ochrony;
- możliwości optymalnego wykorzystania wojsk poprzez zastosowanie symulacyjnych modeli walki.

WNIOSKI:

1. Tempo współczesnych działań może doprowadzić do zaniku etapowosci w podejmowaniu decyzji.

2. Przewiduje się, że skrócenie czasu przekazywania decyzji może nastąpić nie tylko przez utechnicznienie tego procesu, ale również poprzez zwięzłe formułowanie treści i stawianie zadań wojskom przez styczność osobistą dowódcy batalionu z podwładnymi.

3. Powszechne stosowanie elektronicznej techniki obliczeniowej umożliwi dokładne planowanie działań i wzrost efektywności pracy dowódcy i sztabu batalionu.

4. Szerokie utechnicznienie systemu dowodzenia prowadzi do zwiększenia trwałości łącznosci i osiągnięcia porządanego stopnia ochrony informacji.

5. Wprowadzenie nowych środków walki stwarza potrzebę tworzenia nowych rodzajów zabezpieczenia np. obrona przeciwlaserowa, obrona przeciw środkom precyzyjnego rażenia, ochrona pracy komputerów itp.

6. Powszechne stosowanie techniki laserowej w celownikach zwiększa celność ognia i jego skuteczność przy mniejszym zużyciu amunicji.

7. Zanikać będą niektóre dokumenty, gdyż będą na ekranie,

dyskietce itp.

8. Stosowanie modeli symulacyjnych oraz komputerowych gier umożliwia sprawdzenie decyzji jeszcze przed wprowadzeniem jej w życie.

9. Masowe stosowanie śmigłowców i samolotów szturmowych i innych bezzałogowych powietrznych niszczycieli obok zwiększenia możliwości rażenia zmusza do zwiększenia liczby wykwalifikowanych specjalistów w organach dowodzenia.

10. Szerokie utechnicznienie i komputeryzacja procesów przygotowania i prowadzenia obrony powoduje potrzebę zwiększenia stanów osobowych organów dowodzenia na niższych szczeblach, a zmniejszenia na wyższych szczeblach dowodzenia.

11. Istnieje potrzeba wzrostu znaczenia współdziałania między elementami ugrupowania i rodzajami wojsk.

1/ J. Użycki: Wojna konwencjonalna w Europie. Wyd. cyt. s.82-89.

Z A K O Ń C Z E N I E

Wprowadzenie do wojsk nowych rodzajów uzbrojenia oraz rysujące się zmiany w koncepcjach prowadzenia obrony w latach przyszłych wymagają wydatnego unowocześnienia, a także uodpornienia systemów dowodzenia na każdym szczeblu, a na szczeblu pododdziałów w szczególności. Wymagają też udoskonalenia formy oraz metody pracy dowódcy i sztabu batalionu podczas organizacji i prowadzenia obrony.

Przeprowadzone badania wykazały szereg niedostatków w tym właśnie obszarze. Dotyczą one zarówno zakresu i treści podstawowych przedsięwzięć, jak i technicznych środków dowodzenia oraz metodycznych aspektów pracy dowódcy i sztabu batalionu w czasie organizacji obrony.

Ponadto wyniki badań potwierdziły założenia hipotezy roboczej, że jeżeli zostanie właściwie przygotowana obrona oraz kierowanie jej przebiegiem będzie efektywne, to batalion uzyska powodzenie w walce obronnej.

Batalion jest tym szczeblem dowodzenia, gdzie częstotliwość podejmowania decyzji jest duża, a czas na jej podjęcie krótki. Zatem, na tym szczeblu występują szczególne potrzeby w zakresie udoskonalenia przedsięwzięć dowodzenia i uodpornienia systemu dowodzenia.

Wydaje się, że unowocześnienie i uodpornienie dowodzenia

batalionem powinno być realizowane równocześnie w trzech zasadniczych obszarach działania i one stały się obszarami dociekań naukowych autora.

Do obszarów tych zaliczono:

- doskonalenie struktury organizacyjnej organu i systemu dowodzenia batalionu z zapewnieniem ich wysokiej gotowości do pracy w różnych i trudnych warunkach;
- zdecydowane zwiększenie stopnia wspomagania komputerowego procesów dowodzenia i kierowania środkami walki;
- zwiększenie żywotności i odporności systemu dowodzenia batalionu na uderzenia ogniowe i radioelektroniczne przeciwnika.

Doświadczenia historyczne jednoznacznie wskazują, że w ślad za zmianami w wyposażeniu wojsk w techniczne środki dowodzenia i walki ulegały zmianom struktury organizacyjne organów dowodzenia. Można zakładać, że zmiany te na szczeblu batalionu wyrażać się będą między innymi w zwiększeniu stanu osobowego organów dowodzenia batalionu oraz usprawnieniu i komputeryzacji procesów informacyjnych i decyzyjnych.

W obszarze wspomagania komputerowego system dowodzenia najważniejszym jest doprowadzenie do szerokiego ich zastosowania w dowodzeniu pododdziałami i kierowaniu środkami walki, ponieważ brakuje nowoczesnych, technicznych środków wspierających proces przetwarzania informacji, stanowiących obecnie największą przeszkodę na drodze do zwiększania efektywności dowodzenia.

Ważny jest również trzeci obszar zainteresowania. Wynika to z dużych możliwości destrukcyjnego oddziaływania przeciwnika na środki i system dowodzenia.

Podjęto również próbę wskazania środków i przedsięwzięć

usprawniających proces informacyjny i decyzyjny, dążąc do spowodowania, aby np. dowódca batalionu dane niezbędne do realizacji zadań mógł otrzymać bezpośrednio z elektronicznego kompleksu obliczeniowego w formie graficznej z jednoczesnym dokumentem z drukarki itp.

Przytoczone wyżej fakty świadczą o celowości, aktualności i właściwym ukierunkowaniu prowadzonych badań, bowiem obejmują one zakres dowodzenia pozostający dotychczas na uboczu dociekań naukowych a wymagających usprawnienia.

B I B L I O G R A F I A[1/]

1 Apanowicz A.: Dowodzenie. Warszawa 1961.

2 Apanowicz A.: Współdziałanie. Warszawa 1970.

3 Batalion, kompania wojsk własnych w natarciu i obronie. Wrocław: WSOWZ 1988.

4 Bednarkiewicz J.: Kompania piechoty w obronie. Wrocław: WSOWZ 1986.

5 Bidziński B.: Kierunki doskonalenia dowodzenia dywizją zmechanizowaną /pancerną/ w polu. Rozprawa habilitacyjna. Warszawa: ASG WP 1990.

6 Bidziński B.: Kierunki doskonalenia dowodzenia w polu. Myśl Wojskowa 1977 nr 3.

7 Bidziński B., Sienkiewicz P.: Postęp naukowo - techniczny a siły zbrojne. Myśl Wojskowa 1979 nr 10.

8 Borecki Z.: O usprawnieniu dowodzenia. Myśl Wojskowa 1967 nr 9.

9 Brown W. : Nowe poglądy w taktyce obronnej. Wojskowy Przegląd Zagraniczny1961 nr 6.

10 Brygada, batalion, pluton, drużyna sił lądowych RFN. Zasady prowadzenia walki, organizacja, uzbrojenie. Warszawa: 1978

11 Chocha B.: Rozważania o taktyce. Warszawa 1983.

12 Cwierdziński J.: Taktyka na współczesnym polu walki. Warszawa 1970.

1/ W bibliografii ujęto pozycje bezpośrednio wykorzystywane w pracy jak i traktujące o temacie

13 Ciećkiewicz J.: Wpływ zmian techniczno - organizacyjnych oddziałów ogólnowojskowych na ich możliwości bojowe i sposoby użycia w natarciu. Rozprawa doktorska.Warszawa: ASG WP 1986.

14 Dęga Cz.: Środki walki wojsk lądowych. Warszawa: MON 1986.

15 Doskonalenie dowodzenia pododdziałami na polu walki. Materiały na konferencję naukową. Cz. 1. Wrocław: WSOWZ 1984.

16 Drużynin W., Kantorow D.: Idea, algorytm, decyzja. Warszawa 1975.

17 Dupuy T.N.: Liczby, prognozy i wojna. Warszawa: ASG WP 1984.

18 Dzipanow R.: Obrona w czasach najnowszych. Warszawa: MON 1961.

19 Galewski Z.: Czynniki powodzenia we współczesnej walce. Warszawa: MON 1986

20 Galewski Z.: Problemy dowodzenia wojskami. Myśl Wojskowa 1985 nr 4.

21 Galewski Z.: Współdziałanie na polu walki. Warszawa: MON 1987

22 Gałecki A., Grabowski L.: Zabezpieczenie inżynieryjne działań bojowych bp/bcz. Wrocław: WSOWI 1983.

23 Gliński M.: O pracy dowódcy przy organizacji współdziałania. Myśl Wojskowa 1983 nr 7.

24 Gniewek F., Kordas R.: Organizacja i prowadzenie rekonesansu przez dowódców pododdziałów. Przegląd Wojsk Lądowych. 1976 nr 7 /dodatek/.

25 Głąb Z., Kołcz S.: Współczesne dowodzenie wojskami. Warszawa 1974.

26 Góral F.: Rozważania o dowodzeniu pododdziałami. Przegląd Wojsk Lądowych 1986 nr 9.

27 Instrukcja o kierowaniu ogniem pododdziałów piechoty i czołgów w walce. Warszawa: MON 1971.

28 Instrukcja o powszechnej obronie przeciwlotniczej w siłach zbrojnych PRL. Warszawa: MON 1986.

29 Iwanow D.A., Sawieliew W.P., Szemański P.W.: Zasady dowodzenia wojskami. Warszawa 1973.

30 Jastrzębski E.: Dowodzenie pododdziałami w walce. Przegląd Wojsk Lądowych. 1968 nr 7 /dodatek/.

31 Jones T.: Kompania piechoty w obronie. Wojskowy Przegląd Zagraniczny. 1958 nr 3.

32 Kaczmarek J.: Uderzenie i ogień. Warszawa: MON 1972.

33 Kieda Cz., Marecki W., Skrzypczak Z.: Zarys metodyki taktycznego kształcenia podchorążych WSOWZ. Poradnik metodyczny. Wrocław: WSOWZ 1987.

34 Kierunki doskonalenia dowodzenia dywizją /pułkiem/ w podstawowych rodzajach działań bojowych. Materiały z sympozjum ASG WP. Warszawa 1975.

35 Kierunki usprawniania pracy sztabu w polu. Zbiór prac ASG WP. Materiały z konferencji naukowej. Cz. 1 i 2.

36 Kołcz S.: O doskonaleniu dowodzenia wojskami w warunkach polowych. Myśl Wojskowa 1977 nr 4.

37 Kołodziejczyk B. Co będzie jutro. Warszawa 1976.

38 Krauze M.: Współczesne wojska chemiczne. Warszawa: MON 1983.

39 Kotarbiński T.: Traktat o dobrej robocie. Warszawa 1975.

40 Koziej S., Łaski W., Sznajder R.: Teren i taktyka. Warszawa 1980.

41 Kubecki A.: Doskonalenie metodyki pracy dowódców pododdziałów czołgów podczas organizacji natarcia. Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP 1987.

42 Kuleszyński L.: Doskonalenie dowodzenia w warunkach polowych. Myśl Wojskowa 1977 nr 2.

43 Kuleszyński L.: Dowodzenie wojskami a cybernetyka. Warszawa 1967.

44 Kuliński B.: Doskonalenie dowodzenia w teorii i praktyce. Myśl Wojskowa 1968 nr 9.

45 Kurnala J.: Teoria organizacji i zarządzania. Warszawa: PWE 1979.

46 Leksykon wiedzy wojskowej. Warszawa: MON 1979.

47 Łaski W.: Zasady przygotowania i prowadzenia mapy roboczej. Warszawa: MON 1980.

48 Mała Encyklopedia Wojskowa. Warszawa: MON 1970.

49 Marczenko A., Szowkołowicz A., Adamienko J., Tkacz S.: Taktyka w przykładach bojowych. Batalion. Warszawa 1976.

50 Metodyka organizowania i prowadzenia rekonesansów operacyjnych i taktycznych. Wrocław: Śląski Okręg Wojskowy 1984.

51 Morawski B., Nowakowski J.: Metodologiczne podstawy teorii dowodzenia. Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP 1978. Maszynopis.

52 Mossor S.: Sztuka wojenna w warunkach nowoczesnej wojny. Warszawa 1986.

53 Mróz W.: Zarys kierowania i organizacji pracy dowódczej i sztabowej. Warszawa: MON 1987.

54 Norberciak M.: Rekonesans przeprowadzany przez dowódcę kompanii. Przegląd Wojsk Lądowych 1976 nr 5.

55 Nowakowski R.: Rozpoznanie wojskowe w wojnach lokalnych. /1965 - 1982/. Rozprawa doktorska. Warszawa: ASG WP 1988.

56 Nowicki J.: Zautomatyzowane systemy dowodzenia i kierowania w armiach zachodnich. Warszawa: MON 1972.

57 Orzechowski J.: Dowodzenie i sztaby.Warszawa: MON 1975.

58 Piekart H.: Walka radioelektroniczba. Warszawa: MON 1980.

59 Piotrowski S.: Uwagi do rozważań nad teorią dowodzenia. Myśl Wojskowa 1982 nr 4.

60 Regulamin sztabów /tymczasowy/. Warszawa: MON 1983.

61 Regulamin polowy sił lądowych Stanów Zjednoczonych FM - 100 - 5. Działanie bojowe sił lądowych. Warszawa 1979.

62 Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych RP cz. 1. /dywizja pułk/. Warszawa: MON 1985.

63 Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych RP cz. 2 /batalion/. Warszawa: MON 1987.

64 Regulamin walki wojsk lądowych Sił Zbrojnych RP cz. 3 /kompania, pluton, drużyna/. Warszawa: MON 1988.

65 Regulamin walki piechoty. Warszawa 1954.

66 Regulamin walki piechoty cz. 2: Batalion, pułk. Wydanie 2. Łódź 1946.

67 Regulamin walki wojsk lądowych /batalion, kompania/. Warszawa 1965.

68 Regulamin walki wojsk lądowych cz. 3: kompania, pluton, drużyna /czołg/. Projekt. Wrocław: WSOWZ 1984.

69 Regulamin walki wojsk lądowych cz. 3: kompania, pluton, drużyna /czołg/. Projekt. Wrocław: WSOWZ 1985.

70 Sienkiewicz M.: Wojna wyzwoleńcza Indochin 1945 - 1975. Aspekty wojskowe. Warszawa: ASG WP 1979.

71 Sienkiewicz P.: Inżynieria systemów. Warszawa: MON 1983.

72 Sights A.: Poglądy na organizację dowodzenia na najniższych szczeblach. Wojskowy Przegląd Zagraniczny 1958 nr 4.

73 Słownik podstawowych terminów wojskowych. Warszawa: MON 1977.

74 Sokołowski M.: Decyzje a działanie. Warszawa 1983.

75 Sosnkowski K.: Cieniom września. Warszawa: MON 1988.

76 Stasiewicz H., Łaski W.: Topografia wojskowa. Warszawa 1983.

77 Studium ważniejszych konfliktów zbrojnych w świecie w latach 1970 - 1983. Warszawa: MON 1985.

78 Szkudlarek H.: Dowodzenie jako rodzaj kierowania. Warszawa 1981.

79 Szulewski R.: Dowodzenie a czynnik czasu w walce. Przegląd Wojsk Lądowych 1968 nr 5.

80 Taktyka amerykańskich pododdziałów sił lądowych w wojnie wietnamskiej. Warszawa: MON 1969.

81 Taktyka w przykładach bojowych. Batalion. Warszawa: MON 1976.

82 Użycie batalionu piechoty i czołgów na współczesnym polu walki. Warszawa: Centrum Doskonalenia Oficerów WP. 1984.

83 Użycki J.: Skuteczność współdziałania gwarancją powodzenia w walce. Przegląd Wojsk Lądowych 1982 nr 4.

84 Vademekum o siłach lądowych państw NATO. Warszawa: MON 1983.

85 Vademekum taktyczne oficera. Cz. 2. Taktyka wojsk łączności. Zegrze: WSOWŁ 1984.

86 Weber W.: Die Streitkräfte der NATO auf dem Territorium der BRD. Berlin: Militärverlang 1985.

87 Wiśniewski E., Jagiełło K., Nowakowski J.: Metodyka wojskowych badań naukowych. Warszawa 1983.

88 Witos F.,Lach J., Ludwiczak Z.: Perspektywiczne systemy łączności. Wojskowy Przegląd Techniczny 1981 nr 9.

89 Wojny lokalne i konflikty zbrojne na początku lat osiemdziesiątych. Warszawa 1984.

90 Wolny A.: Węzłowe problemy użycia wojsk pancernych w wojnach lokalnych po drugiej wojnie światowej. Warszawa: ASG WP 1974.

91 Wontrucki Z.: Organizacja wprowadzania do walki drugiego rzutu. Przegląd Wojsk Lądowych 1976 nr 4.

92 Woźniak T.: Rekonesans elementem pracy dowódcy w terenie. Przegląd Wojsk Lądowych 1985 nr 6.

93 Woźnicki B.: NATO lat osiemdziesiątych. Warszawa 1982.

94 Wróblewski J.: Armia Prusy 1939. Warszawa: MON 1987.

95 Wybrane zagadnienia podstaw dowodzenia. Cz. 1, 2, 3. Warszawa: MON 1984.

96 Zabezpieczenie chemiczne działań bojowych pułku i dywizji. Warszawa: MON 1981.

97 Zabezpieczenie chemiczne pododdziałów w walce. Warszawa: MON 1987.

98 Zabezpieczenie inżynieryjne walki /pułk, dywizja/. Warszawa: MON 1989.

99 Zbiór norm technicznych wykonania zadań zabezpieczenia inżynieryjnego. Warszawa: MON 1979.

100 Zasady badania teorii wojskowej w czasie ćwiczeń. Warszawa: ASG WP 1981.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1

PRZYKŁADOWA TRESĆ ANALIZY ZADANIA PROWADZONEJ PRZEZ DOWÓDCĘ BATALIONU W CZASIE PLANOWANIA I ORGANIZACJI OBRONY

1. Analiza zadania i zamiaru przełożonego.

..... pz przechodzi do obrony w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem na rubieży nieprzygotowanej pod względem inżynieryjnym. Stąd też obrona pułku będzie doraźnie zorganizowaną, a nie przygotowaną zawczasu.

Zadanie ..... pz polega na utrzymaniu rejonu obrony o szerokości ..... km i głębokość ..... km, na ..... skrzydle /w centrum/ ..... DZ i załamaniu natarcia przeciwnika w kierunku ....., ..., ...

Dowódca ..... pz zamierza obezwładnić przeciwnika ogniem artylerii w czasie jego rozwinięcia się do natarcia a następnie walką pododdziałów pierwszego rzutu załamać natarcie przeciwnika przed przednim skrajem obrony, Licząc się z możliwością włamania przeciwnika w głąb obrony przewiduje jego rozbicie kontratakiem drugiego rzutu, planowanym na kierunku obrony ..... bp i odtworzenie przedniego skraju.

Do walki ..... pz ma być ugrupowany w dwa rzuty - w pierwszym ..... i ..... bp, a w drugim ..... bp i bcz. Główny wysiłek obrony ma być skupiony na kierunku obrony ..... bp w rejonie ....., ..., ...

Wynika z tego, że pułk przechodzi z natarcia do obrony w dotychczasowym ugrupowaniu, a skupienie głównego wysiłku obrony w rejonie ....., ..., ... świadczy o decydującej roli ..... bp w rozegraniu walki obronnej przez pułk.

2. Analiza zadania batalionu.

..... bp przechodzi z natarcia do obrony w bezpośredniej styczności z przeciwnikiem, na lewym skrzydle i na głównym wysiłku obrony ..... pz.

Zadanie batalionu polega na obronie rejonu ....., ... i niedopuszczeniu do przerwania się przeciwnika w kierunku ....., ... Szerokość obrony ..... bp wynosi ..... km, a głębokość ..... km.

Dane te i treść zadania bojowego sugerują aby batalion ugrupować w dwa rzuty.
Takie ugrupowanie bojowe - w myśl zamiaru przełożonego - umożliwi zadanie przeciwnikowi maksymalnych strat i załamanie jego natarcia przed przednim skrajem. Za takim ugrupowaniem przemawia również fakt organizowania obrony na głównym wysiłku obrony pułku oraz ilość sił i środków wzmocnienia jakie batalion otrzymał.

Z szerokości rejonu obrony ..... bp wynika, że na tym kierunku może przejść do natarcia do ..... przeciwnika. W tym wypadku jego natarcie miałoby charakter przełamania i zmuszało obronę do maksymalnego wysiłku.

..... bp dysponuje na organizację walki ..... godzinami, a na organizację systemu ognia ..... godzinami, w tym czasu dziennego - ..... godzin. Jest to wystarczająca ilość czasu i powinna ona umożliwić wykonanie wszystkich czynności. Ich kolejność i zakres determinuje termin meldowania decyzji ..... do którego to koniecznym jest opanowanie dogodnej do obrony rubieży a następnie przeprowadzenie rekonesansu. Stąd też nie później jak do ..... szef sztabu batalionu powinien opracować plan rekonesansu.

3. Analiza zadania sąsiadów.

Na prawo przechodzi do obrony ..... bp.
Szerokość jego obrony wynosi ..... km, jest więc podobna jak ..... bp. Sugeruje to, że ..... bp broni się również w rejonie głównego wysiłku ..... pz.
Zobowiązuje mnie to do uzgodnienia z nim przedsięwzięć zmierzających do łączenia wysiłku, a w szczególności zagadnień związanych ze wspólnym załamaniem natarcia przeciwnika przed przednim skrajem obrony i zabezpieczeniem prawego skrzydła batalionu.
Stąd też wysiłek obrony celowo jest skupić na prawym skrzydle batalionu.

Na lewo przechodzi do obrony ..... bp, którego prawa granica rejonu obrony oddalona jest od naszego lewego skrzydła o ..... km. Luka ta stwarza możliwość obejścia

rejonu obrony batalionu. Ponieważ obowiązek zabezpieczenia lewego skrzydła spoczywa na mnie, celowym jest poinformowanie sąsiada o moich zamierzeniach w tym względzie. Ponadto należy z nim uzgodnić wspólne działania w przypadku wykonania uderzenia przeciwnika w tym kierunku i jego włamania się w lukę.

Z tyłu planowane jest wykonanie kontrataku drugiego rzutu pułku celem rozbicia przeciwnika, który włamie się w głąb obrony ..... bp. Takie działanie może w zasadniczy sposób wpłynąć na korzystne rozegranie walki w przypadku utraty przez batalion czołowych punktów oporu. Stąd też w tej formie należy z nim współdziałać.

4. Wnioski:
   - batalion znajduje się w pierwszym rzucie ..... pz, na jego głównym wysiłku obrony;
   - przedni skraj obrony rozbudować na rubieży ....., ...;
   - główny wysiłek skupić na ..... skrzydle;
   - ugrupować batalion .....;
   - w czasie walki o przedni skraj współdziałać z ..... bp, a dla rozbicia przeciwnika wdzierającego się w głąb obrony z ..... bp;
   - celem sprawnego przejścia z natarcia do obrony należy natychmiast postawić pododdziałom zadania;
   - do czasu meldowania decyzji celowo jest przeprowadzić rekonesans.

Załącznik 2

KALKULACJA CZASU DO PLANOWANIA I ORGANIZACJI OBRONY

A. DANE WYJŚCIOWE

	/godz.,	data/
Czas otrzymania zadania	-	.....
Czas meldowania zamiaru	-	.....
Gotowość systemu ognia	-	.....
Gotowość wykonania prac pierwszej kolejności	-	.....
Gotowość do obrony	-	.....

Wschód słońca - .....

Zachód słońca - .....

B. PODZIAŁ CZASU

	/min.,	godz.,	data/
Analiza zadania	-	.....	.....
Określenie przedsięwzięć do natychmiastowego wykoniania	-	.....	.....
Zatwierdzenie /przeprowadzenie/ kalkulacji czasu	-	.....	.....
Wydanie wytycznych szefowi sztabu	-	.....	.....
Przeprowadzenie oceny sytuacji	-	.....	.....
Sprecyzowanie zamiaru walki	-	.....	.....
Meldowanie zamiaru dowódcy pułku i zapoznać z nim swoich zastępców	-	.....	.....
Wydanie wstępnych zarządzeń bojowych i wytycznych do zabezpieczenia działań bojowych, dowodzenia oraz PPP	-	.....	.....
Przyjęcie rozkazu bojowego	-	.....	.....
Dokończenie wypracowania decyzji	-	.....	.....
Udział w rekonesansie dowódcy pułku	-	.....	.....
Przeprowadzenie rekonesansu	-	.....	.....

Wydanie rozkazu bojowego - ....

Organizacja współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych - ....

Organizacja i realizacja kontroli przygotowania pododdziałów do obrony - ....

Meldunek o gotowości do wykonania zadania - ....

Załącznik 3

TREŚĆ ZAGADNIEŃ ROZPATRYWANYCH PRZEZ DOWÓDCĘ BATALIONU PODCZAS OCENY SYTUACJI

Oceniając sytuację dowódca batalionu bierze pod uwagę:

a/ w ocenie przeciwnika dowódca określa:
- siłami przeciwnika, jego położenie;
- czas i sposób podejścia, prowadzenia rozpoznania;
- możliwości przeciwnika w zakresie oddziaływania na batalion w okresie organizacji obrony;
- kierunki uderzeń głównych sił przeciwnika i ich ilość na kierunku obrony batalionu, rubieże rozwijania;
- przewidywany sposób działania w walce o przedni skraj obrony i w głębi rejonu obrony batalionu.

W wyniku rozpatrzenia tych zagadnień wyciąga wnioski dotyczące:
- jakie siły i środki wydzielić do walki z określonymi elementami ugrupowania przeciwnika w czasie organizacji obrony, jak organizować obserwację i ubezpieczenie;
- gdzie skupić główny wysiłek oddziaływania ogniowego na przeciwniku;
- jak główne zadania przewidzieć dla podwładnych i środków wspierających;
- jakie przyjąć ugrupowanie,

b/ w ocenie sił własnych dowódca określa:
- stan żołnierzy i ukompletowanie w sprzęt bojowy;
- walory bojowe i stan moralno-psychiczny oraz możliwości bojowe poszczególnych kompanii oraz środków przydzielonych i wspierających;
- aktualne położenie sił własnych i czas przegrupowania bądź zajęcia rejonu obrony;
- przewidywane zadania dla podwładnych i środków przydzielonych.

Wyciąga wnioski dotyczące:

- kiedy rozpocząć przegrupowanie bądź zajęcie rejonu obrony batalionu;
- jak rozdzielić siły i środki przydzielone i jak wykorzystać działanie sił wspierających;
- jak ugrupować batalion, gdzie przygotować ześrodkowania ogniowe;
- jakie przedsięwzięcia wykonać w celu umocnienia trwałości obrony.

c/ w ocenie sąsiadów określa:

- skład, zadania bojowe sąsiadów i ich wpływ na trwałość obrony batalionu;
- warunki utrzymania współdziałania ogniowego z sąsiadami w poszczególnych etapach walki;
- sposób zabezpieczenia skrzydeł oraz ogniowej osłony luk z sąsiadami;
- możliwości wymiany informacji oraz utrzymania bezpośredniej łączności z nimi.

Wnioski dotyczyć powinny:

- jak zabezpieczyć przekroczenie ugrupowania batalionu przez wycofujące się siły własne;
- jakie problemy współdziałania uzgodnić z sąsiadami;
- z kim współdziałać w poszczególnych etapach walki obronnej;
- jakie siły wydzielić do zabezpieczenia luk i skrzydeł, jakie w związku z tym zaplanować ognie.

d/ w ocenie terenu i warunków meteorologiczno-czasowych określa:

- przydatność terenu do prowadzenia obrony oraz rozmieszczenia kompanii i środków przydzielonych;
- możliwości wykorzystania walorów taktyczno-ogniowych środków ogniowych, istnienie pól martwych i zakrytych;
- możliwości skrytego podejścia nieprzyjaciela prawdopodobne rubieże rozwijania;

- rodzaj gruntu i możliwości fortyfikacyjnej rozbudowy punktu oporu;
- możliwości i kierunki działania czołgów i bojowych wozów piechoty;
- możliwości manewru sił i środków w punkcie oporu kompanii;
- wpływ warunków meteorologicznych na prowadzenie inżynieryjnej rozbudowy, obserwacji i ognia w kompanii oraz działanie przeciwnika;
- wykorzystanie terenu w zakresie przyśpieszenia gotowości kompanii do działania.

Wnioski dotyczyć powinny:

- gdzie rozbudować przedni skraj obrony;
- jakie wybrać punkty oporu kompanii;
- gdzie rozmieścić ważne środki ogniowe i jakie określić pasy, sektory ognia;
- gdzie rozmieścić elementy tyłowe batalionu, jak zabezpieczyć pola martwe i zakryte;
- gdzie wybrać SDO dla kompanii i PDO dla batalionu;
- gdzie założyć zapory inżynieryjne, gdzie skupić wysiłek ognia przeciwpancernego;
- jakie przedsięwzięcia zrealizować w celu zmniejszenia oddziaływania warunków atmosferycznych na ludzi i sprzęt bojowy;
- jak wykorzystać istniejące warunki do skutecznej walki z przeciwnikiem;
- konieczność przygotowania sił i środków do walki w warunkach ograniczonej widoczności,

e/ w ocenie stopnia zagrożenia skażeniami i zakażeniami określa:

- stopień zagrożenia bronią masowego rażenia, możliwości użycia jej przez przeciwnika;

- ewentualne rejony skażeń promieniotwórczych, chemicznych oraz zakażeń biologicznych i kierunki ich rozprzestrzeniania się;
- stan urządzeń filtrowentylacyjnych oraz środków indywidualnej ochrony przed skażeniami;
- wyposażenie pododdziału w zestawy i pakiety odkażające;
- wpływ dotychczasowego działania w rejonach skażeń na zdolność bojową pododdziału.

Wnioski dotyczą:

- konieczności zmian w ugrupowaniu sił i środków pododdziału w celu uniknięcia skażeń, zakażeń stanu osobowego i sprzętu;
- przedsięwzięcia, które należy wykonać w celu doprowadzenia środków ochrony do pełnej sprawności;
- ilość i czas uzupełnienia zestawów, pakietów odkażających do stanu zabezpieczającego działanie i walkę batalionu;
- sposób organizacji i prowadzenia walki w rejonach skażeń.

Załącznik 4

Z A T W I E R D Z A M
DOWÓDCA .....bp

PLAN REKONESANSU DOWÓDCY ..... bp

CEL: /np. Doskonalenie konfrontacji i umiejscowienie decyzji powziętej z mapy w istniejących warunkach terenowych oraz sytuacji taktycznej na kierunkach obrony poszczególnych kompanii/.

CZAS: 16.00-17.00 25.05.

ŁĄCZNOŚĆ: W trakcie przejazdów .....
W trakcie pracy na punktach .....

ŚRODKI TRANSPORTU: /np. wóz dowodzenia, BWP/.

UBEZPIECZENIE: Drużyna piechoty z ..... kp.

Skład grupy, miejsce i czas pracy	Zagadnienia do rozwiązania
1	2
PUNKT PRACY NR 1 Grupa rekonesansowa nr 1 dowódca ..... bp oraz dowódcy ..... kp, ... kcz, das ..... pz, plsap, plmo. Wzgórze 107.5 /6873/ 20 min. 16.00-16.20	1. Orientowanie topograficzne. 2. Orientowanie taktyczne lub przyjęcie meldunku bojowego. 3. Wskazanie dozorów. 4. Określenie i umiejscowienie w terenie położenia przeciwnika i charakteru jego przyszłych działań. Np. - rozmieszczenie, siły, skład przeciwnika, możliwe drogi podejścia i rubieże jego rozwinięcia do natarcia; - skryte podejście do przedniego skraju obrony batalionu; - prawdopodobne kierunki natarcia czołgów, działania lotnictwa i rejony działania grup dywersyjno-rozpoznawczych; - pojemność poszczególnych kierunków oraz ilość sił i środków na nich.

1	2
	5. Określenie i umiejscowienie w terenie zadania batalionu i zamiaru dowódcy /dowódca wskazuje w terenie główne treści zadania batalionu i zamiaru jego dowódcy/. - .....; - ..... . 6. Określenie i umiejscowienie w terenie zadań wykonywanych przez siły i środki przełożonego na korzyść ..... kp - artylerię .....; - pododdziały przeciwlotnicze .....; - pododdziały wojsk inżynieryjnych .....; - pododdziały wojsk chemicznych ..... 7. Umiejscowienie w terenie zadania ..... kp /dowódca batalionu umiejscawia w terenie zadanie bojowe kompanii, precyzuje: - środki wzmocnienia; - punkt oporu; - zadanie kompanii; - siły i środki wspierające/. 8. Wskazanie rozmieszczenia PDO dowódcy ..... bp i .....kp - .....; - .....
PUNKT PRACY NR 2 Grupa rekonesansowa nr 2 szef sztabu ..... bp dowódcy .....kp, ... plcz, bm, drsap, drmo, plzaop, drem Wzgórze 1255 /5873/ 25 min. 16.00-16.25	1. Orientowanie topograficzne. 2. Orientowanie taktyczne lub przyjęcie meldunku bojowego. 3. Wskazanie dozorów. 4. Określenie i umiejscowienie w terenie położenia przeciwnika i charakteru jego przyszłych działań

1	2
	.....; .....; ..... 5. Określenie i umiejscowienie w terenie elementów zadania ..... bp i zamiaru dowódcy batalionu umiejscawia: - rejon obrony batalionu; - przebieg przedniego skraju; - linie rozgraniczenia; - zamiar walki; - .....; - ..... 6. Określenie i umiejscowienie w terenie zadań wykonywanych przez siły i środki przełożonego na korzyść ..... kp - .....; - .....; - ..... 7. Umiejscowienie w terenie zadania ..... kp /np. w obronie dla kompanii drugiego rzutu umiejscawia: - kompanijny punkt oporu; - zadanie i rejon skupienia głównego wysiłku; - kierunki i rubieże rozwinięcia do kontrataku lub rubieże ogniowe; - pas ognia i odcinki ześrodkowania ognia; - ...../. 8. Umiejscowienie w terenie miejsc /rejonów/ rozmieszczenia pododdziałów zabezpieczenia technicznego i tyłowego, punktów dowódczo-obserwacyjnych dowódcy ..... bp i ..... kp. - .....; - .....

Załącznik 5

WZÓR WYTYCZNYCH DOWÓDCY BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ DO ZABEZPIECZENIA BOJOWEGO OBRONY /dokument sformalizowany/

I. Wytyczne do organizowania rozpoznania

1. Główny wysiłek rozpoznania skupić w rejonie: .....

.....

z zadaniem:

- potwierdzenia /ustalenia/ składu ugrupowania bojowego przeciwnika przed frontem obrony batalionu;
- ustalenie dróg podejścia i rubieży wejścia do walki zwracając szczególną uwagę na rubież: .....
- ustalenie SO artylerii i moździerzy w rejonach: .....
  .....
- śledzenie manewru odwodów przeciwnika na kierunku rejonu obrony batalionu.

2. W tym celu:

a/ szef sztabu batalionu:

- dokonać zapotrzebowania na wiadomości ze sztabu pułku;
- przewidzieć organizację BPR z ..... kp w sile plp do rozpoznania przeciwnika i terenu w rejonie:
  .....

b/ dowódcy pododdziałów:

- zorganizować system obserwacji rozwijając PO .....
  ..... kp w rejonie .....
  ..... kp w rejonie .....
  ..... kp w rejonie .....
  a na czas nocy podsłuchy;
- z ..... kp wydzielić pl do organizacji zasadzki od godz. ..... w rejonie .....
  .....

c/ meldunki przesyłać po wykonaniu kolejnych zadań rozpoznawczych w sieciach radiowych dowodzenia.

II. Wytyczne do organizacji powszechnej obrony przeciwlotniczej

1. Obserwację przestrzeni powietrznej w pierwszorzutowych pododdziałach prowadzić w wycinkach: ..... kp:
- na prawo .....;
- na lewo .....;
- ..... kp;
- na prawo .....;
- na lewo .....;
- drugi rzut /odwód/ - prowadzić obserwację okrężną.

2. Do walki z niskolecącymi celami powietrznymi z kompanii pierwszego rzutu wyznaczyć z plutonów drugorzutowych ..... % sił i środków ogniowych jako dyżurne.

3. W celu zachowania bezpieczeństwa przelotu własnych samolotów i śmigłowców ogień otwierać na komendę dowódcy pododdziału. Ponadto przestrzegać sygnału zakazu prowadzenia ognia.

4. W celu uniknięcia niepotrzebnych strat, przestrzegać maskowania ludzi i sprzętu. Zabraniam pracy na radiostacjach na nadawanie od godz. ..... dnia ..... do godz. ..... dnia ..... oraz pracy agregatów prądotwórczych. Na SO artylerii wykonać po dwie szczeliny na pluton. W pełni wykorzystać rozbudowę inżynieryjną rejonu obrony. Być w gotowości do zmiany SO artylerii po ich wykryciu przez przeciwnika powietrznego.

5. Sygnały alarmowe i współdziałanie z własnym lotnictwem:

5.1. Sygnały alarmu lotniczego:
- fonem .....
- głosem .....
- świetlny .....
- dźwiękowy .....

5.2. Sygnał "JA SWÓJ SAMOLOT"
- w dzień .....
- w nocy .....

5.3. Zakaz prowadzenia ognia .....
.....

III. Wytyczne do organizacji obrony przeciwchemicznej

1. Przeciwnik w dotychczasowych działaniach stosował .... /środki napadu i rodzaj BMR/ na .... powodując ..... /straty, skażenie, napromieniowanie/. Stwierdzono, że posiada .... /środki napadu BMR/. Należy oczekiwać, że przeciwnik w walce może stosować .... /rodzaj BMR/. Szczególnie zagrożone rejony /rubieże/ uderzeniami BMR w czasie walk obronnych:
   - w okresie organizacji obrony .....
   - w czasie prowadzenia walki obronnej .....

2. Na korzyść batalionu pułk wykonuje:
rozpoznanie skażeń ..... /w czasie i na rubieży/;
- zasłony dymne ..... /w czasie i na rubieży/;
- zasadzki ogniowe ..... /w czasie i na rubieży/;
- zabiegi specjalne ..... /wykonuje pl chem. lub kto w planowanych rejonach .....;
- punkty zbiórki skażonego umundurowania /planuje w rejonach/ .....

3. Wysiłek obrony przeciwchemicznej w batalionie skoncentrować na zabezpieczeniu stanu osobowego przed rażącym działaniem ..... /środków trujących, skażeń promieniotwórczych, środków zapalających/, w tym celu wykorzystać przede wszystkim właściwości ochronne wozów bojowych a następnie właściwości ochronne terenu i obiektów stałych, przydatnych do ochrony żołnierzy przed skażeniami. W rejonach .... szczególną uwagę zwrócić na ochronę ppoż.

4. System wykrywania i rozpoznania skażeń w batalionie zorganizować do godz. ..... . W tym celu przy PDO batalionu zorganizować ..... /siły i środki, kto wydziela/, w pododdziałach zorganizować ..... /siły, środki, odcinki rozpoznania/.

5. Do godz. ..... przeprowadzić:
   - kontrolę napromieniowania w pododdziałach wykonując .... /ładowanie dozymetrów, określenie dawki biologicznie czynnej, ewidencję napromieniowania/;

- kontrolę stanu technicznego ..... /isops, szczelność masek pgaz. i wozów bojowych, sprawność PPCHR, UFW, zestawów odkażających/.

6. W wypadku wystąpienia skażeń w rejonie obrony, prowadzić walkę wykorzystując właściwości ochronne wozów bojowych, a poza wozami w isops.

7. Zabiegi sanitarne i specjalne prowadzić:

- częściowe natychmiast po skażeniu własnymi środkami bez przerywania walki;
- całkowite na rozkaz ..... /przełożony/.

8. Zasłony dymne stosować samodzielnie /lub w ramach batalionu/ do maskowania własnych umocnień i manewru w czasie ...., na odcinkach /w rejonach/ .... oraz do oślepiania atakujących czołgów i piechoty przeciwnika szczególnie ..... /w czasie, odcinku, rejonie/.

9. Przydzielony pododdział miotaczy ognia wykorzystać w ścisłym współdziałaniu z czołgami i piechotą w czasie .... /odpieranie ataku czołgów, piechoty/ .... do ..... /organizowania zasadzek ogniowych, podpalanie czołgów/.

10. Termin gotowości obrony przeciwchemicznej .... /godz., data/.

11. Meldunki przedstawiać:

- terminowe: codziennie ..... /do godz./
- doraźnie ..... /o uderzeniach BMR oraz jednorazowym napromieniowaniu powyżej 100 R/.

IV. Wytyczne do organizacji zabezpieczenia inżynieryjnego

1. W ramach prac pierwszej kolejności do ..... /data, godz./ w kompanijnych punktach oporu wykonać: ....

2. Przydzielony pluton saperów siłami ..... /dr sap./ wykona PDO dowódcy batalionu w rejonie .....

..... a pozostałymi siłami ustawi zaporę minową z min ..... na rubieży .....

3. W trakcie inżynieryjnej rozbudowy rejonu obrony batalionu w pełni wykorzystać naturalne właściwości ochronne i maskujące terenu oraz podręczny i etatowy sprzęt do zamaskowania SD i ukryć.

4. Z kompanii przydzielić po jednej drużynie do ustawiania grup min na kierunkach dogodnych do prowadzenia natarcia przez przeciwnika, zapór drutowych i przeszkód mało widocznych w rejonach .....
Niezbędny sprzęt pobrać z plutonu saperów.

5. Stanowiska ogniowe dla BWP i czołgów wykonać przy pomocy lemiesza przyczepnego oraz MW w ilości ..... kg na każdy transporter. Dowiezienie MW do poszczególnych kompanii i tyłów pułku do godz. .....

6. Prace drugiej kolejności rozpocząć ..... /godz., data/ wykonując w:
- kompaniach pierwszorzutowych .....
- kompaniach drugorzutowych /odwodzie/ .....
- pododdziałach przydzielonych .....

7. Drużyna gospodarcza plutonu zaopatrzenia urządzić punkt wydobywania i uzdatniania wody w rejonie: .....

8. W rejonie punktu oporu ..... kp będzie działał IPO. Ponadto informuję, że pułkowa droga dowozu i ewakuacji przebiegająca jak:
.....
będzie od ..... /data, godz./ utrzymywana siłami OZR-1.

9. Na prawym /lewym/ skrzydle rejonu obrony, OZap. pułku jest przygotowany do minowania na kierunku z rubieży:
- nr 1 .....
- lub nr 2 .....

V. Wytyczne do organizacji maskowania

Główny wysiłek maskowania skierować na .....

/np. skryte wykonywanie prac inżynieryjnych, urządzenie pozornych SO/.
W tym celu:

- w terminie do ..... /godz.,data/ pobrać niezbędne ilości etatowych środków maskowniczych;
- szeroko stosować podręczne środki maskownicze, a zwłaszcza do ukrycia ..... /czego, gdzie?/;
- wykonywane prace natychmiast maskować; wozy dowodzenia wprowadzić na SO dopiero po ..... /np. zapadnięciu zmroku/;
- do czasu podejścia sił głównych przeciwnika koresponden-cję prowadzić wykorzystując wyłącznie łączność telefoniczną;
- w każdej kompanii zorganizować pozorne .....
.....
.....

VI. Wytyczne do organizacji ubezpieczenia

Główny wysiłek ubezpieczenia skierować na .....
..... /np. zmuszenia przeciwnika do rozwinięcia i zadania mu strat na podejściach do przedniego skraju obrony/.
W tym celu:

a/ dowódcy pododdziałów:

- ubezpieczyć się ..... /nazwa elementu/ w sile ..... z kierunku /na rubieży/ .....
.....
- wycofania ubezpieczeń dokonywać na sygnał .....
- własne pododdziały rozpoznawcze przepuszczać przez pozycję ubezpieczeń na kierunkach .....
i sygnał .....
- artyleria - wsparcie ubezpieczeń bojowych zabezpieczyć ogniem ..... /wydzielone siły/. Otwarcie ognia artylerii na sygnał ..... /brzmienie sygnału/, przerwanie - ..... /brzmienie sygnału/,

b/ szef sztabu:

- wzmocnić system ubezpieczeń bezpośrednich w rejonie PDO

siłami .....;

- wydzielenie siły z ..... do wzmocnienia obrony pododdziałów tyłowych;

- w terminie do ..... /godz.,data/ sprawdzić funkcjonowanie systemu ubezpieczeń.

VII. Wytyczne do organizacji wsparcia logistycznego

1. Główny wysiłek wsparcia logistycznego batalionu w okresie organizacji obrony skupić na: .....
.....
W okresie walki w obronie główny wysiłek skupić na: .....
..... W tym celu:

2. Pododdziały wsparcia logistycznego zgrupować i rozwinąć do pracy w dwóch rzutach:
Pierwszy rzut - drużyna sanitarna rozwija bpm w .....
..... rejon zapasowy .....
.....
Drugi rzut - pluton zaopatrzenia rozwija bpż, a w nim bpa .....
....., bpż .....
punkt tankowania .....
punkt wydobywania i oczyszczania wody .....
rejon zapasowy .....

3. Przydzielony limit zużycia środków materiałowych podzielić w sposób następujący:
a/ w okresie przygotowawczym .....
.....
b/ na okres walki w obronie .....
.....

4. W dniu jutrzejszym w G ..... przyjąć amunicję i dokonać jej uzupełnienia w pododdziałach w ilości .....
.....
Punkt spotkania .....
Kolejny dowóz w G ..... w ilości .....
.....
Punkt spotkania .....
Podział amunicji dokonać następująco: .....

Uzupełnienie paliw i żywności nastąpi po wykonaniu zadania
w rejonie: .....
w ilości: bs .....;
on .....;
żywności .....

5. Drogi dowozu i ewakuacji:
- zasadnicze nr 1 .....
nr 2 .....;
- rokady nr 1 .....
nr 2 .....

6. Ewakuację rannych i chorych /porażonych/ prowadzić transportem własnym i przydzielonym z kgr /pzp/ do bpm rozwiniętego w rejonie: .....
gdzie należy udzielić im pomocy przedlekarskiej i przygotować do dalszej ewakuacji transportem km do PPM rozwiniętego w rejonie: .....
W sytuacjach szczególnych ewakuację prowadzić transportem przystosowanym do ogólnego przeznaczenia oraz przy użyciu wozów bojowych.

7. Żywienie organizować w sposób następujący w tym: na dwie godziny przed walką wydać gorący posiłek z rdz "w" a na okres walki wydać po 1/3 rdz "s" i bezpośrednio po walce 1/3 rdz "ws".

8. Do obrony i ochrony tyłów wykorzystać przydzieloną drużynę piechoty z drugiego rzutu tj.: ..... oraz siły własne.

9. Za organizację wsparcia logistycznego i dowodzenia czynię odpowiedzialnym szefa sztabu .....
Łączność organizować następująco: .....
.....

10. Meldunki składać o zużyciu .....
.....
szef sztabu dwie godziny po walce przygotować i przedstawić meldunek o stanie tyłów.

11. TSD pułku wraz z kzaop. rozwinięte w rejonie .....

....., km /PPM/ w rejonie .....
..... Drogi dowozu i zaopatrzenia .....
.....

VIII. Wytyczne do zabezpieczenia technicznego

1. Remont i obsługę uzbrojenia i sprzętu technicznego zakończyć do godz. ....., dnia ..... Sprzęt nie wyremontowany przekazać do .....
w rejonie ..... do godz.....

W pojazdach mechanicznych, których zapas przebiegu wynosi poniżej 500 km wykonać kolejną planowaną obsługę techniczną oraz wymienić gąsienice, w pozostałych - obsługę codzienną, a w uzbrojeniu - obsługę bieżącą.

2. Amunicję, zestawy remontowe, części zamienne oraz apteczki techniczne uzupełnić do ..... /godz., dnia/. Szef sztabu wysłać przewodników z kompanii do punktu spotkania transportu z amunicją w rejon .....
i wykorzystać transport pułkowy do .....
.....

3. Dowódcy kompanii przeprowadzić z całym stanem osobowym instruktaż na temat: .....
.....

4. Zastępca do spraw technicznych na okres działań bojowych zorganizować następujące elementy zabezpieczenia technicznego:

- PRPT w składzie ..... dowódca .....
..... /miejsce w ugrupowaniu batalionu/ ....
.....
z zadaniem .....
- GRE w składzie .....
dowódca ..... miejsce w ugrupowaniu batalionu .....
z zadaniem .....

5. W czasie walki planowane dowozy amunicji w G .....
i w G ..... do punktu spotkania w rejonie .....
..... Szef sztabu zorganizować

..... w pododdziałach.
W tym celu wykorzystać transport pułkowy. Dowódca kompanii meldować o zużyciu 25,50 i 70%. Pozostawić rezerwę 10% amunicji, którą zużyć tylko na mój rozkaz.

6. Planowany PZUS w rejonie .....
Droga dowozu i amunicji .....
Na korzyść batalionu działa .....

7. Meldować o .....
.....
.....

Załącznik 6

RAMOWY ZAKRES OBOWIĄZKÓW OSÓB FUNKCYJNYCH SZTABU BATALIONU PIECHOTY ZMOTORYZOWANEJ

1. Szef sztabu batalionu jest odpowiedzialny za wykonanie wszystkich zadań nałożonych na sztab batalionu. Kieruje on pracą sztabu, odpowiada za organizację i utrzymanie ciągłego dowodzenia pododdziałami oraz za gotowość bojową batalionu. /Szczegółowy zakres obowiązków szefa sztabu batalionu jak dotychczas za wyjątkiem zadań przyjętych do wykonania przez proponowanych szefów rodzaju wojsk/.

2. Szef saperów batalionu podlega bezpośrednio dowódcy batalionu natomiast w zakresie działalności fachowej, wynikającej z wykonywania zadań zabezpieczenia inżynieryjnego - szefowi saperów pułku.
Do jego obowiązków należy między innymi:
- znajomość zadania batalionu;
- znajomość sytuacji na polu walki i rozmieszczenie pododdziałów batalionu;
- organizacja rozpoznania inżynieryjnego przeciwnika i terenu;
- przygotowywanie dla dowódcy batalionu danych niezbędnych do powzięcia decyzji;
- nadzór i kontrola z wykonania zadań zabezpieczenia inżynieryjnego;
- pomoc dowódcom pododdziałów w organizowaniu i wykonywaniu zadań rozbudowy fortyfikacyjnej;
- organizacja eksploatacji sprzętu inżynieryjnego wykonującego zadania rozbudowy inżynieryjnej na korzyść batalionu;
- meldowanie szefowi saperów pułku o potrzebach w zakresie rozbudowy inżynieryjnej;
- nadzór nad wykonywaniem przedsięwzięć z zakresu maskowania wojsk i sprzętu pododdziałów.

3. Szef obrony przeciwlotniczej batalionu podlega bezpośrednio dowódcy batalionu, a w zakresie działalności fachowej, wynikającej z potrzeby wykonywania zadań zabezpieczenia obrony przeciwlotniczej - szefowi obrony przeciwlotniczej pułku.

Do jego obowiązków należy między innymi:
- znajomość zadania batalionu;
- przygotowanie dla dowódcy batalionu meldunku propozycji dotyczących organizacji i prowadzenia obrony przeciwlotniczej ze szczególnym uwzględnieniem poszczególnych etapów prowadzenia obrony;
- udział w opracowaniu mapy roboczej z decyzją w części dotyczącej obrony przeciwlotniczej;
- organizacja współdziałania między specjalistycznymi siłami i środkami opl a siłami i środkami pododdziałów ogólnowojskowych wyznaczonych do zwalczania środków napadu powietrznego przeciwnika;
- organizacja systemu powiadamiania i alarmowania o zagrożeniu z powietrza;
- pomoc dowódcom kompanii w organizowaniu obrony przeciwlotniczej kompanii;
- opracowywanie i meldowanie dowódcy batalionu o możliwej działalności lotnictwa przeciwnika i ewentualnym wpływie jego działań na wykonanie przez batalion zadania;
- znajomość działalności aktywnych środków obrony przeciwlotniczej przełożonego i sąsiadów na korzyść batalionu w poszczególnych etapach działań.

4. Szef logistyki batalionu podlega bezpośrednio dowódcy batalionu a pod względem fachowym szefowi logistyki pułku.
Do jego obowiązków należy między innymi:
- znajomość zadania batalionu;
- organizacja i zaopatrywanie oraz obsługa pododdziałów w zakresie zaopatrzenia w materiały pędne i smary, środki żywnościowe, mundurowe i finansowe;
- organizacja i prowadzenie przedsięwzięć leczniczo-ewakuacyjnych, sanitarno-higienicznych i przeciwepidemicznych.

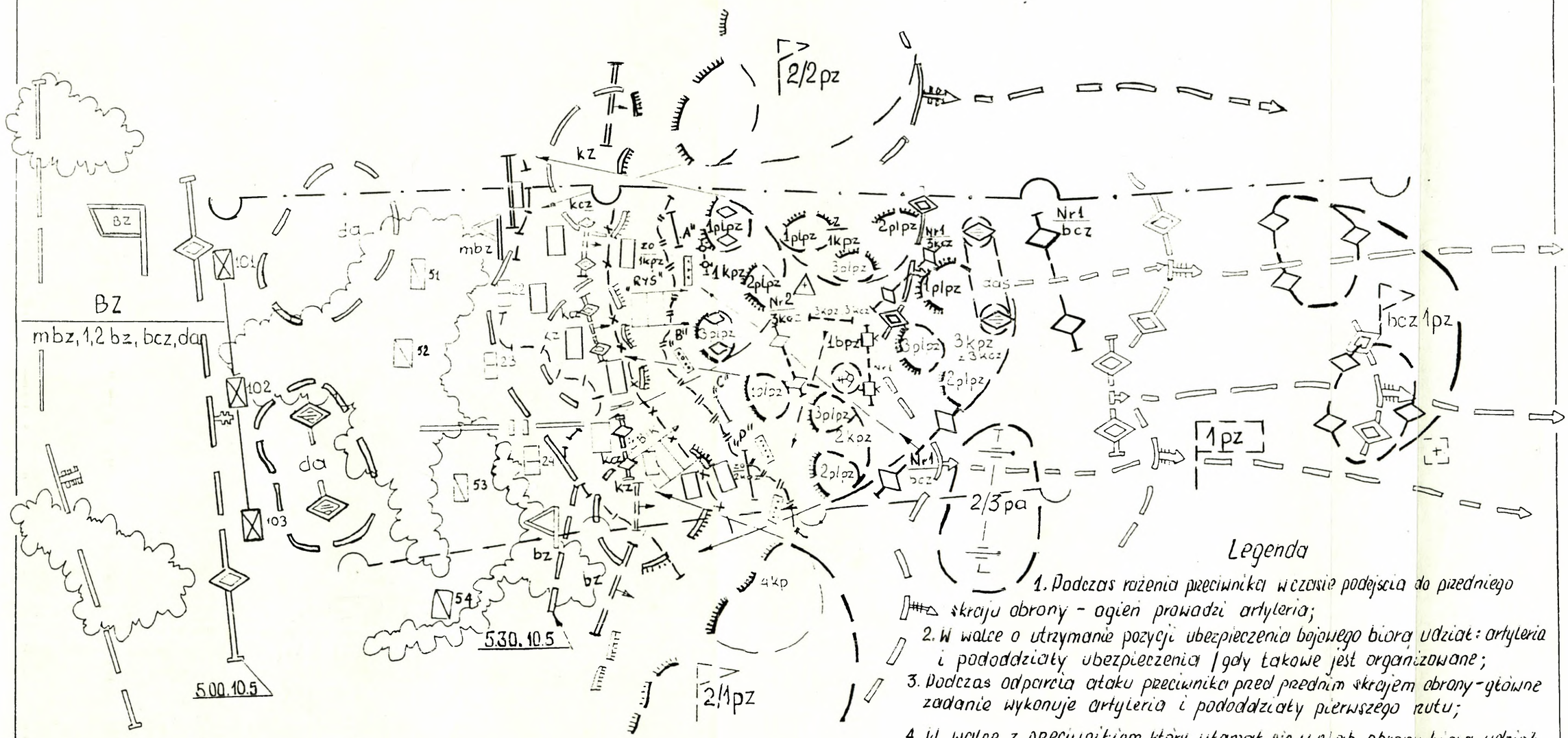
5. Zakres obowiązków zastępcy dowódcy batalionu do spraw wychowawczych proponuje się pozostawić bez zmian.

Załącznik 7

Do użytku wewnętrznego
Egz. poj.

MAPA ROBOCZA DOWÓDCY 1bpz

Rozpoczęto :
Zakończono:

Legenda

1. Podczas rażenia przeciwnika w czasie podejścia do przedniego skraju obrony - ogień prowadzi artyleria;
2. W walce o utrzymanie pozycji ubezpieczenia bojowego biorą udział: artyleria i pododdziały ubezpieczenia /gdy takowe jest organizowane;
3. Podczas odparcia ataku przeciwnika przed przednim skrajem obrony - główne zadanie wykonuje artyleria i pododdziały pierwszego rutu;
4. W walce z przeciwnikiem który włamał się w głąb obrony biorą udział wszystkie siły i środki batalionu oraz wspierające i współdziałające.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 54741
Akademii Obrony Narodowej